

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

DISERTAČNÍ PRÁCE

2022

PhDr. MAREK HEJDUK

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Počítačová mravnostní kriminalita

DISERTAČNÍ PRÁCE

ŠKOLITEL

Ing. Bc. Marek ČANDÍK, Ph.D.

AUTOR PRÁCE

PhDr. Marek HEJDUK

PRAHA

2022

POLICE ACADEMY OF THE CZECH REPUBLIC IN PRAGUE

Cybersex crimes

DOCTORAL THESIS

SUPERVISOR

Ing. Bc. Marek Čandík, Ph.D.

AUTHOR

PhDr. Marek HEJDUK

Prague

2022

Abstrakt

Téma disertační práce je zaměřeno na problematiku počítačové mravnostní kriminality, která je v současné době aktuálním fenoménem kyberkriminality. Z hlediska kvantity mravnostních deliktů v kyberprostoru dochází k nárůstu registrovaných skutků. Z praktických zkušeností vyplývá, že oběťmi počítačové mravnostní kriminality jsou především děti a mládež.

Cílem disertační práce bylo vytvoření a poskytnutí ucelené přehledové studie zkoumané problematiky (její poznání, aktualizace, doplnění a zpřehlednění) a realizace výzkumu, který byl zaměřen na identifikaci vlivů informačních technologií na mravnostní kriminalitu v kyberprostoru, týkající se žáků druhého stupně základních škol a studentů středních škol.

Hlavní výzkumné otázky zněly: jaké povědomí mají žáci základních škol a studenti středních škol o počítačové mravnostní kriminalitě? Jak moc si žáci a studenti uvědomují rizika spojená s využíváním moderních informačních technologií. Které hlavní faktory ovlivňují chování žáků a studentů ve vztahu k počítačové mravnostní kriminalitě?

Cílem výzkumu bylo identifikovat – interpretovat a analyzovat vybraná kategorizovaná data získaná prostřednictvím dotazníkového šetření, provedeného u žáků druhého stupně základních škol a studentů středních škol za účelem zjištění vlivu informačních technologií na mravnostní kriminalitu v kyberprostoru u těchto skupin žáků a studentů.

Disertační práce na vzorku 1 927 respondentů ukázala, že vnímání nebezpečnosti mravnostního charakteru se mezi žáky druhého stupně základních škol a studenty středních škol značně liší. Ze závěru realizovaného výzkumu plyne, že je neustále nutné primárně věnovat pozornost prevenci, která má v této oblasti zcela zásadní roli.

Klíčová slova

Počítačová mravnostní kriminalita, kyberprostor, internet, kybergrooming, dětská pornografie, sexting, empirický výzkum, výzkumný předpoklad, analýza dat, dotazníkové šetření.

Abstract

The topic of the dissertation is focused on the issue of computer moral crime, which is currently a current phenomenon of cybercrime. In terms of the number of moral offenses in cyberspace, there is an increase in registered acts. Practical experience shows that the victims of cybercrime are mainly children and young people.

The aim of the dissertation was to create and provide a comprehensive overview of the researched issues (knowledge, updating, supplementation and clarification) and research, which was focused on identifying the effects of information technology on moral crime in cyberspace, concerning secondary and secondary school students. schools.

The main research questions were: what awareness do primary and secondary school students know about cybercrime? How much pupils and students are aware of the risks associated with the use of modern information technology. What are the main factors influencing the behavior of pupils and students in relation to cybercrime?

The aim of the research was to identify – interpret and analyze selected categorized data obtained through a questionnaire survey conducted among secondary school students and high school students in order to determine the impact of information technology on moral crime in cyberspace in these groups of students.

The dissertation on a sample of 1,927 respondents showed that the perception of moral hazard varies considerably between secondary school pupils and secondary school students. The conclusions of the research show that it is constantly necessary to pay primary attention to prevention, which has a crucial role in this area.

Key words

Cybersex crime, cyberspace, internet, cybergrooming, child pornography, sexting, empirical research, research assumption, data analysis, questionnaire survey.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 12. 1. 2022

.....

PhDr. Marek Hejduk

Beru na vědomí, že tato disertační práce je majetkem Policejní akademie České republiky v Praze a bez jejího nesmí být nic z obsahu práce publikováno.

V Praze, dne 12. 1. 2022

.....

PhDr. Marek Hejduk

Poděkování

Děkuji JUDr. Zdeňkovi Kropáčovi, PhD., a zároveň Dr. Zdeňkovi Kovaříkovi, CSc., za laskavé tvůrčí vedení, trpělivost a cenné a hodnotné připomínky včetně metodické pomoci při psaní této práce. Dále děkuji své rodině za trpělivost a podporu při mém studiu.

Obsah

1. Úvod	13
2. Problém, cíle a metody práce	15
2.1 Řešená problematika	15
2.2 Cíle disertační práce	17
2.3 Metodologické přístupy k řešení problematiky	21
2.3.1 Metodika vědecké práce	21
2.3.2 Metody vědecké práce	22
3. Teoretická východiska	25
3.1 Počítačová mravnostní kriminalita – úvod do problematiky	25
3.2 Struktura kyberkriminality	26
3.3 Klasifikace počítačové mravnostní kriminality	31
3.3.1 Kybergrooming	31
3.3.1.1 Trestně právní vymezení kybergroomingu	32
3.3.1.2 Statistika spáchaných trestných činů dle § 190, 192–194	34
3.3.1.3 Oběti kybergroomingu	36
3.3.1.4 Pachatel kybergroomingu	38
3.3.1.5 Fáze kybergroomingu	48
3.3.1.6 Prevence kybergroomingu	56
3.3.2 Dětská pornografie	58
3.3.2.1 Vymezení základních pojmů	58
3.3.2.2 Stav, struktura a dynamika dětské pornografie	63
3.3.2.3 Trestné činy spojené s dětskou pornografií	65
3.3.3 Sexting	75
3.4.1 Typová kriminalistická charakteristika	80
3.4.2 Stopy typické pro daný typ trestných činů	82
3.4.3 Typické vyšetřovací situace vyskytující se při vyšetřování daného typu trestných činů	84
3.4.4 Zvláštnosti předmětu vyšetřování	87

3.4.5	Typické podněty k vyšetřování a jejich zvláštnosti	88
3.4.6	Typické počáteční úkony a jejich zvláštnosti	89
3.4.7	Typové vyšetřovací verze a zvláštnosti vytyčování vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování.....	93
3.4.8	Zvláštnosti a následné etapy vyšetřování	94
3.4.9	Zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování a prevence	95
4.	Výzkumná část.....	98
4.1	Výzkumný problém	98
4.1.1	Časový harmonogram výzkumu – program.....	98
4.2	Objekt, předmět, cíl a úkoly empirického výzkumu.....	99
4.3	Charakteristika metod empirického výzkumu	100
4.4	Výzkumné předpoklady.....	102
4.5	Základní přístup k analýze kategorizovaných dat.....	102
4.5.1	Charakteristika výběrového souboru	105
4.5.2	Interpretace a analýza vybraných kategorizovaných dat.....	108
4.5.2.1	Výzkumný předpoklad VP01 a VP02	108
4.5.2.2	Výzkumný předpoklad VP03	130
4.5.2.3	Výzkumný předpoklad VP04	133
4.5.2.4	Výzkumný předpoklad VP05.....	137
4.5.2.5	Výzkumný předpoklad VP06.....	139
5.	Diskuse	141
5.1	Projekt EU Kids Online	141
5.2	Projekt Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu	143
5.3	Komparace výsledků z vybraných výzkumů	144
6.	Přínosy disertační práce	148
6.1	Přínosy DDP pro rozvoj vědního oboru	148
6.2	Přínosy DDP pro praxi	149
6.3	Přínosy DPP pro vzdělávání	150

7. Závěr a doporučení pro praxi	151
8. Seznam použité literatury	157
9. Přílohy.....	165

1. Úvod

Volba tématu disertační práce, která se věnuje problematice počítačové mravnostní kriminality, vychází ze zaměření vědeckovýzkumné činnosti Policejní akademie České republiky v Praze, která soustavně reflektuje potřeby bezpečnostní vědy a policejní praxe. Vymezení výzkumného problému předkládané disertační práce je v souladu se zaměřením následujících vědeckých výzkumných úkolů:

1. Rozvojový program Policejní akademie České republiky v Praze jako výzkumné organizace na léta 2017–2023 – Výzkumný program Fakulty bezpečnostního managementu „Scénáře a predikce strategických změn v bezpečnostním prostředí České republiky“ – výzkumný směr Fakulty bezpečnostního managementu „Kybernetická bezpečnost“.
2. Dílčí výzkumný úkol 3/1 na léta 2011–2015 „Analýza a možný vývoj vybrané aktuální policejně bezpečnostní problematiky“, spadající pod integrovaný úkol č. 3 „Analýza a predikce vybrané aktuální policejně bezpečnostní problematiky“ řešený v rámci výzkumného projektu Policejní akademie České republiky v Praze na léta 2011–2015.
3. Dílčí výzkumný úkol 1/2 na léta 2004–2010 „Rozvoj bezpečnostního managementu a informatiky“, spadající pod úkol „Identifikace a reflexe rizik společenské praxe jako teoretický základ pro rozvoj policejních služeb“ řešený v rámci výzkumného projektu Policejní akademie České republiky v Praze na léta 2004–2010.

Téma disertační práce rovněž reaguje na požadavky vyplývající z projektu „Kraje pro bezpečný internet“, který je výsledkem iniciativy Asociace krajů České republiky, spojené s úsilím zvýšit informovanost o rizicích internetu a možnostech prevence a pomoci. Projekt byl schválen usnesením Rady Asociace krajů České republiky na 6. zasedání Rady

dne 12. - 13. září 2013 v Ústí nad Labem, tisk č. 44. Jedním z úkolů projektu je „učit se odolávat počítačové mravnostní kriminalitě“. Výsledek vědeckovýzkumné práce spočívá v nalézání řešení identifikace rizik chování na internetu s mravnostním podtextem.

Mobily, počítače a internet se staly v posledních letech naprosto samozřejmou součástí životů většiny z nás. Usnadňují nám život, můžeme díky nim bez problémů komunikovat s lidmi po celém světě, nakupovat z pohodlí obývacího pokoje, vzdělávat se, bavit se.

S novými technologiemi se musíme naučit zacházet, a to nejen po stránce manuální, ale především po stránce mentální. Musíme se učit odolávat možným rizikům, zodpovědně zacházet se svými i cizími osobními údaji. Musíme se učit, co dělat v případě, že se staneme obětí kybergroomingu, sextingu či jiného obdobného chování na internetu. Musíme se učit zodpovědnému chování v kyberprostoru a v první řadě musíme tomu učit i naše děti, které jsou v prostředí internetu velmi zranitelní.

Počítačová mravnostní kriminalita tvoří primární výzkumný problém této práce. Sekundárním výzkumným problémem je hledání odpovědi na níže uvedené otázky:

- 1) Jaké povědomí mají žáci základních škol a studenti středních škol o počítačové mravnostní kriminalitě?
- 2) Jak moc si žáci a studenti uvědomují rizika spojená s využíváním moderních informačních technologií.
- 3) Které hlavní faktory ovlivňují chování žáků a studentů ve vztahu k počítačové mravnostní kriminalitě?

2. Problém, cíle a metody práce

2.1 Řešená problematika

Téma disertační práce Počítačová mravnostní kriminalita vychází z aktuálního požadavku se této oblasti věnovat, jelikož jde o poměrně nový fenomén v oblasti kyberkriminality. Dynamický rozvoj informačních a komunikačních technologií a prostředků, klade vysoké nároky na děti a mládež, které informační a komunikační prostředky nejenom hojně využívají pro svoje aktivity (školní potřeby, trávení volného času, komunikace s kamarády, atd.), ale rovněž v informačním a komunikačním prostředí čelí potencionálním rizikům z oblasti počítačové mravnostní kriminality.

Počítačová mravnostní kriminalita je novým fenoménem současné doby. Jde o vysoce společensky nebezpečný jev, který má závažné následky pro své oběti, především děti a mládež. Proto je zcela zásadní, aby všechny zainteresované subjekty prováděly účinná opatření proti páchání této kriminality. Jde o zapojení celé řady subjektů, nejenom policejních orgánů (orgánů činných v trestních řízení), ale jde též o zahrnutí širší komunity, např. pedagogických pracovníků, školních metodiků prevence, psychologů, rodičů, neziskových organizací, atd.

S ohledem na multidisciplinární charakter problematiky počítačové mravnostní kriminality, **se disertační práce primárně zaměřuje na otázky spojené s prevencí rizikového chování mravnostního charakteru v kyberprostoru, a to ze strany dětí a mládeže (konkrétně žáků druhého stupně základních škol a studentů středních škol).** V prvé řadě je naprosto důležité společně vytvářet a realizovat preventivní programy, které mohou napomoci v osvětě problematiky počítačové mravnostní kriminality a to hlavně na školách. Zcela zásadní je, aby děti a mládež byly řádně informovány o možných rizicích na internetu a metodách, jak se jim úspěšně bránit. Prevence je totiž v tomto ohledu zcela zásadní, jelikož újma vzniklá z této trestné činnosti má na oběti

zásadní negativní dopad, ať už na zdraví fyzickém, ale hlavně též psychickém.

Teoretické zdroje pro vědeckou a výzkumnou práci je možné nalézt jak v obecné informatice, tak i ve vědách s tématem počítačové mravnostní kriminality úzce spojené. Jak již bylo výše uvedeno, počítačová mravnostní kriminalita představuje problematiku, která je multidisciplinární. Prolíná se v celé řadě dalších oborů. Jde především o kriminologii, trestní právo, kriminalistiku, psychologii, statistiku, pedagogiku, etiku a další vědy.

Řešený problém má dvě vzájemně se prolínající hlavní části – teoretickou a výzkumnou, které tvoří základní strukturu této disertační práce.

Teoretická část vychází z důkladné teoretické přípravy, založené na studiu příslušných studijních materiálů (publikací, odborných článků, atd.). Teoretická část spočívá v rozsáhlé rešerši a analýze dostupné odborné literatury k problematice počítačové mravnostní kriminality. Z domácí i zahraniční literatury vyplývá, že není zcela shoda, jak přesně vymezit problematiku počítačové mravnostní kriminality. Neexistuje totiž zcela jednotná terminologie, která by danou problematiku ucelovala. Na druhou stranu tím, že jde o poměrně nový aktuální fenomén, kterému je třeba věnovat velkou pozornost, vzniká celá řada výzkumů a studií, která se pokoušejí daný jev uchopit a popsat.

Vzhledem k rozmanitosti přístupů k problematice počítačové mravnostní kriminality a značně rozdílným přístupům zkoumání tohoto jevu, se teoretická část zabývá rozsáhlou analýzou těchto přístupů, s cílem danou problematiku popsat, zpracovat, logicky utřídit a rozčlenit. Tímto se problematika počítačové mravnostní kriminality stala přehlednější, komplexnější a tím došlo k vyvození teoretických východisek pro další postupy.

Teoretická část se v první řadě věnuje pojetí a výkladu počítačové mravnostní kriminality, a to z několika úhlů pohledů. Práce usiluje nejen o pohled kriminologický, respektive trestně právní, ale též i pohled

kriminalistický, který se zaměřuje na aspekty odhalování, prověřování a vyšetřování počítačové mravnostní kriminality. V této části teoretické analýzy, práce usiluje o skromný vklad, jehož cílem je přispět k obohacení poznání využitelného policejní praxí v kriminalistické metodice odhalování a vyšetřování této trestné činnosti. Z forem páchaní počítačové mravnostní kriminality se práce věnuje kybergroomingu, dětské pornografii a sextingu.

Význam teoretické části spočívá v tom, že se stala důležitým teoretickým východiskem pro samotnou koncepci a realizaci výzkumné části této doktorské disertační práce.

Výzkumná část spočívá v cíleně zaměřeném výzkumu, směřujícím k získání empirických údajů v oblasti počítačové mravnostní kriminality, a to u žáků druhého stupně základních škol a studentů středních škol, jakožto skupin, které jsou touto trestnou činností velmi ohroženy.

Na základě teoretických poznatků o počítačové mravnostní kriminalitě lze usuzovat, že jde o aktuální trend, který má hlavně dopad na děti a mládež v širším slova smyslu. S rozvojem počítačových technologií dochází rovněž k rozvoji nových kriminálních jevů v kyberprostoru, které vykazují znaky mravnostních deliktů.

V této souvislosti je třeba si položit otázku, jaké povědomí mají žáci základních škol a studenti středních škol o počítačové mravnostní kriminalitě? Jak moc si uvědomují rizika spojená s využíváním moderních informačních a komunikačních prostředků? Pokud si jednotlivých rizik nejsou vědomi, mohou se snadněji stát obětí této trestné činnosti.

Těmto výše uvedeným otázkám a rovněž celé řadě dalších otázek, se věnuje právě výzkumná část této doktorské disertační práce.

2.2 Cíle disertační práce

Hlavním cílem disertační práce je vytvoření ucelené přehledové studie zkoumané problematiky (její poznání, aktualizace, doplnění a zpřehlednění) a realizace výzkumu, který je zaměřen na identifikaci vlivů

informačních technologií na mravnostní kriminalitu v kyberprostoru týkající se žáků druhého stupně základních škol a studentů středních škol.

Naplnění hlavního cíle povede k tvorbě návrhů preventivních opatření, která spočívají v možnosti snížení rizikovosti chování a možnosti čelit negativním dopadům na internetu pro žáky druhého stupně základních škol a studenty středních škol.

K naplnění hlavního cíle práce je třeba učinit celou řadu postupných kroků, které jsou pojaty jako soustava dílčích cílů vyjádřených ve výzkumné části. Konkrétně jde o:

1. **Prvním dílčím cílem** disertační práce je zjistit vliv rodinného prostředí na způsob trávení volného času s ohledem na používání informačních a komunikačních prostředků (internetu) žáky druhého stupně základních škol a studenty středních škol.

Význam prvního dílčího cíle:

Splnění tohoto dílčího cíle umožní lépe popsat a pochopit sociální a rodinné hledisko jednotlivých žáků a studentů, zejména do jaké míry má vliv trávení volného času respondenta na využívání informačních a komunikačních technologií. Odpovědi na otázky týkající se rodinného prostředí a trávení volného času žáků a studentů napoví, jak moc se mohou tito žáci a studenti potencionálně (ne)stát obětí počítačové mravnostní kriminality.

2. **Druhým dílčím cílem** je identifikovat způsoby komunikace a rozsah sdílených údajů, které o sobě žáci druhého stupně základních škol a studenti středních škol zveřejňují a jak vnímají rizika spojená se sdílením obsahu s mravnostní (sexuální) tematikou.

Význam druhého dílčího cíle:

Význam druhého cíle spočívá v poznání rozsahu toho, co žáci a studenti o sobě sdělují na internetu – jde o rozsah osobních údajů včetně zveřejňování a sdílení citlivých fotek a videí. V této souvislosti je rovněž důležité poznat, zda žáci a studenti vnímají rizika spojená se

sdílením obsahu s mravnostní tematikou. Zda si uvědomují důsledky zneužití takových materiálů (fotek, videí) a zda jsou schopni tomu případně čelit.

3. **Třetím dílčím cílem** je zjistit znalosti a zkušenosti žáků druhého stupně základních škol a studentů středních škol s problematikou kybergroomingu.

Význam třetího dílčího cíle:

Kybergrooming je aktuální fenomén dnešní doby. Stále více a více žáků a studentů se s tímto jevem setkává ať už osobně, případně z doslechu ze svého okolí. Splnění třetího cíle vede k poznání toho, zda žáci a studenti znají pojem kybergrooming a zda s tímto jevem mají osobní zkušenost. Jinými slovy, zda mají adekvátní znalosti o problematice kybergroomingu a zda se případně již stali obětí tohoto jevu.

4. **Čtvrtým dílčím cílem** je s využitím analýzy dat určit, zda existuje vztah ve vnímání nebezpečí mravnostního charakteru na internetu mezi žáky druhého stupně základních škol a studenty středních škol.

Význam čtvrtého dílčího cíle:

Význam čtvrtého cíle již spočívá v analýze dat, pomocí které bude zjištěno, zda existuje příčinný vztah ve vnímání nebezpečí mravnostního charakteru na internetu a to mezi žáky základních škol a studenty středních škol, tj. jestli existují mezi těmito skupinami rozdíly ve vnímání rizikovosti tohoto jevu. A pokud takové rozdíly existují, jaké jsou toho příčiny. Pak dojde k prolínání a interpretaci jednotlivých dílčích cílů navzájem.

5. **Pátým dílčím cílem** je ověřit výzkumné předpoklady na základě zjištění a interpretace jednotlivých sledovaných faktorů výběrového souboru z hlediska míry nebezpečí komunikace ve virtuálním prostředí s neznámými osobami.

Význam pátého dílčího cíle:

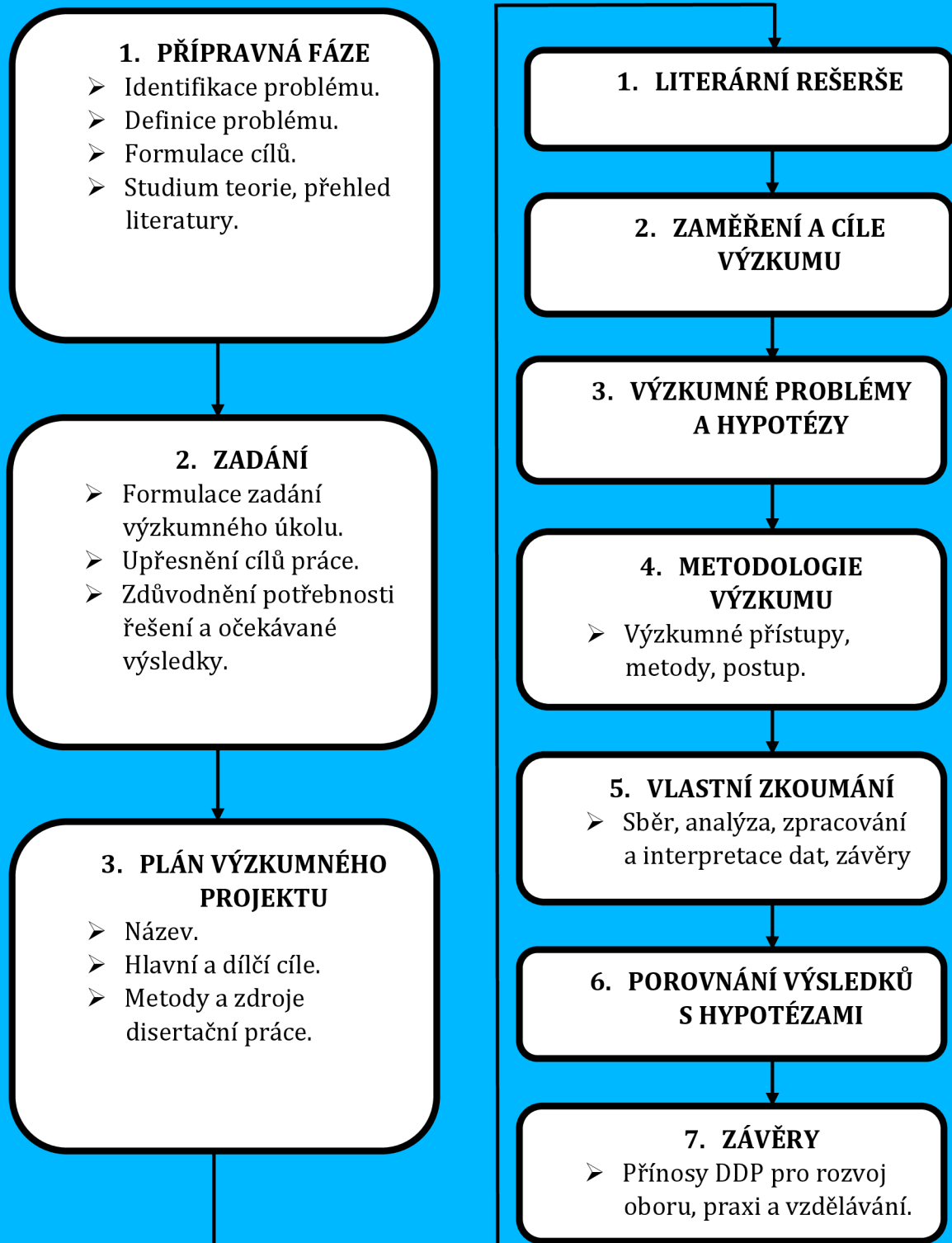
Pátý dílčí cíl se zaměřuje již na ověření výzkumných předpokladů na základě interpretace vybraných faktorů výběrového souboru z hlediska nebezpečnosti mravnostního charakteru na internetu s neznámými osobami. Splnění tohoto cíle povede k popisu příčin toho, jakým způsobem žáci a studenti se na internetu chovají a jak vnímají nebezpečnost spočívající ve zveřejňování a sdílení obsahu s mravnostní tematikou.

Splnění hlavního, respektive dílčích cílů, povede k tvorbě účinných nástrojů, které povedou k efektivnímu čelení trestné činnosti na internetu s mravnostním podtextem.

2.3 Metodologické přístupy k řešení problematiky

2.3.1 Metodika vědecké práce

Postup při zpracování doktorské disertační práce vychází z logické struktury a návaznosti výzkumné práce.

Metodika výzkumné práce nepatří do oblasti metodologie. Jde o jakýsi logický postup, jak realizovat výzkumné metody a postupy vztahující se k naplnění výzkumného cíle. Metodikou tedy rozumíme soubor metod, které vedou k úspěšnému řešení daného výzkumného problému.

2.3.2 Metody vědecké práce

Pro realizaci vědecké práce je nutné vymezení metodologických východisek a přístupů. **Pojem metodologie** je značně složitý a bývá často chápán z celé řady úhlů pohledů. Termín metodologie je složen ze dvou řeckých slov *methodos* – cesta, způsob a *logos* – slovo, věda. V rámci zjednodušení a pro účely této práce bude postačující následující vymezení pojmu metodologie:¹

- ✓ V širším pojetí – jde o metodologii vědy (tzv. vědy o vědě – metavědy); úroveň Akademie věd.
- ✓ V užším pojetí – jde o metodologie speciálních věd či skupin věd (např. metodologie policejní vědy, metodologie managementu, atd.).
- ✓ V nejužším pojetí – je metodologie věda o metodách vědeckého poznání.

Pojem vědecká metoda lze popsat jako postup, který směřuje k dosažení určitého cíle. Metodou rovněž rozumíme speciální postupy vědecké disciplíny, přičemž jde o označení určitého obecného poznávacího postupu, způsobu zkoumání.²

Při zpracování teoretické části doktorské disertační práce byly použity **vědecké metody** označované jako metody logické, které se

¹ FAJKUS, Břetislav. *Filosofie a metodologie vědy: vývoj, současnost a perspektivy*. Praha: Academia, 2005. s. 339.

² HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1999. s. 36.

navzájem doplňují a kombinují. Jde především o analýzu, syntézu, indukci, dedukci, abstrakci, konkretizaci.³

✓ **Analýza**

Analýzou rozumíme rozbor celku na jednotlivé části. Jde o rozbor vlastností, vztahů, faktů směřujících od celku k jednotlivým částem. Analýza umožňuje oddělit podstatné od nepodstatného a zároveň odlišit trvalé vztahy od těch nahodilých.

✓ **Syntéza**

Syntéza je opak analýzy, tj. jde o postup od části k celku, přičemž umožňuje poznávat objekt jako jeden celek. Syntéza je základem pro definici správných rozhodnutí.

✓ **Indukce**

Indukce představuje vyvozování obecného závěru na základě poznatků o jednotlivých jevech. Jinými slovy jde o proces, který směřuje od jednotlivých případů k obecnému poznatku.

✓ **Dedukce**

Dedukce je opakem indukce. Dedukce představuje způsob myšlení, kdy se od obecných závěrů přechází ke zvláštním. Metody indukce a dedukce spolu úzce souvisejí a navzájem se doplňují.

✓ **Abstrakce**

Abstrakcí rozumíme myšlenkový proces, při kterém se u různých objektů vydělují pouze jejich podstatné části. Abstrakce umožňuje zobecnění – generalizaci, tj. přechod od jedinečného k obecnějšímu.

✓ **Deskripce**

Deskripce je popis a klasifikace věcí, jevů a procesů. Jde o celkový popis a utřídění jevů – jejich kategorizaci.

³ Ochrana, František. *Metodologie vědy (úvod do problému)*. Praha: FSV a FF UK, 2008. s. 55.

✓ **Konkretizace**

Konkretizace je myšlenkový postup od všeobecného k jednotlivému s tím, že je vyhledáván konkrétní výskyt určitého objektu z určité množiny objektů.⁴

Ve výzkumné části doktorské disertační práce byly pro zjištění míry rizika mravnostního charakteru na internetu, kterému čelí žáci na druhém stupni základních škol a studenti středních škol, zvoleny kombinace **kvalitativních (rozhovory)** a **kvantitativních (dotazníky)** výzkumných metod.

Na základě provedených rozhovorů na předem vybraných základních a středních školách došlo k sestavení finálního dotazníku, kdy zmíněné otázky dotazníku na sebe navzájem logicky navazují. Dotazník obsahuje celkem 31 otázek (kombinace uzavřených i otevřených otázek).

⁴ MOLNÁR, Zdeněk. *Pokročilé metody vědecké práce*. [Zeleneč]: Profess Consulting, 2012. Věda pro praxi (Profess Consulting). s. 68.

3. Teoretická východiska

3.1 Počítačová mravnostní kriminalita – úvod do problematiky

Pro současnou dobu 21. století je typický velký rozvoj informačních a komunikačních technologií. Dnes si již nedokážeme představit celou řadu lidských činností, bez využití informačních technologií a internetu. Tím, že se jednotlivé informační technologie neustále rozvíjejí, dochází však i k zneužívání těchto prostředků k páchání trestné činnosti.

Požár uvádí: *„Počítače v podstatě neumožňují páchat novou neetickou a trestnou činnost, poskytují jen novou technologii a nové způsoby na páchání již známých trestných činů“.*⁵

S tímto konstatováním lze zajisté souhlasit, nicméně na druhou stranu současná doba přináší nová kriminální jednání, která donedávna nebyla trestně právně upravena jako trestný čin a často se taková jednání podřazovala pod obecnější skutky. Konkrétně jde o např. tzv. kybergrooming.

Němec definuje počítačovou (kybernetickou) kriminalitu jako *„taková kriminální jednání, při kterých jsou prostředky informačních a komunikačních technologií:*

- ✓ *užity jako nástroj pro spáchání trestného činu,*
- ✓ *cílem útoku pachatele, přičemž tento útok je trestným činem, za podmínky, že jsou tyto prostředky užity či zneužity v informačním, systémovém, programovém či komunikačním prostředí (tedy v kyberprostoru)“.*⁶

Počítačová mravnostní kriminalita je jedním z druhů kyberkriminality. Jde o kombinaci páchání mravnostní kriminality v kyberprostoru. Jinými slovy jde o mravnostní kriminalitu, která je uskutečňována prostřednictvím

⁵ POŽÁR, Josef. *Informační bezpečnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 249.

⁶ NĚMEC, Miroslav et. al. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – II. díl. Aktuální problémy kriminalistické praxe*. Praha: Abook s. r. o. 2019, s. 305 - 306.

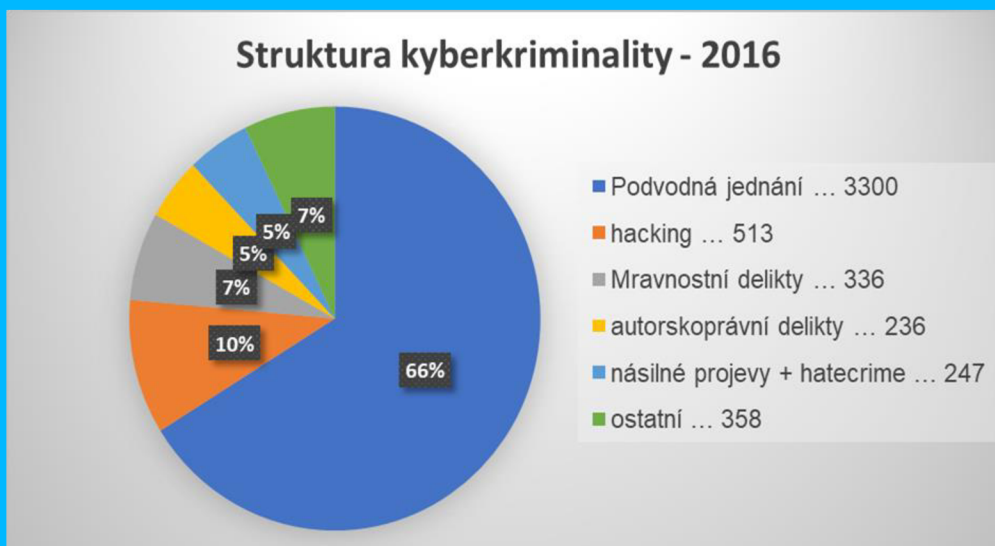
informačních technologií. Předmětem útoku u počítačové mravnostní kriminality je právě mravnost s tím, že samotná trestná činnost je páchána za výrazného využití informačních a komunikačních technologií, jakožto významného prostředku k jejímu páchání. Mravnostní trestné činy v kyberprostoru zaujímají zhruba 9 % z celkového počtu kyberkriminality (viz struktura kyberkriminality za rok 2020).⁷ Je však třeba podotknout, že mravnostní delikty v kyberprostoru jsou trestnou činností poměrně latentní, tudíž skutečná čísla mohou být v reálu značně odlišná.

Počítačová mravnostní kriminalita představuje trestnou činnost, ve které jsou informační technologie používány jako nástroj páchání trestného činu, případně kde se trestná činnost odehrává, tj. v informačním prostředí, zpravidla ve virtuálním (online) prostředí – prostředí internetu. Tím, že jde o relativně nový fenomén v páchání trestné činnosti, je třeba, aby policie byla na samotné vyšetřování počítačové mravnostní kriminality dostatečně vybavena materiálně, ale rovněž i z pohledu kompetentních pracovníků, jelikož jde o oblast velmi odbornou a náročnou na odhalování. V rámci SKPV by měly existovat specializované týmy, které se budou touto trestnou činností zabývat. Jedním z podkladů, které by měly tyto týmy využívat, by měla být též metodika vyšetřování této trestné činnosti.

3.2 Struktura kyberkriminality

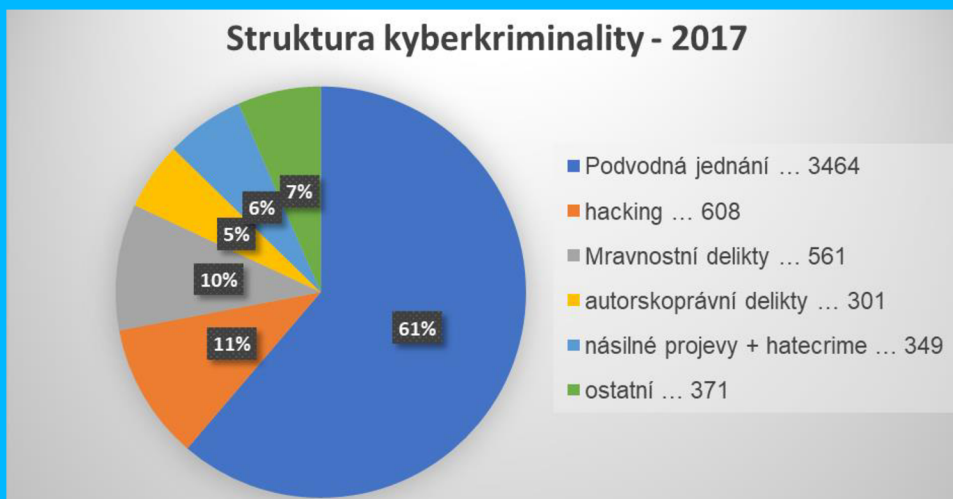
Níže je uvedena struktura kyberkriminality v letech 2016–2020, a to z pohledu registrovaných skutků na území České republiky. Z celkových počtů registrovaných skutků v jednotlivých letech vyplývá, že každoročně dochází k nárůstu kvantity nejen počítačové mravnostní kriminality, ale též kyberkriminality jako takové.

⁷ Jednotlivé druhy kyberkriminality. Policie ČR [online]. 2020 [cit. 2020-09-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/jednotlive-druhy-kyberkriminality.aspx>

Obrázek č. 1 – struktura kyberkriminality za rok 2016 – zdroj: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

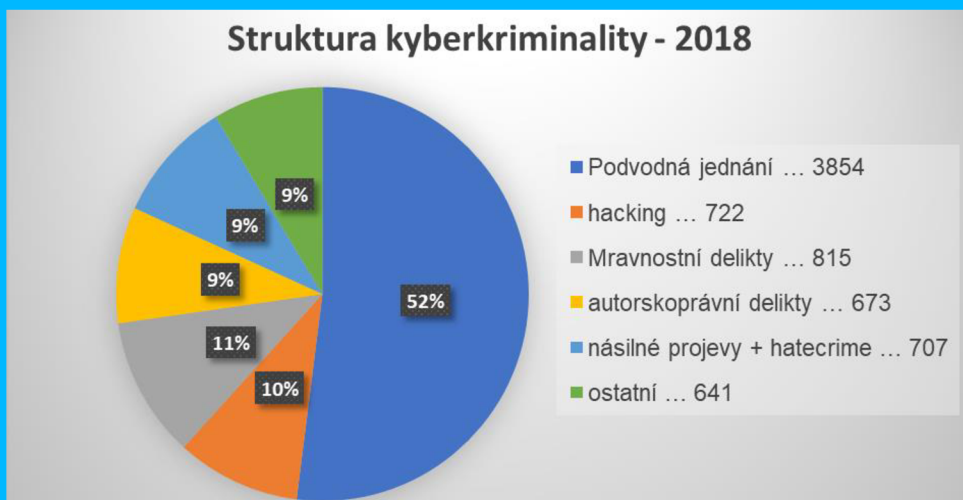
V roce 2016 bylo v kyberprostoru evidováno celkem **4 990** registrovaných skutků. Většinu z celkového počtu tvořila podvodná jednání a to v celkovém počtu 3 300 skutků. Počítačová mravnostní kriminalita (v obrázcích uváděná jako „mravnostní delikty“), zaujímala cca **7 %** z celkového počtu (**336** skutků).

Obrázek č. 2 – struktura kyberkriminality za rok 2017 – zdroj: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

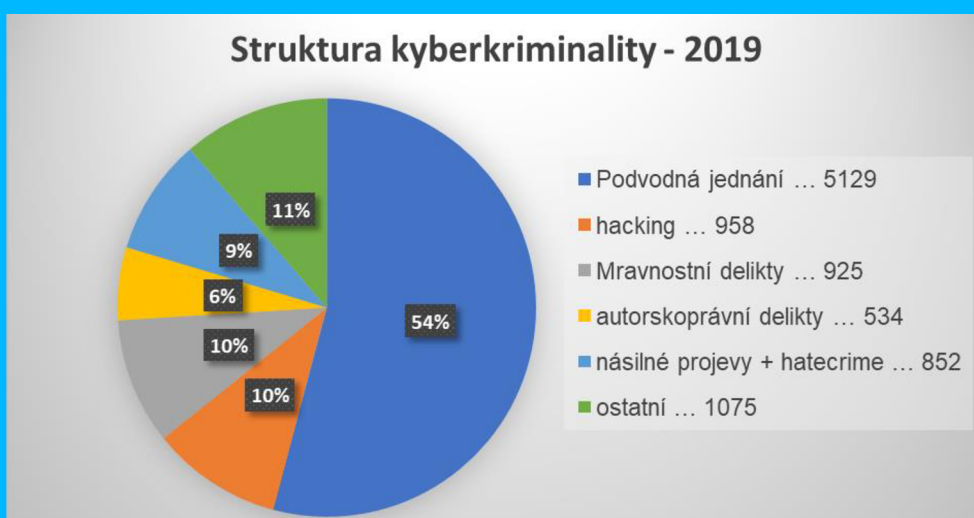
V následujícím roce 2017 došlo k nárůstu evidovaných skutků v kyberprostoru. Konkrétně šlo o **5 654** skutků za rok. Opět většinu tvořila podvodná jednání, nicméně došlo k procentuálnímu nárůstu skutků i u ostatních deliktů. Konkrétně mravnostní delikty se z hlediska počtu

zvýšily na **561** skutků, což tvořilo již **10 %** z celkového počtu spáchané kyberkriminality (tj. došlo ke zvýšení oproti minulému roku o 3%).

Obrázek č. 3 – struktura kyberkriminality za rok 2018 – zdroj: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

V roce 2018 došlo k opětovnému nárůstu evidovaných skutků v kyberprostoru oproti předešlým letům. Konkrétně šlo o nárůst o téměř 2 000 skutků oproti minulému roku a to v celkové hodnotě **7 412** skutků. Opět více než polovinu skutků z celku tvořila podvodná jednání. Nicméně pokračoval trend procentuálních nárůstů skutků i u dalších oblastí kyberkriminality. U mravnostních deliktů rovněž došlo k nárůstu. Konkrétně se z hlediska počtu zvýšily na **815** skutků – nárůst o 30% oproti minulému roku. Z celkového počtu tvořily mravnostní delikty **11%**.

Obrázek č. 4 – struktura kyberkriminality za rok 2019 – zdroj: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Pro rok 2019 byla opět typická zvyšující se tendence registrovaných skutků kyberkriminality. Celkově bylo evidováno **9 473** skutků. Z hlediska struktury jednotlivých deliktů to bylo procentuálně velmi podobné, jako u roku 2018. Mravnostních deliktů bylo evidováno **925**, tj. opět došlo z hlediska kvantity k nárůstu. Celkově mravnostní delikty zaujímaly **10%** spáchané kyberkriminality.

Obrázek č. 5 – struktura kyberkriminality za rok 2020 – zdroj: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

V roce 2020, kdy téměř celý svět postihla pandemie Covidu 19 a celá řada činností se přesunula do online prostoru, paradoxně došlo k poklesu skutků spáchaných v kyberprostoru. Došlo k mírnému poklesu v celkových počtech. Celkem bylo spácháno **9 103** skutků. Pokles se týkal rovněž i mravnostních deliktů. V tomto roce bylo spácháno **847** skutků, což tvořilo **9 %** z celkového počtu kyberkriminality.

Obrázek č. 6 – struktura počítačové mravnostní kriminality v letech 2016–2020 – zdroj: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Struktura mravnostních deliktů měla v letech 2016–2019 vzrůstající tendenci. Až v posledním roce 2020 došlo k mírnému poklesu. Je otázka, jaké jsou příčiny mírného poklesu v roce 2020, když do té doby tendence byla vzrůstající.

3.3 Klasifikace počítačové mravnostní kriminality

Počítačovou mravnostní kriminalitu můžeme klasifikovat dle trestně právního pojetí, tj. dle trestního zákona nebo dle kriminologického pojetí, které nabízí širší souvislosti anebo v kombinaci. Pro účely této práce je zvolena klasifikace dle kriminologického pojetí i trestně právního, tj. v kombinaci obou přístupů.

Mezi počítačovou mravnostní kriminalitu řadíme následující protiprávní jednání⁸:

- ✓ Kybergrooming (§ 193b zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů – dále jen „trestní zákon“ – navazování nedovolených kontaktů s dítětem).
- ✓ Dětská pornografie (§ 191 trestního zákona – šíření pornografie; § 192 trestního zákona – výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií; § 193 trestního zákona – zneužití dítěte k výrobě pornografie; § 193a trestního zákona – účast na pornografickém představení).
- ✓ Sexting (toto jednání je často podřazeno pod některá jednání spadající do dětské pornografie, případně může jít o naplnění skutkové podstaty trestného činu dle § 193b ve spojení s trestným činem dle § 187 – pohlavní zneužití; případně též o trestný čin dle § 201 ohrožování výchovy dítěte či § 202 svádění k pohlavnímu styku).

3.3.1 Kybergrooming

Kybergrooming je novým fenoménem páchaní trestné činnosti v kyberprostoru. Termín grooming označuje specifické jednání, které spočívá v psychické manipulaci kybergroomerů⁹, která má za cíl v oběti

⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné*. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 365.

⁹ Kybergroomer je zpravidla sexuální útočník, který k prosazení svého cíle využívá IT prostředí.

vyvolat falešnou, zdánlivou důvěru a přimět ji k osobní schůzce, přičemž důsledkem takového chování může být zejména některý ze sexuálních trestných činů.¹⁰

Kybergrooming představuje psychickou manipulaci realizovanou prostřednictvím internetu, mobilního telefonu a sociálních sítí (internetové seznamky, Facebook, Twitter, atd.). Typicky je vázán na chaty, messengery, internetové seznamky, sociální sítě, ale také třeba na různé internetové stránky s nabídkou modelingu, herní portály, apod.¹¹ Kybergroomer se snaží o osobní kontakt. Dítě „uplácí“ dárky (např. dobitím kreditu na mobilní telefon), vydírá jej pořízenými snímky, pokračuje a zintenzivňuje manipulaci, která může vést i k osobnímu útoku na oběť. Jednou z forem kybergroomingu je i eroticky laděná komunikace a získání amatérských pornografických materiálů.

Zásadním problémem u kybergroomingu je jeho zjišťování a dokazování a rovněž zejména anonymita, využití zabezpečených systémů a také skutečnost, že v počátečním stádiu ještě nejde zpravidla o trestný čin, zejména tam, kde není trestná forma přípravy.¹²

3.3.1.1 Trestně právní vymezení kybergroomingu

Kybergrooming je pojmem kriminologickým, nikoli trestně právním. Nicméně jednání představující kybergrooming můžeme podřadit pod skutkovou podstatu § 193b trestního zákona, která zní:

¹⁰ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy mezioborové učebnice, s. 537.

¹¹ BERSON, I. H. *Grooming Cybervictims: The Psychosocial Effects of Online Exploitation for Youth*. University of South Florida. USA. (online) cit. 6. 10. 2020. dostupné z <http://www.cs.auckland.ac.nz/~john/NetSafe/I.Berson.pdf>

¹² VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy mezioborové učebnice, s. 537.

„Navazování nedovolených kontaktů s dítětem

Kdo navrhne setkání dítěti mladšímu patnácti let v úmyslu spáchat trestný čin podle § 187 odst. 1, § 192, 193, § 202 odst. 2 nebo jiný sexuálně motivovaný trestný čin, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“¹³

V tomto ohledu byla významná novela číslo 141/2014 Sb., která právě do trestního zákoníku zakomponovala tuto novou skutkovou podstatu trestného činu. Novela vstoupila v platnost 22. 7. 2014 a účinnou se stala 1. 8. 2014. Jde o odkazující skutkovou podstatu, která ve svém ustanovení odkazuje na trestné činy pohlavní zneužití, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, zneužití dítěte k výrobě pornografie, svádění k pohlavnímu styku. V předchozí právní úpravě, tj. tou před výše zmíněnou novelou, bylo možné postihnout kybergrooming pouze v souvislosti s výrobou dětské pornografie a zasíláním pornografie dítěti, popřípadě jako ohrožování výchovy dítěte v důsledku sexuální komunikace přes informační a komunikační prostředky a svádění k pohlavnímu styku. Samotné jednání spočívající v usilování o setkání, bylo trestně postižitelné pouze jako příprava znásilnění, což v praxi bylo velmi složité z hlediska dokazování – úmyslu pachatele). Nová úprava § 193b však míří rovnou na předstupeň onoho setkání, tedy už na jeho návrh, byť i zde musí být prokázán úmysl pachatele dítě nějakou formou sexuálně využít.

Rozbor skutkové podstaty trestného činu dle § 193b

Objektem trestného činu je ochrana dětí mladších 15 let před tzv. sexuálním vykořisťováním. Objektivní stránka spočívá v jednání pachatele, který navrhne setkání dítěti mladšímu 15 let, v úmyslu spáchat některý z trestných činů, na který § 193b ve svém ustanovení odkazuje. Návrhem setkání rozumíme aktivní činnost směřující k dítěti mladšímu 15 let ve snaze v něm vzbudit rozhodnutí zúčastnit se osobní schůzky,

¹³ § 193b zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

za účelem spáchání některého výše uvedeného trestného činu, uvedeným pod § 193b či jiného sexuálně motivovaného trestného činu. V praxi jde o navázání kontaktu prostřednictvím informačních a komunikačních technologií. Pachatelem může být kterákoli fyzická osoba, ale i právnická osoba. Z hlediska subjektivní stránky se vyžaduje zavinění ve formě úmyslu, přičemž je obligatorní sexuální motiv pro spáchání trestného činu.¹⁴

3.3.1.2 Statistika spáchaných trestných činů dle § 190, 192–194

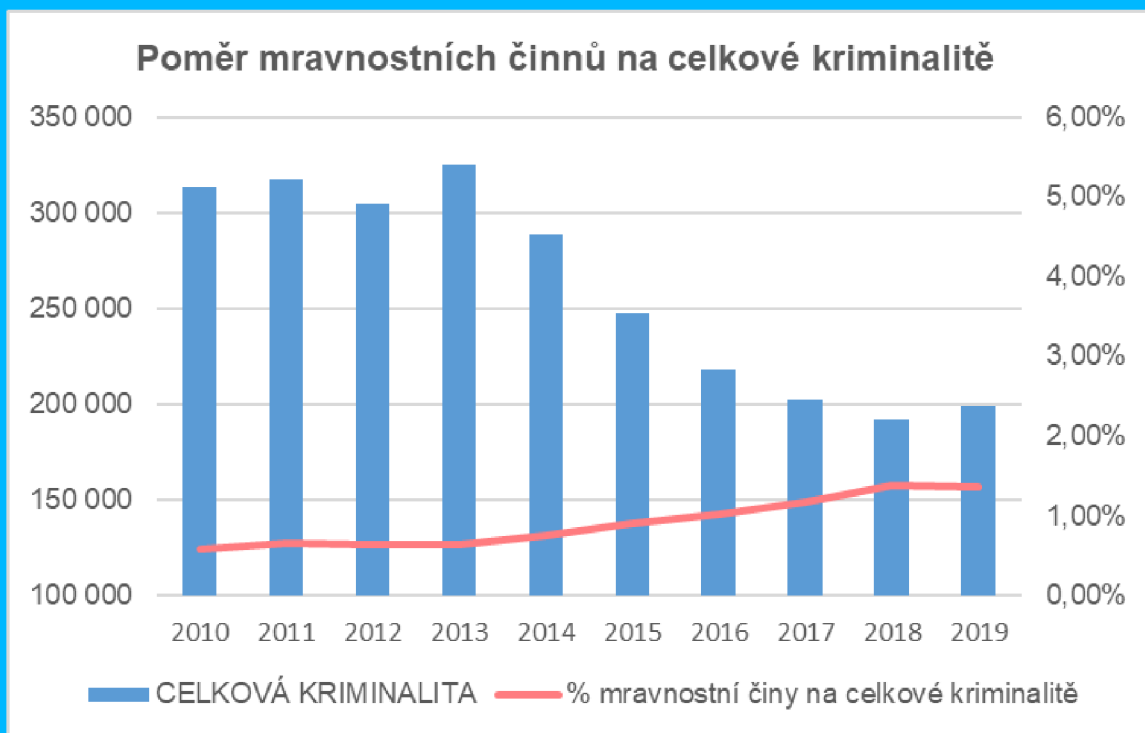
Statistika kriminality Policie České republiky je postavena na sledování druhů trestné činnosti podle "takticko-statistických klasifikací" (dále jen "TSK"), nikoliv podle jednotlivých paragrafů. Trestný čin dle § 193b navazování nedovolených kontaktů s dítětem je zahrnut společně s dalšími skutkovými podstatami (§ 190, 192–194) v TSK 290 - "ostatní mravnostní trestné činy". Policejní statistika bohužel konkrétní statistikou, zabývající se § 193b, nedisponuje.

Pro účely této práce je provedena statistika počtu registrovaných skutků dle TSK 290 za celou Českou republiku, a to dle jednotlivých let (vždy od 1. 1. – 31. 12. daného roku).

Přehled počtů registrovaných skutků, Česká republika										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
kriminalita celková	313 387	317 177	304 528	325 366	288 660	247 628	218 162	202 303	192 405	199 221
z toho mravnostní	1 811	2 086	1 981	2 109	2 205	2 258	2 241	2 363	2 655	2 733
z toho (§190, §192-194)	164	260	212	273	297	311	360	489	649	728

Tabulka č. 1 – Přehled počtu registrovaných skutků ČR. Zdroj: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

¹⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné*. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 627.

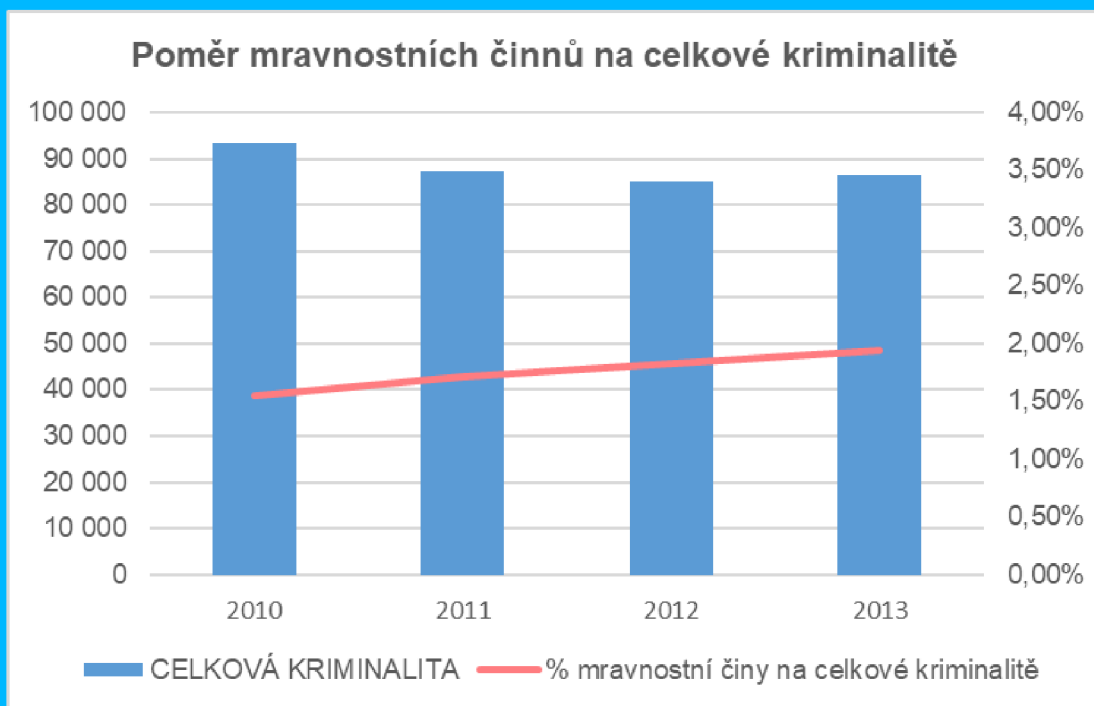
Graf č. 1 - Přehled počtu registrovaných skutků ČR. Zdroj: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Z výše uvedené statistiky a grafu vyplývá, že každoročně dochází k nárůstu jak mravnostní kriminality jako celku, tak též k nárůstu skutků obsažených v TSK 290. Z těchto údajů je možné vypožorovat, že tento trend kriminality má mírně vzrůstající tendenci a jde o jedno z aktuálních rizik, na který je třeba se zaměřit.

Níže je uveden přehled počtu stíhaných osob.

ČESKÁ REPUBLIKA				
	2016	2017	2018	2019
CELKOVÁ KRIMINALITA	93 379	87 168	84 990	86 209
z toho MRAVNOSTNÍ ČINY CELKEM	1 452	1 492	1 557	1 669
z toho ostatní mravnostní trestné činy (§190,192-194)	197	264	352	428

Tabulka č. 2 – Přehled počtu stíhaných osob. Zdroj: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Graf č. 2 - Přehled počtu stíhaných osob. Zdroj: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Z přehledu počtu stíhaných osob je rovněž patrný nárůst nejen v celkových číslech mravnostní kriminality, ale též u skutků TSK 290.

3.3.1.3 Oběti kybergroomingu

Typickými oběťmi kybergroomingu jsou děti a mládež, obvykle ve věku 10–17 let, což pachatelé vědí zpravidla od začátku při navázání kontaktu s obětí. Z hlediska pohlaví jsou častěji oběťmi dívky než chlapci. Z povahy kybergroomingu lze předpokládat, že oběti tvoří děti – uživatelé internetu, kteří tráví velké množství volného času v online světě ve virtuálním prostředí (na různých sociálních sítích, chatech, portálech, atd.). V tomto prostředí často navazují kontakty leckdy i s cizími lidmi. Motivem může být hledání nových kamarádů či přátel.¹⁵ Děti ze své podstaty jsou naivní a důvěřují druhým, přičemž potřebují pozornost

¹⁵ KOPECKÝ, Kamil. *Kybergrooming - nebezpečí kyberprostoru*. Olomouc: Net University, 2010, s. 4.

a náklonnost. Tato kombinace vlastností pak přispívá tomu, že jsou děti snadnými cíli – oběťmi.¹⁶

Mezi typické oběti kybergroomingu řadíme:

- ✓ děti s nízkou sebeúctou nebo nedostatkem sebedůvěry (takové to děti je vcelku snadné citově ovlivňovat a izolovat).
- ✓ Děti s emocionálními problémy nebo děti, které se ocitly v nouzi (např. špatné vztahy s rodiči – často hledají náhradu za své rodiče či blízké a hledají „pomoc“).
- ✓ Děti naivní a přehnaně důvěřivé (nevidí hrozící nebezpečí a jsou ochotny zapojit se do online konverzace s neznámými lidmi a těžko odhadují rizikovost komunikace).
- ✓ Adolescenti/teenageři (mladí dospělý, které zajímá sexualita a nemají zábrany o ní hovořit s neznámými lidmi).¹⁷

Komunikace mezi obětí a pachatelem probíhá v začátku zpravidla jednostranně, kdy pachatel konverzaci iniciuje a je minimálně v prvopočátku aktivnější. Posléze dochází k dialogu. Oběť následně v komunikaci buď dobrovolně pokračuje a může dojít i k osobnímu setkání v reálu, anebo komunikaci může ukončit ve fázi konverzace online a setkání se vyhnout. V praxi se často setkáváme s případy, kdy se oběti bojí pachatele odmítnout a přistupují na různé typy výmluv, pro které se nemohou zúčastnit osobní schůzky (např. náhlá nevolnost, nečekané povinnosti, atd.). Je třeba podotknout, že tyto výmluvy pouze oddalují další naléhání ze strany pachatele o osobní setkání a neřeší odmítnutí jako takové.¹⁸

¹⁶ BERSON, Ilene R. *Grooming Cybervictims: The Psychosocial Effects of Online Exploitation for Youth* [online]. University of South Florida. USA. [cit. 7. 10. 2020]. Dostupné z: <<http://www.cs.auckland.ac.nz/~john/NetSafe/I.Berson.pdf>>.

¹⁷ KOPECKÝ, Kamil. *Kybergrooming - nebezpečí kyberprostoru*. Olomouc: Net University, 2010, s. 4.

¹⁸ KUDRLOVÁ, Kateřina. *Kybergrooming – 3 roky kriminalizace*. Právo, Bezpečnost, Informace, 2017, číslo 4. s. 15.

V oblasti pomoci obětem trestných činů je velmi důležitá role celé řady organizací. Nejvýznamnější je organizace Bílý kruh bezpečí. Bohužel skutková podstata trestného činu dle § 193b navazování nedovolených kontaktů s dítětem, není předmětem statistického zkoumání Bílého kruhu bezpečí.¹⁹

Další významnou organizací, která se zabývá pomoci obětem trestných činů, je Linka bezpečí. V oblasti kybergroomingu zaznamenali v komunikaci s klienty celkem 50 případů, a to v období od 1. 1. 2016 až 25. 10. 2020. Z celkového počtu šlo o 36 kontaktů s dívkou a 13 s chlapcem (v 1 případě nebylo pohlaví klienta uvedeno). Je však třeba podotknout, že celkový počet kontaktů nelze považovat za počet obětí, neboť některé klientky či klienti mohli s Linkou bezpečí hovořit či psát opakovaně. Klienti se na Linku bezpečí totiž obracejí anonymně, proto zpravidla nelze určit, zda jde o první či opakující se kontakt.²⁰

Z výše uvedených informací ohledně Bílého kruhu bezpečí či Linky bezpečí vyplývá, že problematika kybergroomingu zcela nespadá mezi hlavní priority těchto organizací. Zajisté by bylo vhodné, dle mého názoru, tomuto novému fenoménu věnovat větší pozornost, jelikož jde o novou formu trestné činnosti, páchanou prostřednictvím informačních a komunikačních technologií a rovněž velmi nebezpečnou, jelikož zasahuje do intimní sféry obětí. Rovněž jde o velmi nebezpečný jev, neboť oběťmi jsou právě děti, tj. zvláště zranitelné oběti.

3.3.1.4 Pachatel kybergroomingu

Pachatelé kybergroomingu tvoří poměrně heterogenní skupinu, která obsahuje lidi s různým sociálním statusem (jak s nízkým, tak i vysokým). Mezi pachatele řadíme jak prvopachatele, tak i ty, kteří byli již za trestný čin odsouzeni – recidivisty. U pachatelů kybergroomingu můžeme též vyzorovat patologický zájem o děti a mladistvé. Dále je

¹⁹ Blíže viz <https://www.bkb.cz/>

²⁰ Blíže viz <https://www.linkabezpeci.cz/>

pro pachatele typické to, že má problém navazovat vztahy v reálném prostředí s dospělými lidmi, tím pádem možnost komunikace v kyberprostoru je pro něj jednodušší, snazší a bezpečnější z jeho pohledu.²¹ Pachatele kybergroomingu můžeme dále dělit na dvě velké skupiny a to dle jejich motivace. První tvoří pachatelé, kteří usilují pouze o sexuální uspokojení, avšak bez osobního setkání s obětí. Druhou skupinu tvoří pachatelé, jejichž jednání směřuje k osobní schůzce a cílem je sexuální zneužití oběti.²²

Další autoři nabízejí následující typologii:

- ✓ Kvazivoyeur – pachatel, jehož chování směřuje k uspokojení svých sexuálních potřeb. Nejde mu o osobní setkání s dítětem, ale preferuje s obětí intimní online hovory.
- ✓ Kriminálník – pachatel, jehož cílem není sexuální uspokojení, ale primárně oběť vyhledává pro páčání trestné činnosti, primárně pro šíření dětské pornografie a dětské prostituce.
- ✓ Experimentátor – pachatel, pro kterého je typické to, že mění svou identitu s tím, že kontaktuje několik dětí současně.
- ✓ Duševně nemocný – pachatel, který není schopen orientace v sociálních podmínkách (normách). Jeho chování je velmi nevyzpytatelné. Je ovlivňován pudy, tudíž není schopen kontrolovat svoje chování.²³

²¹ CHOO, Kim-Kwang Raymond. *Online child grooming: a literature review on the misuse of social networking sites for grooming children for sexual offences* [online]. Published by the Australian Institute of Criminology. Canberra: Australian Institute of Criminology 2009, 2009 [cit. 2020-10-21]. ISBN 9781921185861. Dostupné z: https://www.aic.gov.au/sites/default/files/2020-05/rpp103.pdf0009_Strategie_manipulace_deti_v_online_prostredich_se_zamerenim_na_tzv_kybergrooming.php

²² KOPECKÝ, Kamil a kol. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. s. 22.

²³ MAŠKOVÁ, Anna, Kateřina LUKÁŠOVÁ, Rastislav PACÁK a Jana BRANDEJSOVÁ. *Kybergrooming a kyberstalking. Metodický materiál pro pedagogické pracovníky*. © Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2012, 34 s. Dostupné z: <http://www.ncbi.cz/category/6-metodiky-ucebni-materialy?download=37>

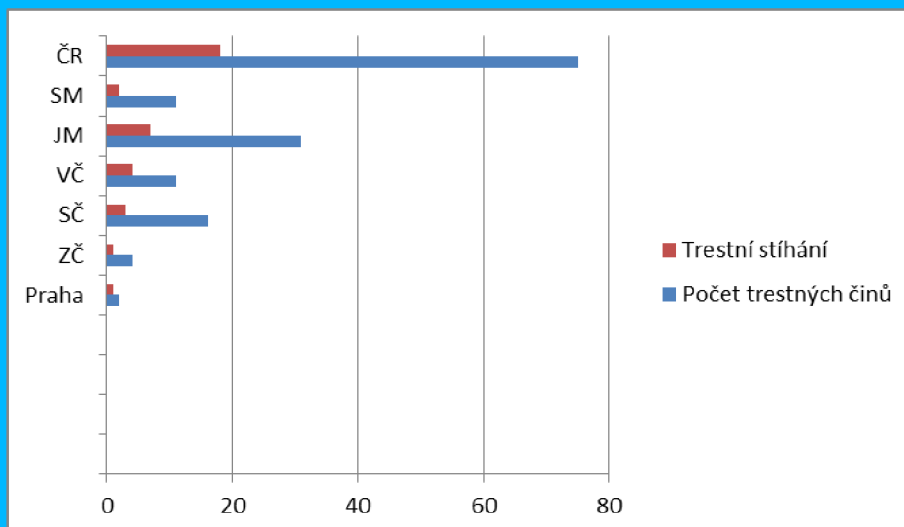
Níže je uveden statistický přehled státních zastupitelství o vyřízených stíhaných a podezřelých fyzických osobách, a to v letech 2016–2019. Konkrétně jde o právní kvalifikaci skutkové podstaty trestného činu dle § 193b trestního zákona – navazování nedovolených kontaktů s dítětem.

Rok 2016 - právní kvalifikace skutkové podstaty trestného činu dle § 193b trestního zákona

Tabulka č. 3: 2016. Zdroj: CSLAV dne 23. 10. 2020.

	Praha	ZČ	SČ	VČ	JM	SM	ČR
Vyřízeno proti osobám	1	2	3	4	7	2	19
Vyřízeno trestných činů	2	4	14	10	23	11	64
Počet trestných činů	2	4	16	11	31	11	75
Odloženo §159a tr. ř	0	0	0	0	0	0	0
z toho: z důvodu promlčení trestního stíhání [§11/1b) tr.ř.]	0	0	0	0	0	0	0
z toho: v prověřování	0	0	0	0	0	0	0
ve zkráceném přípravném řízení *)	0	0	0	0	0	0	0
Trestní stíhání	1	1	3	4	7	2	18
v tom: obžaloby	0	1	1	4	7	2	15
návrhy na schválení dohody o vině a trestu zastaveno, včetně podmíněného zastavení a schválení narovnání	1	0	2	0	0	0	3
zastaveno § 172 tr.ř., § 70/2 ZSVM	0	0	1	0	0	0	1
podmíněně zastaveno	1	0	1	0	0	0	2
v tom: schválení narovnání	0	0	0	0	0	0	0
z toho: z důvodu promlčení [§ 11/1b) tr.ř.]	0	0	0	0	0	0	0
postoupeno	0	0	0	0	0	0	0
přerušeno	0	0	0	0	0	0	0
Zkrácené přípravné řízení	0	1	0	0	0	0	1
v tom: podán návrh na potrestání	0	1	0	0	0	0	1
návrhy na schválení dohody o vině a trestu odloženo § 179c tr.ř., s výjimkou po schválení narovnání	0	0	0	0	0	0	0
podmíněně odloženo §179g tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0
odloženo po schválení narovnání	0	0	0	0	0	0	0
Vzato do vazby osob	0	0	0	2	2	0	4
z toho: obžalováno	0	0	0	2	1	0	3
v tom: délka vazby							
do 2 měsíců	0	0	0	0	0	0	0
od 2 do 4 měsíců	0	0	0	1	2	0	3
od 4 do 8 měsíců	0	0	0	1	0	0	1
od 8 do 12 měsíců	0	0	0	0	0	0	0
od 12 do 16 měsíců	0	0	0	0	0	0	0
nad 16 měsíců	0	0	0	0	0	0	0

Graf č. 3: 2016. Zdroj: CSLAV dne 23. 10. 2020. ²⁴

Z výše uvedeného grafu a tabulky vyplývá, že celkem v ČR za rok 2016 bylo evidováno ve statistikách státních zastupitelství 75 trestných činů, z toho 64 jich bylo vyřízeno a 19 z nich proti konkrétním osobám. V 18 případech bylo vedeno trestní stíhání, z toho u 15 byla podána obžaloba. Ve 3 případech došlo k zastavení trestního stíhání, včetně podmíněného zastavení. Jeden případ byl vyřešen formou zkráceného přípravného řízení a to návrhem na potrestání. Celkem ve 4 případech byly osoby vzaty do vazby (doba vazby trvala nejčastěji od 2 do 4 měsíců).

Z hlediska územního členění bylo nejvíce případů evidováno na jižní Moravě, nejméně v Praze.

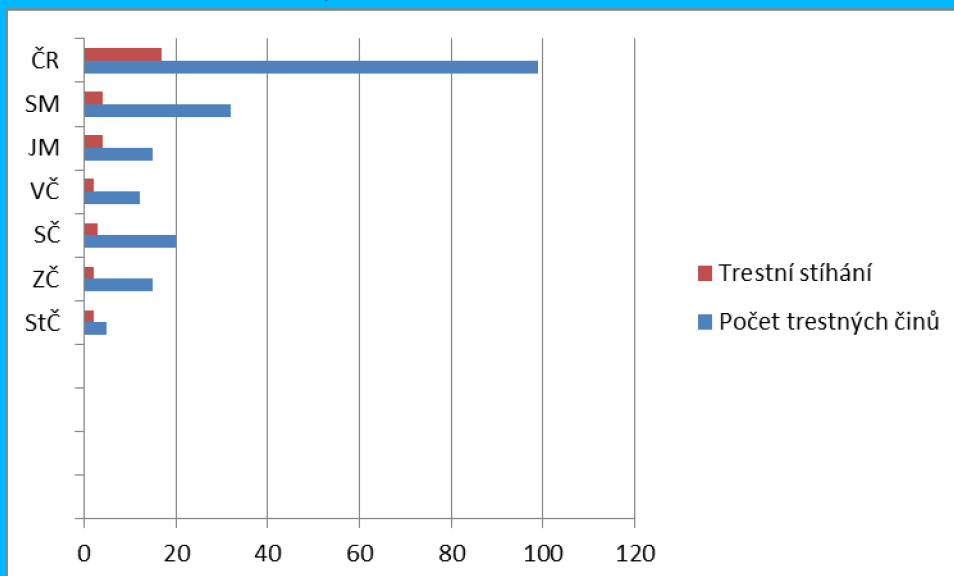
²⁴ Vysvětlivky: Praha – Městské státní zastupitelství v Praze a Obvodní státní zastupitelství jemu podřízené; StČ – střední Čechy – Krajské státní zastupitelství v Praze a okresní státní zastupitelství jemu podřízené; ZČ – západní Čechy – Krajské státní zastupitelství v Plzni a okresní státní zastupitelství jemu podřízené; SČ – severní Čechy – Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem a okresní státní zastupitelství jemu podřízené; VČ – východní Čechy – Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové a okresní státní zastupitelství jemu podřízené; JČ – jižní Čechy – Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích a okresní státní zastupitelství jemu podřízené; JM – jižní Morava – Krajské státní zastupitelství v Brně a okresní státní zastupitelství jemu podřízené; SM – severní Morava – Krajské státní zastupitelství v Ostravě a okresní zastupitelství jemu podřízené.

Rok 2017 - právní kvalifikace skutkové podstaty trestného činu dle § 193b
trestního zákona

Tabulka č. 4: 2017. Zdroj: CSLAV dne 23. 10. 2020.

	StČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM	ČR
Vyřízeno proti osobám	3	2	3	5	5	5	23
Vyřízeno trestných činů	5	15	18	12	15	30	95
Počet trestných činů	5	15	20	12	15	32	99
Odloženo §159a tr. ř	1	0	0	1	0	0	2
z toho: z důvodu promlčení trestního stíhání [§11/1b) tr.ř.]	0	0	0	0	0	0	0
z toho: v prověřování	1	0	0	1	0	0	2
ve zkráceném přípravném řízení *)	0	0	0	0	0	0	0
Trestní stíhání	2	2	3	2	4	4	17
v tom: obžaloby	1	2	2	2	2	4	13
návrhy na schválení dohody o vině a trestu	0	0	0	0	0	0	0
zastaveno, včetně podmíněného zastavení a schválení narovnání	1	0	1	0	2	0	4
zastaveno § 172 tr.ř., § 70/2 ZSVM	0	0	0	0	0	0	0
podmíněně zastaveno	1	0	1	0	2	0	4
v tom: schválení narovnání	0	0	0	0	0	0	0
z toho: z důvodu promlčení [§ 11/1b) tr.ř.])	0	0	0	0	0	0	0
postoupeno	0	0	0	0	0	0	0
přerušeno	0	0	0	0	0	0	0
Zkrácené přípravné řízení	0	0	0	2	1	1	4
v tom: podán návrh na potrestání	0	0	0	2	1	1	4
návrhy na schválení dohody o vině a trestu	0	0	0	0	0	0	0
odloženo § 179c tr.ř., s výjimkou po schválení narovnání	0	0	0	0	0	0	0
podmíněně odloženo §179g tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0
odloženo po schválení narovnání	0	0	0	0	0	0	0
Vzato do vazby osob	0	2	1	0	1	2	6
z toho: obžalováno	0	2	1	0	1	1	5
v tom: délka vazby							
do 2 měsíců	0	0	0	0	0	0	0
od 2 do 4 měsíců	0	2	0	0	0	2	4
od 4 do 8 měsíců	0	0	0	0	0	0	0
od 8 do 12 měsíců	0	0	1	0	1	0	2
od 12 do 16 měsíců	0	0	0	0	0	0	0
nad 16 měsíců	0	0	0	0	0	0	0

Graf č. 4: 2017. Zdroj: CSLAV dne 23. 10. 2020.

V roce 2017 došlo k mírnému nárůstu celkového počtu trestných činů oproti roku 2016, konkrétně šlo o 99 případů. Z toho jich 95 bylo vyřízeno a 23 z nich proti konkrétním osobám. Oproti roku 2016 byly 2 případy odloženy v rámci prověřování. Trestní stíhání bylo vedeno v 17 případech a u 13 byla podána obžaloba. Ve 4 případech došlo k podmíněnému zastavení trestního stíhání. Celkem 6 osob bylo vzato do vazby (délka vazby opět trvala nejčastěji v průměru od 2 do 4 měsíců, ve dvou případech od 8 do 12 měsíců).

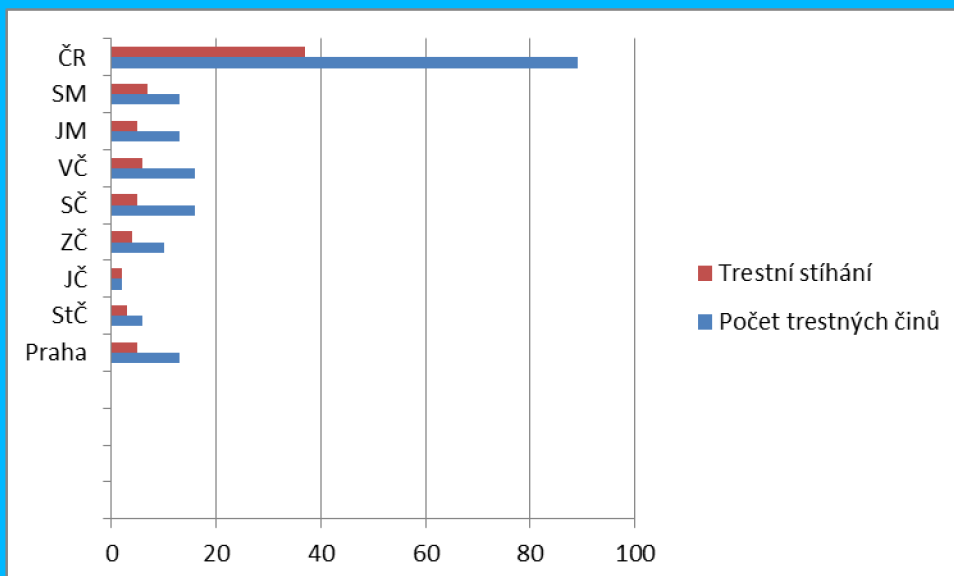
Z hlediska územního členění bylo tentokrát evidováno nejvíce případů v severní Moravě, nejméně pak ve středních Čechách.

Rok 2018 - právní kvalifikace skutkové podstaty trestného činu dle § 193b
trestního zákona

Tabulka č. 5: 2018. Zdroj: CSLAV dne 23. 10. 2020.

	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM	ČR
Vyřízeno proti osobám	5	5	2	4	5	6	5	7	39
Vyřízeno trestných činů	12	6	2	10	15	16	13	13	87
Počet trestných činů	13	6	2	10	16	16	13	13	89
Odloženo §159a tr. ř	0	0	0	0	0	0	0	0	0
z toho: z důvodu promlčení trestního stíhání [§11/1b) tr.ř.]	0	0	0	0	0	0	0	0	0
z toho: v prověřování	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ve zkráceném přípravném řízení *)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Trestní stíhání	5	3	2	4	5	6	5	7	37
v tom: obžaloby	3	3	2	4	5	6	2	7	32
návrhy na schválení dohody o vině a trestu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
zastaveno, včetně podmíněného zastavení a schválení narovnání	2	0	0	0	0	0	3	0	5
v tom: zastaveno § 172 tr.ř., § 70/2 ZSVM	0	0	0	0	0	0	0	0	0
podmíněně zastaveno	2	0	0	0	0	0	3	0	5
schválení narovnání	0	0	0	0	0	0	0	0	0
z toho: z důvodu promlčení [§ 11/1b) tr.ř.]	0	0	0	0	0	0	0	0	0
postoupeno	0	0	0	0	0	0	0	0	0
přerušeno	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zkrácené přípravné řízení	0	2	0	0	0	0	0	0	2
v tom: podán návrh na potrestání	0	0	0	0	0	0	0	0	0
návrhy na schválení dohody o vině a trestu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
odloženo § 179c tr.ř., s výjimkou po schválení narovnání	0	0	0	0	0	0	0	0	0
podmíněně odloženo §179g tr.ř.	0	2	0	0	0	0	0	0	2
odloženo po schválení narovnání	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vzato do vazby osob	0	0	0	0	0	0	0	0	0
z toho: obžalováno	0	0	0	0	0	0	0	0	0
v tom: délka vazby									
do 2 měsíců	0	0	0	0	0	0	0	0	0
od 2 do 4 měsíců	0	0	0	0	0	0	0	0	0
od 4 do 8 měsíců	0	0	0	0	0	0	0	0	0
od 8 do 12 měsíců	0	0	0	0	0	0	0	0	0
od 12 do 16 měsíců	0	0	0	0	0	0	0	0	0
nad 16 měsíců	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Graf č. 5: 2018. Zdroj: CSLAV dne 23. 10. 2020.

Z hlediska kvantity počtu trestných činů byl rok 2018 podobný jako rok 2017. Počet trestných činů byl 89, z toho 87 jich bylo vyřízeno a u 39 z nich proti konkrétním osobám. Žádný případ v tomto roce nebyl odložen. Došlo však k nárůstu počtu trestních stíhání oproti roku 2017 a to více než dvojnásob. Trestní stíhání bylo vedeno ve 37 případech, z toho u 32 byla podána obžaloba. 5 případů bylo podmíněně zastaveno. 2 případy byly projednány ve zkráceném přípravném řízení, které však byly podmíněně odloženy. Zajímavým ukazatelem je vazba. V roce 2018 i přes nárůst počtu trestních stíhání nebyl nikdo vzat do vazby.

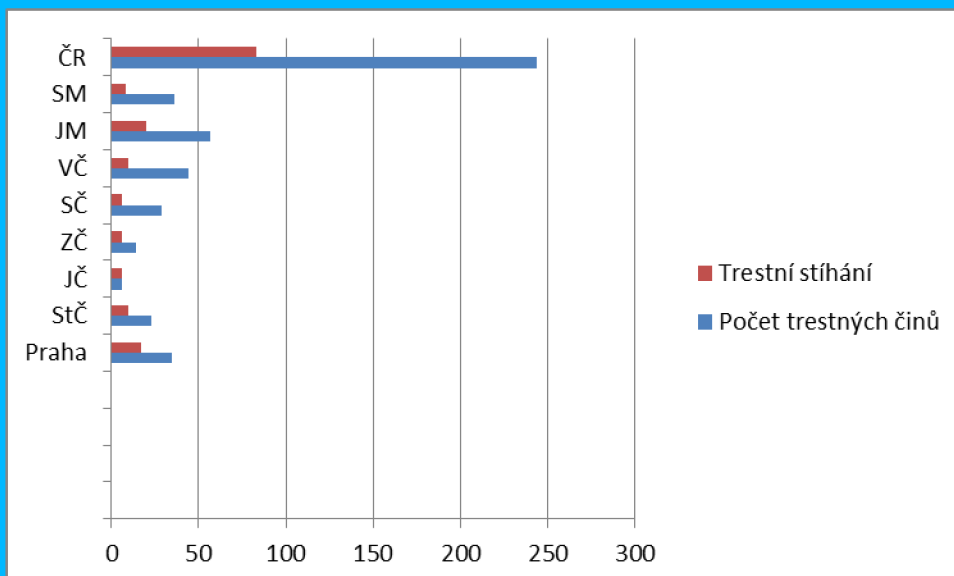
Důležitým ukazatelem je rozšířenost tohoto trestného činu v rámci území ČR. Zatímco v roce 2017 šlo o zaznamenání v 6 oblastech ČR (kromě Prahy a jižních Čech), v roce 2018 šlo již o výskyt ve všech 8 oblastech ČR. Nejvíce případů bylo v severních a východních Čechách, nejméně pak v jižních Čechách.

2019 - právní kvalifikace skutkové podstaty trestného činu dle § 193b trestního zákona

Tabulka č. 6: 2019. Zdroj: CSLAV dne 23. 10. 2020.

	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM	ČR
Vyřízeno proti osobám	17	10	6	6	7	10	24	9	89
Vyřízeno trestných činů	29	21	6	11	29	32	54	32	214
Počet trestných činů	35	23	6	14	29	44	57	36	244
Odloženo §159a tr. ř	0	0	0	0	0	0	4	1	5
z toho: z důvodu promlčení trestního stíhání [§11/1b) tr.ř.]	0	0	0	0	0	0	0	0	0
z toho: v prověřování	0	0	0	0	0	0	4	1	5
ve zkráceném přípravném řízení *)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Trestní stíhání	17	10	6	6	6	10	20	8	83
v tom: obžaloby	10	8	2	6	6	10	12	6	60
návrhy na schválení dohody o vině a trestu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
zastaveno, včetně podmíněného zastavení a schválení narovnání	7	2	4	0	0	0	8	2	23
v tom: zastaveno § 172 tr.ř., § 70/2 ZSVM	0	0	1	0	0	0	1	0	2
podmíněně zastaveno	7	2	3	0	0	0	7	2	21
schválení narovnání	0	0	0	0	0	0	0	0	0
z toho: z důvodu promlčení [§ 11/1b) tr.ř.]	0	0	0	0	0	0	0	0	0
postoupeno	0	0	0	0	0	0	0	0	0
přerušeno	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zkrácené přípravné řízení	0	0	0	0	0	0	0	0	0
v tom: podán návrh na potrestání	0	0	0	0	0	0	0	0	0
návrhy na schválení dohody o vině a trestu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
odloženo § 179c tr.ř., s výjimkou po schválení narovnání	0	0	0	0	0	0	0	0	0
podmíněně odloženo §179g tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
odloženo po schválení narovnání	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vzato do vazby osob	2	0	0	0	0	0	1	0	3
z toho: obžalováno	1	0	0	0	0	0	1	0	2
v tom: délka vazby									
do 2 měsíců	0	0	0	0	0	0	0	0	0
od 2 do 4 měsíců	2	0	0	0	0	0	0	0	2
od 4 do 8 měsíců	0	0	0	0	0	0	1	0	1
od 8 do 12 měsíců	0	0	0	0	0	0	0	0	0
od 12 do 16 měsíců	0	0	0	0	0	0	0	0	0
nad 16 měsíců	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Graf č. 6: 2019. Zdroj: CSLAV dne 23. 10. 2020.

V roce 2019 došlo k dynamickému nárůstu této kriminality oproti minulým letům. Bylo evidováno 244 trestných činů, z toho 214 jich bylo vyřízeno a u 89 z nich proti konkrétním osobám. Odloženo bylo celkem 5 případů ve fázi prověřování. Trestní stíhání bylo vedeno v 83 případech, což je třikrát tolik více, než v roce 2018. U 60 z nich byla podána obžaloba. 21 případů bylo podmíněně zastaveno a 2 případy byly zastaveny dle § 172 trestního řádu ve spojení s § 70 odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Tento údaj nám ukazuje, že mezi pachatele této trestné činnosti se rovněž řadí mladiství, kteří jsou obžalováni dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Institut vazby nebyl moc využíván. Pouze 3 osoby byly vzaty do vazby (2 osoby na délku 2 až 4 měsíce a jedna osoba v délce od 4 do 8 měsíců).

Z hlediska územního členění se opakovala situace z roku 2016, kdy nejvíce případů zaznamenala jižní Morava a nejméně bylo v jižních Čechách (stejně jako v roce předchozím – 2018).

3.3.1.5 Fáze kybergroomingu

V praxi existují 4 základní fáze kybergroomingu.

1) Příprava kontaktu

V této úvodní fázi kybergroomer připravuje podmínky pro manipulaci oběti. Jedním z častých postupů v této první fázi je vytváření falešné identity kybergroomera, který o sobě uvádí nepravdivé údaje (jméno, příjmení/nick, věk, fotografie, atd.). Kybergroomeři jsou zpravidla podstatně starší než oběti, a proto si svůj uváděný věk upravují a postupně přizpůsobují a rovněž k tomu využívají falešné či pozměněné fotografie. Identita kybergroomera může existovat v podobě statické či dynamické identity.²⁵

- ✓ Statická identita – kybergroomer si vytvoří jednu identitu, pomocí které oslovuje vybrané oběti (např. falešný profil na sociální síti).
- ✓ Dynamická identita – kybergroomer si upravuje svou identitu dle aktuální potřeby. Může mít tedy založeno několik profilů najednou a vystupovat pod různými přezdívkami/nicky. Dle vyhlédnuté oběti si může účelově přizpůsobovat věk, záliby, koníčky, případně další údaje tak, aby se svojí obětí měl, pokud možno co nejvíce společného. Udržování dynamické identity je podstatně náročnější než u statické identity, jelikož se může stát, že kybergroomer změní oběť, se kterou právě komunikuje, za jinou. Pokud se tak stane, jde o jeden ze signálů pro oběť, že zde existují zjevné rozpory a může jít o komunikaci s kybergroomerem.²⁶

Někteří kybergroomeři si vytvářejí tzv. falešnou autoritu, spočívající v tom, že vystupují jako falešní představitelé různých zprostředkujících společností (ředitelé, manažeři), které vytipovaným obětem nabízejí nějaký užitek či účast v soutěži. Následně jménem této společnosti kybergroomer

²⁵ KOPECKÝ, Kamil. *Kybergrooming - nebezpečí kyberprostoru*. Olomouc: Net University, 2010, s. 4-5.

²⁶ SZOTKOWSKI, René, Kamil KOPECKÝ a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 56.

navazuje kontakty s potencionálními oběťmi pomocí různých internetových inzerátů. Falešná identita společnosti dodává takovému inzerátu šířeným internetem věrohodnost. Inzerát kybergroomera by mohl vypadat následovně:²⁷

Ahoj holky, ahoj kluci. Je vám méně než 15 let? Máte rádi počítače? Jste rádi na internetu? Pojdte se zúčastnit naší soutěže o zajímavé ceny. Stačí, když nám pošlete vaše jméno a příjmení, email a telefonní číslo a budete následně zařazeni do slosování o hodnotné ceny. Těšit se můžete na nový počítač, mobilní telefony, tablety, značkové oblečení, atd.

Napište nám na: soutezprodeti@seznam.cz

Mgr. Jan Novák, ředitel Soutěže pro děti, Praha

2) Kontakt s obětí, navázání vztahu

V druhé fázi při navázání kontaktu s obětí, dochází k manipulaci ze strany kybergroomera, který po kontaktu s obětí pracuje na budování a prohlubování online virtuálního vztahu.

Druhou fázi můžeme rozdělit do šesti podskupin (uvedené pod písmeny a) – f)). Konkrétně jde o:

a) phishing²⁸ – snaha získat co nejvíce osobních informací o oběti

Kybergroomer se po navázání kontaktu snaží získat nejenom osobní údaje (jméno, příjmení, věk, fotografii), ale též další informace, kterými mohou být název školy, kterou navštěvuje, záliby, koníčky, oblíbené

²⁷ KOPECKÝ, Kamil. *Kybergrooming - nebezpečí kyberprostoru*. Olomouc: Net University, 2010, s. 4-5.

²⁸ Phishing = rybaření – podvodná technika používaná na internetu, jejímž cílem je získat citlivé osobní údaje v online komunikace (např. jméno, příjmení, věk, hesla, atd.).

celebrity/vzory, atd. Tyto informace kybergroomerovi slouží k sestavení obecného profilu oběti.²⁹

b) mirroring³⁰ – zrcadlení

Typickým rysem kybergroomera je v další fázi tzv. efekt zrcadlení (mirroring). Kybergroomer se staví do pozice osoby, která dítěti rozumí, zná jeho problémy, chápe je a umí je vyřešit. Často napodobuje oběť ve snaze prolomit zábrany, chová se jako její zrcadlový odraz. Pokud oběť kybergroomerovi sdělí své problémy a věci, které ji trápí, či že se cítí osaměle, kybergroomer zpravidla odpoví, že má podobné problémy a plně ji chápe. Oběti nabízí, že se mu může s plnou důvěrou svěřit a svoje problémy řešit. A zde nastupuje právě efekt zrcadlení, tzn. kybergroomer u oběti navozuje pocit přátelství či kamarádství, který oběti pomůže překonat strach z komunikace s neznámou osobou.³¹ Zrcadlení též může být spojeno prostřednictvím společných koníčků, názorů na různá témata, apod. Kybergroomeři s dětmi často řeší velmi citlivá témata, jako jsou např. rodinné problémy, sexuální život dospělých, atd.

Ukázka zrcadlení:

Kybergroomer: Ahoj Aničko, jak se máš?

Anička_13: Mám se dobře, ale nudím se.

Kybergroomer: Můžu se nudit s tebou?

Anička_13: Třeba.

Kybergroomer: Kolik je ti let?

Anička_13: 13, a tobě?

²⁹ SZOTKOWSKI, René, Kamil KOPECKÝ a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 56.

³⁰ Mirroring = efekt zrcadlení – napodobování. Osoba často nevědomky napodobuje gesta, chování, postoje, atd. Zrcadlení je podvědomá replikace signálů jiné osoby.

³¹ Methods of Predators. iKeepSafe.org. Online: http://kids.yahoo.com/parents/online-safety/1706/4_Methods+of+Predators

Kybergroomer: 15, a co máš ráda?

Anička_13: mám rada Hannah Montanu....

Kybergroomer: Hannah Montanu miluju!!! A děláš nějaký sport?

Anička_13: jezdím na koni.

Kybergroomer: skvělé, já mám také svého koně a moc rád jezdím. Odkud jsi?

Anička_13: z Prahy, a ty?

Kybergroomer: já jsem také z Prahy. Odkud přesně jsi ty?

Anička_13: ...z Vinohrad.³²

Z výše uvedené ukázky je možné vyzorovat úvodní fázi kontaktu s obětí, navázání vztahu, ve kterém se již promítá phishing a mirroring, tj. k prolínání jednotlivých fází navzájem. V úvodu navázání kontaktu je zpravidla kybergroomer v komunikaci aktivnější, než oběť. Potřebuje získat potřebné informace o oběti, takže se v rozhovoru více ptá. Což následně v další komunikaci rovněž převažuje.³³

c) profilování oběti

Jakmile kybergroomer získá potřebné údaje o oběti a naváže s ní kontakt, nastává fáze profilování. Kybergroomer však nečerpá informace pouze od oběti, která mu je sama sdělí, ale rovněž vyhledává z internetu různé další údaje či informace o oběti. Pokud tedy oběť zveřejní např. svůj email či telefonní číslo, kybergroomer následně podle těchto údajů dál vyhledává další informace o oběti. Pomocí různých internetových vyhledávačů (Google, atd.), může kybergroomer zjistit další, pro něho důležité informace o oběti a doplňovat si je do profilu oběti. V praxi jde např. o telefonní číslo, které může oběť uvést v inzerátu či na profilu

³² KOPECKÝ, Kamil. *Kybergrooming - nebezpečí kyberprostoru*. Olomouc: Net University, 2010, s. 5 - 6.

³³ SZOTKOWSKI, René, Kamil KOPECKÝ a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 57.

nějaké sociální sítě, adresu školy, atd. Kybergroomer může též ověřovat údaje, které mu sama oběť sdělila – např. věk, bydliště, email, profil na sociální síti, atd.³⁴

d) luring³⁵ – vábení a uplácení oběti

V další fázi kybergroomingu dochází k tzv. luringu, tj. vábení a uplácení oběti. Aby kybergroomer, pokud možno co nejvíce, měl oběť nakloněnou na svou stranu, přistupuje k tomu, že oběti začne dávat dárky (peníze, mobilní telefon, kredit do mobilního telefonu, tablet, oblečení, apod.) či služby (návštěvu kina, pozvání do cukrárny, apod.). Tyto dárky či služby dává oběti zpravidla za účelem poskytnutí fotografie oběti (nejenom fotografie obličeje oběti, ale např. i fotografie se sexuální tematikou). Dárky a úplatky slouží též pro kybergroomera v tom smyslu, že si takto ověřuje osobní údaje oběti – např. telefonní číslo, na které zašle kredit či adresu, na kterou odešle drahé oblečení. Pochopitelně z pohledu oběti jde o zdánlivé získání silné důvěry kybergroomera. Je třeba podotknout, že tato fáze kybergroomingu je již velmi nebezpečná, protože může dojít k získání reálné fotografie oběti, pomocí které následně kybergroomer svoji oběť vydírá. Z dárku se obratem stane zbraň, kterou může kybergroomer kdykoli použít. Dokonce existují případy, kdy se oběti ke kybergroomerovi pro dárky opakovaně vracely a nechaly se opakovaně zneužívat. V tomto případě však již jde o projevy dětské prostituce.³⁶

³⁴ KOPECKÝ, Kamil. *Kybergrooming - nebezpečí kyberprostoru*. Olomouc: Net University, 2010, s. 6

³⁵ Luring – přilákat, vábit, lákat. Jde o metodu vábení a uplácení oběti.

³⁶ KOPECKÝ, Kamil. *Strategie manipulace dětí v online prostředích se zaměřením na tzv. kybergrooming*. *Pediatric pro praxi* [online]. Solen, 2015, 2015(5) [cit. 2020-10-21]. ISSN 1803-5264. Dostupnéz: https://www.pediatricpropraxi.cz/artkey/ped-201505-0009_Strategie_manipulace_deti_v_online_prostredich_se_zamerenim_na_tzv_kybergrooming.php

e) snižování zábrán dětí a zavádění sexuálního obsahu do konverzace

Cílem další fáze kybergroomingu je postupně snižovat zábrany dětí v oblasti sexuality s tím, že se postupně do konverze zavádí sexuální obsah. V první řadě může kybergroomer začínat diskusi s obětí na téma lidské sexuality, na téma sexuálního života rodičů. Rovněž může oběti nabízet různé erotické či pornografické materiály. Kybergroomer se takovým jednáním snaží u oběti snížit její stud. Cílem kybergroomera však je získání fotografií či videozáznamů obnažené oběti, a to nejčastěji za pomoci webkamery či zaslání své nahé fotografie. Pokud kybergroomer v této fázi oběť přemluví/přinutí a získá tak vysoce citlivé materiály, může je následně využít k vydírání oběti.³⁷

f) snaha o izolaci oběti od okolí

Kyberprostor kvůli anonymitě nabízí podstatně vyšší ochotu svěřit se neznámému člověku, než je tomu tak v reálném životě. V online světě totiž neneseme důsledky svého chování bezprostředně, kdežto v reálném životě ano. Absence fyzického kontaktu, blízkosti, vnímání reálných emocí, to vše napomáhá kybergroomerům v ovlivňování své oběti. Kybergroomer se tak snadno stane „nejlepším kamarádem“ oběti, jelikož s ním dokáže manipulovat. Pro fázi izolace oběti od okolí, je typická snaha kybergroomera citově vydírat a zastrašovat oběť – např. formulacemi „neříkej to rodičům, neměli by tě rádi; nikomu to neříkej, nepochopil by to“. Platí úměra, že čím více informací kybergroomer o své oběti zná, tím více je na něj oběť fixovaná a závislá. V této fázi se mění role v tom smyslu, že nejprve oběť kybergroomera vyhledává dobrovolně, pak je to naopak z donucení. Oběť, i kdyby chtěla, tak de facto vztah s kybergroomerem ukončit nemůže, jelikož kybergroomer již disponuje celou řadou informací a i materiálem (např. nahými fotkami oběti), který může proti oběti použít. Kybergroomer tak dosahuje toho, že oběť zcela ovládá a manipuluje s ní.

Typicky pak oběť vydírá tak, že pokud oběť nesplní nějaký jeho pokyn či úkon, ozve se např. rodičům a řekne jim vše, co mu oběť řekla. Oběť pak ze strachu raději ve virtuálním vztahu s kybergroomerem zůstane.³⁸

3) Příprava na osobní schůzku

Při přípravě na osobní schůzku si kybergroomer sumíruje informace a osobní údaje o oběti, které získal. Při plánování schůzky kybergroomer stejně jako v předchozích fázích využívá techniky cílené manipulace a vydírání, přičemž se obojí stupňuje.

Ve fázi přípravy na osobní schůzku často dochází k uplatňování techniky překonávání věkového rozdílu mezi kybergroomerem a obětí. Jelikož kybergroomer leckdy předstírá, že je podstatně mladší než oběť, musí navodit situaci, kdy si bude věkově s obětí blíže. Podstatou této techniky je to, že kybergroomer komunikoval s obětí nejprve pod falešnou identitou s tím, že tvrdil, že je nezletilý. Posléze však oběti oznámil, že mu rodiče zakázali být na internetu, proto v komunikaci pokračuje např. jeho starší bratr, který je však dospělý. V praxi jde o vytváření další falešné identity stejného kybergroomera. Oběť na základě této komunikace pak tuto skutečnost přijme jako fakt a pokračuje v konverzaci, již vědomě, s dospělým člověkem. Dalším případem z praxe může být situace, kdy kybergroomer oběti tvrdil, že ho na schůzce vyzvedne jeho rodič či sourozenec. Touto osobou byl však samotný kybergroomer, který oběť odvezl na „bezpečné místo“ a tam je sexuálně zneužil.³⁹

Další metodou, která je ve fázi přípravy na osobní schůzku ze strany kybergroomera aplikována, je metoda vyhrožování a vydírání. Pokud se

³⁷ KOPECKÝ, Kamil. *Kybergrooming - nebezpečí kyberprostoru*. Olomouc: Net University, 2010, s. 7.

³⁸ SZOTKOWSKI, René, Kamil KOPECKÝ a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 56 - 66.

³⁹ BERSON, Ilene R. Grooming Cybervictims: The Psychosocial Effects of Online Exploitation for Youth [online]. University of South Florida. USA. [cit. 7. 10. 2020]. Dostupné z: <<http://www.cs.auckland.ac.nz/~john/NetSafe/I.Berson.pdf>>.

kybergroomerovi nedaří vylákat oběť na osobní schůzku, přistupuje k metodám vydírání. Začne oběti vyhrožovat, že zveřejní její kompromitující materiály, které během komunikace získal (např. nahé fotografie) pošle jejím kamarádům, rodičům, případně, že je někde zveřejní ať už online, nebo např. v okolí školy. Výhrůžky může stupňovat také tím, že na fotografii oběti napíše např. hanlivé označení o oběti, že je „gay“ či „prostitutka“. Jelikož jde o silnou metodu vydírání, které by se leckdy těžko bránil dospělí, natož děti, ve většině případů dítě svolí a na schůzku se dostaví, jelikož se bojí, že by byly poníženy ze strany okolí.⁴⁰

Vyhrožování a vydírání však nemusí být součástí každého projevu kybergroomingu. Děti, které jsou naivní, jsou ochotny jít na schůzku i bez toho, aniž by kybergroomer musel aplikovat metody vydírání. Stačí, když dítěti nabídne nějakou drobnou odměnu, např. dobití kreditu, drahé oblečení, atd.

4) Realizace osobní schůzky

Osobní schůzka je konečnou fází, která může skončit zneužitím oběti. Při prvním kontaktu kybergroomera s obětí, nemusí vždy dojít k sexuálnímu zneužití. Kybergroomer si může takto ověřit, že oběť je skutečně nezletilá osoba, za kterou se v kyberprostoru vydávala a nejedná se o nastrčeného figuranta, ať už ze strany novinářů (médií) či policie. Kybergroomer může na schůzce stejně, jako v předešlé komunikaci, oběť dále ovlivňovat a manipulovat s ní. Může jí donést např. nějaký drobný dárek, empaticky s ní hovořit a získat ji tak na svou stranu. V oběti může vzbudit falešný dojem, že jde skutečně o „hodného kamaráda“, ke kterému může mít absolutní důvěru. K samotnému útoku na oběť může dojít až na následujících schůzkách. Pokud k samotnému útoku dojde, jde o fatální

⁴⁰ KOPECKÝ, Kamil. *Kybergrooming - nebezpečí kyberprostoru*. Olomouc: Net University, 2010, s. 5 - 6.

důsledky pro oběť (fyzické i psychické).⁴¹ Útok může být veden sexuálně či fyzicky, de facto bez možnosti se bránit. Pokud má kybergroomer významně dominantní postavení a disponuje dalšími nástroji pro manipulaci, může oběť donutit k opakovaným schůzkách, na kterých útoky pokračují.

3.3.1.6 Prevence kybergroomingu

Prevenci kybergroomingu můžeme rozdělit na ochranu technickou a ochranu spočívající v osvětové činnosti žáků (studentů), učitelů a rodičů. Technická ochrana spočívá v instalaci ochranných prvků, programů či zařízení, která zamezují vstup či návštěvu určitých webových stránek.

Stěžejní preventivní aktivitou v oblasti kybergroomingu je, však velmi dobře fungující komunikace mezi dítětem a rodičem. Klíčové je též provádět osvětovou činnost na školách a zařazovat témata spojená s kybergroomingem do systému vzdělávání v rámci vzdělávacích programů. Nejúčinnější prevencí je kombinace výše uvedených metod/ochran.⁴²

Níže je uvedeno několik základních pravidel, jakým způsobem se před kybergroomingem chránit.

Základní pravidla pro děti:

- a) V online prostředí nikomu nesvěřujte své osobní údaje – zejména své fotografie.

⁴¹ KOPECKÝ, Kamil. *Kybergrooming - nebezpečí kyberprostoru*. Olomouc: Net University, 2010, s. 5 - 6.

⁴² KOPECKÝ, Kamil, Michaela HŘIVNOVÁ, Alena MALÚŠKOVÁ, Václav ŠIMANDL, Václav DOBIÁŠ, Jan ŠMAHAJ, Panajotis CAKIRPALOGLU, Veronika OČENÁŠKOVÁ, Pavol TOMÁNEK, Lukasz TOMCZYK, Arkadiusz WASINSKI a Zuzana VÁCLAVÍKOVÁ. *Rizika internetové komunikace v teorii a praxi*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2013. s. 76.

- b) Dbejte na to, s kým se v online světě bavíte – internetová komunikace je sice anonymní, nicméně dávejte pozor na to, co sdělujete.
- c) Všímejte si nesrovnalostí v komunikaci s cizími lidmi v online prostředí – kybergroomer udává různý věk, mění informace, uvádí vám nepravdy.
- d) Uvědomte si, proč by zrovna chtěl někdo za každou cenu s vámi udržet vztah v online prostředí či tajit obsah komunikace.
- e) Nenechte se oklamat sliby a nikdy nepřistupujte na dary, které vám kybergroomer nabízí.
- f) Vytyčte si své osobní hranice. Otázky sexuality neprobírejte s cizími lidmi v online prostředí. Za žádnou cenu nikomu neposílejte materiály se sexuální tematikou, stanou se totiž nástrojem vašeho vydírání.
- g) Nikdy nechodte na osobní schůzky s cizími lidmi, aniž by o tom nevěděli rodiče. Uvědomte si veškerá rizika, která se vám mohou na osobní schůzce stát.⁴³

Základní pravidla pro rodiče:

- ✓ Komunikujte s dětmi o tom, co na internetu dělají. Nebojte se „sledovat“ aktivity, které vaše děti v online prostředí dělají. Neznamená, že pokud vaše dítě sedí u počítače, že je v bezpečí.
- ✓ Počítač nenechávejte umístěný v dětském pokoji a eliminujte čas na potřebné minimum, který tráví vaše dítě na počítači.
- ✓ Důkladně vysvětlete dítěti, jaká rizika na internetu mohou být.
- ✓ Nepoužívejte pouze zákazy. Tím, že dítěti zakážete internet, tak se dítě k internetu dostane jiným způsobem a problém se tím nevyřeší.

⁴³ KOPECKÝ, Kamil. *Kybergrooming - nebezpečí kyberprostoru*. Olomouc: Net University, 2010, s. 5 - 6.

Najde si jinou cestu a nástroje – např. wifi ve škole, používání internetu na mobilu, atd.⁴⁴

3.3.2 Dětská pornografie

3.3.2.1 Vymezení základních pojmů

Pro účely pochopení dané problematiky je nutné vymezit základní pojmy spojené s dětskou pornografií. Zcela stěžejní jsou pojmy dítě, pornografie a dětská pornografie.

Dítě

Pojem dítě můžeme z právního hlediska vymezit několika způsoby. V první řadě jde o Sdělení č. 104/1991 Sb., Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Úmluva o právech dítěte“), která představuje mezinárodně právní dokument, který chrání práva dětí. V této úmluvě, konkrétně v článku 1, se dítětem rozumí *„každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve“*.⁴⁵

Z hlediska trestního práva je stěžejní úprava v trestním zákoně. Pojem dítě je v trestním zákoně upraven v části výkladových ustanovení. Dítětem se rozumí *„osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak“*.⁴⁶ Jde o definice, která je de facto převzata právě z výše uvedené Úmluvy o právech dítěte. Trestní zákon pak následně ve zvláštní části zákona konkretizuje pojem dítě v některých vybraných skutkových podstatách trestných činů. Pokud je trestný čin spáchán na dítěti, jde

⁴⁴ KOPECKÝ, Kamil. *Kybergrooming - nebezpečí kyberprostoru*. Olomouc: Net University, 2010, s. 5 - 6.

⁴⁵ Čl. 1 Sdělení č. 104/1991 Sb., Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁶ § 126 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

většinou o přitěžující okolnost, která je znakem kvalifikovaných skutkových podstat. Některé skutkové podstaty trestných činů ještě navíc konkretizují pojem dítě jako osobu mladší patnácti let. Tímto zákonodárce dává najevo důležitost ochrany práv dětí mladších nejenom osmnácti let, ale též speciální ochranu práv dětí mladších patnácti let.

Předmětná ustanovení trestního zákona týkající se dětské pornografie, obsahují nejenom samotný pojem dítě, tj. osobu mladší osmnácti let, ale též obsahuje pojem osoby, která se jeví být dítětem.⁴⁷ Pro samotnou praxi je vymezení osoby, která se jeví být dítětem, značně problematická, než samotné prokázání věku dítěte. V praxi totiž mohou poměrně snadno nastávat situace, kdy osoba ještě nedosáhla věku osmnácti let, ale může vypadat jako osoba starší a naopak.

S ohledem na různá možná právní vymezení pojmu dítěte a to nejenom z pohledu zákona, ale též soudní praxe (judikatury), je třeba zohlednit jednotlivé další faktory dle dané skutkové podstaty trestného činu a není možné samotný pojem dítě relativizovat do jedné definice.

Pornografie

Pojem pornografie představuje další stěžejní pojem. Oproti pojmu dítě však není přesně v českém trestním zákoně definován. Samotný pojem pornografie se skládá ze dvou řeckých slov: porné (prostitutka) a grafien (psát).⁴⁸ Původně byl tedy pojem pornografie spojen se životem prostitutek, který byl dříve ztvárňován v grafické podobě.

Šámal v souvislosti s trestným činem šíření pornografie hovoří o pornografickém díle, které lze charakterizovat tím, *„že vtíravým způsobem podněcuje sexuální pud, překračuje podle převládajících názorů ve společnosti uznávané hranice sexuální slušnosti, uráží neakceptovatelným způsobem cit pro sexuální slušnost. Test pornografické povahy díla*

⁴⁷ § 192 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

spočívá tedy na posouzení, zda celkový dojem díla způsobuje morální pohoršení osobě s běžným cítěním⁴⁹. Z hlediska výkladu jde o poměrně širokou definici.

Užší pojetí pojmu pornografie přináší Chmelík, který pornografii chápe jako „jakýkoli předmět, zobrazení pohlavních orgánů, pohlavního nebo jiného sexuálního styku, který veřejně, způsobem hrubě urážejícím a zasahujícím do dobrých mravů a obvykle vyvolávajícím pocit studu a ošklivosti, zvláště intenzivním a vtíravým způsobem ovlivňuje a podněcuje sexuální pud“.⁵⁰

V českém trestním právu tedy vycházíme při posuzování toho co je a co není pornografie, především z odborné literatury, případně z judikatury soudů a dalších podpůrných materiálů (odborných článků, statí, atd.). V této souvislosti je třeba připomenout slovenskou trestně právní úpravu, jelikož trestný zákon pojem pornografie, podobně jako následně pojem dětská pornografie, přímo v zákoně definuje. Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon popisuje pornografii následovně: „pornografiou sa na účely tohto zákona rozumie zobrazenie súložie, iného spôsobu pohlavného styku alebo iného obdobného sexuálneho styku alebo zobrazenie obnažených pohlavných orgánov určené na sexuálne účely“.⁵¹

Pornografii tak lze zjednodušeně definovat jako dílo, které znázorňuje pohlavní orgány či pohlavní či jiný obdobný styk a zároveň takové dílo působí na sexuální pud.

⁴⁸ Malý encyklopedický slovník A - Ž. Academia, 1972.

⁴⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné*. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 623.

⁵⁰ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2003. s. 216.

⁵¹ § 132 odst. 3 zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Dětská pornografie

Pojem dětská pornografie, podobně jako kybergrooming, nemá jedinou legální definici, proto se v odborné literatuře, ale i např. v judikatuře soudů, můžeme setkat s celou řadou dalších vymezení. Pro účely této práce bude dostatečné uvedení definice, kterou uvádí Chmelík, který za dětskou pornografii považuje „*zobrazení dětských pohlavních orgánů, pohlavního nebo jiného sexuálního styku s dítětem nebo mezi dětmi*“.⁵² Jde o poměrně stručnou, ale velmi přesně popsatelnou definici.

Dětskou pornografii lze též vymežit z pohledu trestního práva, které zahrnuje různé formy dětské pornografie hned v několika skutkových podstatách trestných činů. V první řadě jde o trestný čin šíření pornografie, dále o výrobu a jiné nakládání s dětskou pornografií, zneužití dítěte k výrobě pornografie a účast na pornografickém představení.⁵³ Za samotnou dětskou pornografii považuje Šámal „*takové pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě, přičemž za pornografické dílo zobrazující dítě lze pokládat např. snímky obnažených dětí v polohách vyzývavě předvádějících pohlavní orgány za účelem sexuálního uspokojení, dále pak snímky dětí zachycující polohy skutečného či předstíraného sexuálního styku s nimi, popř. i jiné obdobně sexuální dráždivé snímky dětí*“.⁵⁴

Z výše uvedeného vyplývá, že v českém trestním právu není definován pojem dětská pornografie přímo v zákoně, ale jsou popsány jevy či jednání s dětskou prostitucí spjatý. Zajímavostí je, že ve slovenské právní úpravě trestního práva, naopak je pojem dětské pornografie definován přímo v trestním zákoně. V zákoně č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, se uvádí: „*detskou pornografiou sa na účely tohto zákona rozumie*

⁵² CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2003. s. 216.

⁵³ § 191 – 193a zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné*. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 624.

zobrazenie skutočnej alebo predstieranej súlože, iného spôsobu pohlavného styku alebo iného obdobného sexuálneho styku s dieťaťom alebo osobou vyzerajúcou ako dieťa alebo zobrazenie obnažených častí tela dieťaťa alebo osoby vyzerajúcej ako dieťa smerujúce k vyvolaniu sexuálneho uspokojenia inej osoby.“⁵⁵

Výše uvedená definície ze slovenského trestného zákona se velmi podobá definici, kterou uvádí Šámal. Z pohledu právní teorie a rovněž z odborného hlediska vhodnější slovenský přístup, který jednoznačně pojem definuje, kdežto česká právní úprava je nucena leckdy tento pojem vykládat širěji a to dle různých pojetí a přístupů.

Dětskou pornografií lze zjednodušeně popsat jako jakýkoli materiál (videozáznam, obrazový záznam, zvukový záznam), který vyobrazuje děti při intimních situacích se sexuálním podtextem a takový materiál pak následně vede k sexuálnímu působení na jinou osobu.

Pornografické dílo zobrazující dítě

Pro účely následujícího textu práce, je rovněž důležité vymezit pojem pornografického díla, které zobrazuje dítě. Výstižnou definici tohoto pojmu nám přináší judikatura. Konkrétně rozsudek R 35/2005 uvádí:

„za pornografické dílo zobrazující dítě lze pokládat např. snímky obnažených dětí v polohách vyzývavě předvádějících pohlavní orgány za účelem sexuálního uspokojení, dále pak snímky dětí zachycující polohy skutečného či předstíraného sexuálního styku s nimi, popř. i jiné obdobně sexuálně dráždivé snímky dětí. Nejde-li o takové snímky, pak závěr o pornografickém charakteru díla nelze bez dalšího dovozovat jen z toho, že

⁵⁵ § 132 odst. 4 zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů.

jsou za účelem uspokojení osob trpících sexuální deviací zpřístupňovány takovými prostředky, které tyto osoby vyhledávají.“⁵⁶

3.3.2.2 Stav, struktura a dynamika dětské pornografie

Oblast dětské pornografie je z hlediska trestního práva vymezena § 191 až 193a. Konkrétně jde o šíření pornografie (§ 191), výrobu a jiné nakládání s dětskou pornografií (§ 192), zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193) a účast na pornografickém představení (§ 193a).⁵⁷

Statistika spáchaných trestných činů dle § 191, 192 – 193a

Statistika kriminality Policie České republiky je postavena na sledování druhů trestné činnosti podle "takticko-statistických klasifikací" (dále jen "TSK"), nikoliv podle jednotlivých paragrafů. Trestný čin dle § 191 šíření pornografie je evidován dle TSK 241. Ostatní trestné činy uvedené podle § 192–194 jsou zahrnuty společně v TSK 290 - "ostatní mravnostní trestné činy". Policejní statistika bohužel konkrétní statistikou, zabývající se jednotlivými paragrafy nedisponuje.

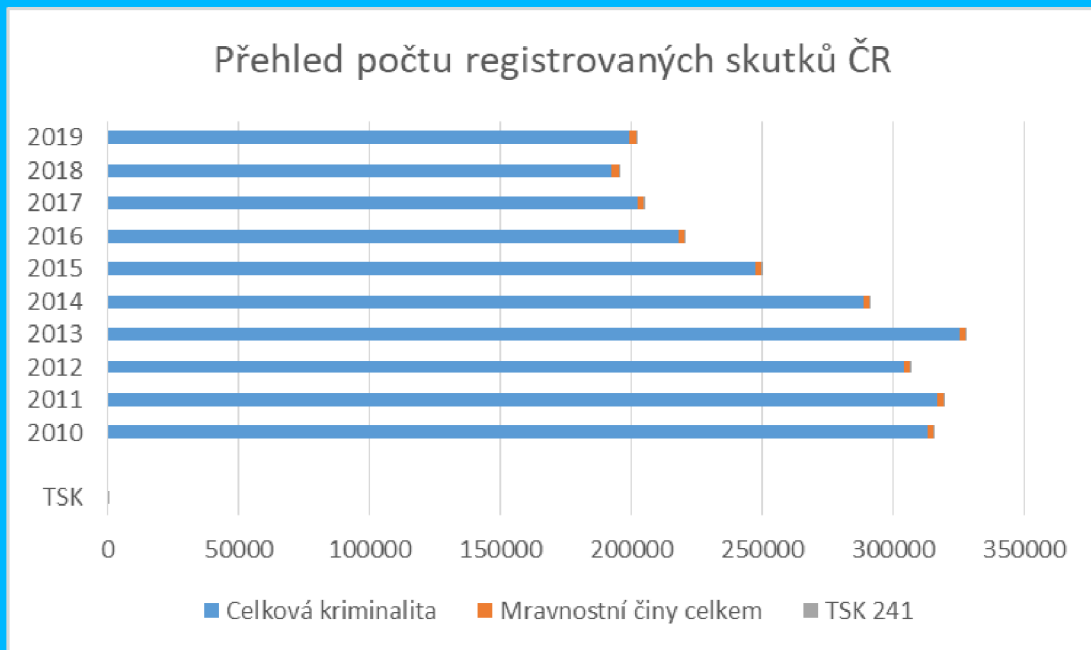
Pro účely této práce provedu statistiku počtu registrovaných skutků dle TSK 241 a 290 za celou Českou republiku, a to dle jednotlivých let (vždy od 1. 1. – 31. 12. daného roku).

Počet registrovaných skutků dle TSK 241 a 290 za celou Českou republiku											
TSK		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
0 - 999	celková kriminalita	313 387	317 177	304 528	325 366	288 660	247 628	218 162	202 303	193 405	199 221
200 - 299	z toho činy mravnostní	1 811	2 086	1 981	2 109	2 205	2 256	2 241	2 363	2 655	2 733
241	§191 šíření pornografie	88	77	35	51	52	56	56	84	83	99

Tabulka č. 7 – Přehled počtu registrovaných skutků ČR. Zdroj: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

⁵⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 12. 2004, sp. zn. 7 Tdo 1077/2004-1.

⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné*. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 299.

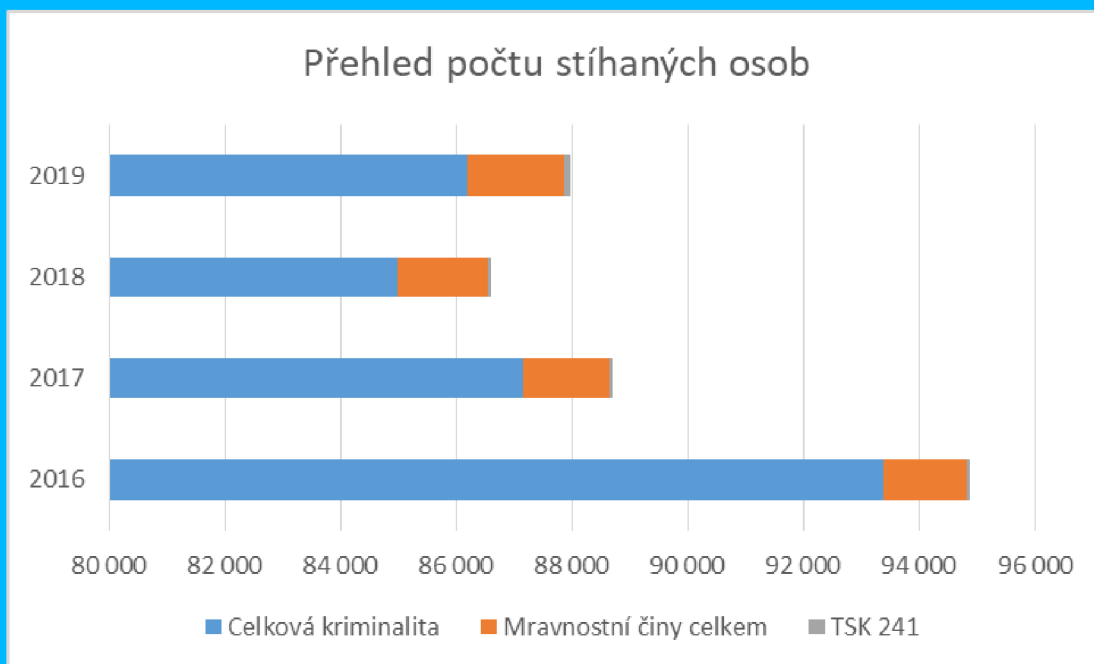
Graf č. 7 - Přehled počtu registrovaných skutků ČR. Zdroj: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Z výše uvedené statistiky a grafu vyplývá, že každoročně dochází k nárůstu jak mravnostní kriminality jako celku, tak též k mírnému nárůstu skutků obsažených v TSK 241. Z těchto údajů je možné vyzorovat, že tento trend kriminality má mírně vzrůstající tendenci a jde o jedno z aktuálních rizik, na který je třeba se zaměřit.

Níže je uveden přehled počtu stíhaných osob.

TSK		2016	2017	2018	2019
0-999	CELKOVÁ KRIMINALITA	93 379	87 168	84 990	86 209
200-299	z toho MRAVNOSTNÍ ČINY CELKEM	1 452	1 492	1 557	1 669
241	šíření pornografie § 191	42	51	60	81

Tabulka č. 8 – Přehled počtu stíhaných osob. Zdroj: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Graf č. 8 - Přehled počtu stíhaných osob. Zdroj: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Z přehledu počtu stíhaných osob je rovněž patrný nárůst nejen v celkových číslech mravnostní kriminality, ale též u skutků TSK 241.

3.3.2.3 Trestné činy spojené s dětskou pornografií

Následující část práce se zabývá analýzou jednotlivých skutkových podstat trestných činů, spojených s problematikou dětské pornografie tak, jak bylo vymezeno ve výše uvedeném textu.

§ 191 Šíření pornografie

(1) Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, v němž se projevuje násilí či neúcta k člověku, nebo které popisuje, zobrazuje nebo jinak znázorňuje pohlavní styk se zvířetem,

bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Kdo písemné, fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo

a) nabízí, přenechává nebo zpřístupňuje dítěti, nebo

b) na místě, které je dětem přístupné, vystavuje nebo jinak zpřístupňuje,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

a) jako člen organizované skupiny,

b) tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo

c) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo

b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.⁵⁸

Trestný čin šíření pornografie je jedním z mravnostních trestných činů, které zasahují do intimní sféry života nejen dospělých, ale především dětí. Z hlediska skutkové podstaty trestného činu šíření pornografie je objektem tohoto trestného činu především zájem na ochraně mravního vývoje dětí, a to právě před různými formami pornografie.

⁵⁸ § 191 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Šámal rozlišuje pornografii na tzv. tvrdou, kterou představuje základní skutková podstata tohoto trestného činu (odst. 1) a pornografií prostou, která se projevuje ve vztahu právě k osobám mladším 18 let – kvalifikovaná skutková podstata uvedená v odst. 2. Tzv. tvrdá pornografie představuje pornografická díla, v nichž se projevuje násilí či nějaká forma neúcty k člověku, případně rovněž pornografická díla, která zobrazují pohlavní styk se zvířetem.⁵⁹

Projev násilí a neúcty k člověku představují díla, která vyobrazují sexuální motivy na objektech, které jsou vystavovány násilí. V praxi jde především o různé druhy sadomasochistických praktik či tzv. bondage aktivit. Dále může jít o různé další ponižující praktiky, které často souvisejí se sexuální parafilii – např. koprofagie, koprolálie, apod. Co se týká pornografických děl, která popisují či zobrazují pohlavní styk se zvířetem, půjde především o formy přímého spojení pohlavních orgánů člověka a zvířete či ukájení pohlavního pudu jiným tělesným kontaktem člověka a zvířete.⁶⁰

Objektivní stránka je v odstavci 1 vyjádřena celou řadou jednání. Pachatel se může šíření dopustit tím, že pornografické dílo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným (umístí pornografické dílo tak, že veřejně přístupné dalším osobám)⁶¹, zprostředkuje, uvede do oběhu (pornografické dílo se dostane do dispozice dalších osob)⁶², prodá či jinak jinému opatří (darem, zapůjčením, apod.). Je třeba podotknout, že samotné držení tzv. tvrdé pornografie tak, jak je uvedeno v odst. 1 této skutkové podstaty, není trestné, na rozdíl však od dětské pornografie – viz § 192 odst. 1.⁶³

⁵⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné. 7.*, přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 623.

⁶⁰ VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem: k ...* Olomouc: ANAG, 2011-. Právo (ANAG). s. 670.

⁶¹ Srovnej: B 6/1975-55.

⁶² Srovnej: 1 Tz 33/1986 NS.

⁶³ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR).

Odstavec 2 představuje kvalifikovanou skutkovou podstatu, která se právě již svým obsahem dotýká přímo dětí. Jde o pornografii tzv. prostou, s tím, že cílovým objektem je dítě mladší 18 let. Objektem je zájem na ochraně před prostou pornografií, pokud se následně dostává do dispozice dětem. Objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel nabízí, přenechává nebo zpřístupňuje dítěti pornografické dílo nebo na místě, které je dětem veřejně přístupné vystavuje nebo jinak zpřístupňuje pornografické dílo.⁶⁴

V praxi je třeba s pojmem místo dětem přístupné rozlišovat, zda jde o místo běžně dětem přístupné, např. výloha, nástěnka v parku, pult v prodejně, apod. a místo, které je naopak pro děti nepřístupné – např. sex shop.⁶⁵

Subjektem trestného činu šíření pornografie může být jakýkoli trestně odpovědný pachatel, tj. kterákoli fyzická osoba. Subjekt je obecný, který je vyjádřen slovem „kdo“. Subjektivní stránka, tj. zavinění, spočívá v úmyslu, ať přímém či eventuálním. K trestnosti pachatele nepostačí, pokud dojde ke zpřístupnění pornografického díla v důsledku nedbalosti – např. uložení pornografického díla v počítači, který je následně dětmi užíván.⁶⁶

§ 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií

(1) Kdo přechovává fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem, bude potrestán odnětím svobody až na dva roky.

⁶⁴ VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem: k ...* Olomouc: ANAG, 2011-. Právo (ANAG). s. 671.

⁶⁵ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR).

⁶⁶ Tamtéž.

(2) Stejně bude potrestán ten, kdo prostřednictvím informační nebo komunikační technologie získá přístup k dětské pornografii.

(3) Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem, anebo

*kdo kořistí z takového pornografického díla,
bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta,
zákazem činnosti nebo propadnutím věci.*

(4) Odnětím svobody na dvě léta až šest let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 3

- a) jako člen organizované skupiny,*
- b) tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo*
- c) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.*

(5) Odnětím svobody na tři léta až osm let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 3

- a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo*
- b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.⁶⁷*

Stěžejním pojmem skutkové podstaty trestného činu výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií je samotný pojem dětská pornografie, která je již vysvětlena v textu výše. Objektem této skutkové podstaty trestného činu je ochrana mravního vývoje dětí, obdobně jako u trestného

⁶⁷ § 192 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

činu šíření pornografie, avšak u § 192 je brán zřetel rovněž na ochranu dětí před jejich zneužíváním k výrobě pornografických děl.⁶⁸

Objektivní stránka skutkové podstaty trestného činu výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií je vyjádřena v odstavcích 1 a 2 tím, že jednání pachatele spočívá v tom, že přechovává pornografické dílo či získá přístup k dětské pornografii prostřednictvím informační či komunikační technologie. Následně kvalifikované skutkové podstaty spočívají v následujících jednání: vyrobení, dovezení, vyvezení, provezení, nabídnutí, činění veřejně přístupným, zprostředkování, uvedení do oběhu, prodání, nebo že nebo jinak jinému opatří pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem, nebo kořistění z pornografického díla.⁶⁹

Jednání uvedená v odstavci 3 de facto označují formu šíření dětské pornografie, která je z hlediska skutkové podstaty trestného činu přísněji trestná, než samotné přechovávání dětské pornografie tak, jak je uvedeno v odstavci 1.⁷⁰ Pojem kořistění následně představuje získání majetkového prospěchu z pornografického díla. Příkladem kořistění může být situace, kdy osoba za úplatu pronajme prostor pro výrobu pornografických děl za předpokladu, že ví, že jde o pornografické dílo.⁷¹

Subjektem trestného činu výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií, obdobně jako u trestného činu šíření pornografie, může být jakýkoli trestně odpovědný pachatel, tj. kterákoli fyzická osoba. Subjekt je obecný, který je vyjádřen slovem „kdo“. Není zde vyžadována žádná zvláštní vlastnost, způsobilost či postavení.⁷²

⁶⁸ KOLOUCH, Jan. CyberCrime. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. s. 366.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ Srovnej § 191 odst. 1.

⁷¹ VANTUCH, Pavel. Trestní zákoník s komentářem: k ... Olomouc: ANAG, 2011-. Právo (ANAG). s. 675.

⁷² KOLOUCH, Jan. CyberCrime. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. s. 367.

Subjektivní stránka, tj. zavinění, spočívá v úmyslu, ať přímém či eventuálním.⁷³

§ 193 Zneužití dítěte k výrobě pornografie

(1) Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až šest let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny, nebo

b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(3) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo

b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.⁷⁴

Skutková podstata trestného činu zneužití dítěte k výrobě pornografie se již týká přímo zneužívání dětí k samotné výrobě pornografie. S ohledem na charakter tohoto trestného činu jde o vysoce závažné a nebezpečné chování, jelikož dochází k zasahování do intimní sféry mravního vývoje dětí často s velmi vážnými následky (především psychickými) pro samotnou oběť – dítě.

Objektem trestného činu zneužití dítěte k výrobě pornografie je, stejně jako u výše uvedených skutkových podstat týkajících se (dětské) pornografie, zájem společnosti na tom, aby byla zajištěna ochrana dětí

⁷³ § 13 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁴ § 193 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

před sexuálním zneužíváním a rovněž zájem na tom, aby byl zachován řádný mravní a citový vývoj dětí.⁷⁵

V této souvislosti je třeba odlišit zneužití dítěte k výrobě pornografie a výroba dětské pornografie. Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií nemusí nutně znamenat, že dochází zároveň k zneužití dítěte k výrobě pornografie, jelikož výrobou se také rozumí např. i rozmnožování pornografických děl.⁷⁶

Stěžejním pojmem této skutkové podstaty je zneužití dítě. Zneužití dítě k výrobě pornografie může nejenom osoba blízká, např. rodič či jiná blízká osoba, ale i jakákoliv jiná osoba, která nemá vůči dítěti jiná zvláštní práva či povinnosti, tj. není zde podmíněn žádný formální vztah mezi osobou, která dítě zneužívá k výrobě pornografie a samotným dítětem.⁷⁷

Objektivní stránka skutkové podstaty spočívá v následujících jednáních pachatele:

- ✓ přiměje – pachatel využije vlivu na dítě, který vyplývá z jejich vzájemného vztahu;
- ✓ zjedná – jde o uzavření dohody mezi pachatelem a dítětem, že se bude dítě podílet na výrobě pornografického díla;
- ✓ najme – jed o formu zjednání, přičemž jde o dohodu mezi pachatelem a dítětem, jejímž znakem je úplata, která však nemusí mít pouze peněžní podobu;
- ✓ zláká – získá dítě k účasti na pornografickém díle předstíráním určitých výhod či pozitiv;
- ✓ svede – úmyslné zbuzení rozhodnutí dítěte, že se bude účastnit výroby pornografického díla;⁷⁸

⁷⁵ ŠÁMAL, Pavel. Trestní právo hmotné. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 625.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník II. Komentář. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1899.

⁷⁸ VANTUCH, Pavel. Trestní zákoník s komentářem: k ... Olomouc: ANAG, 2011-. Právo (ANAG). s. 678.

- ✓ nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla – viz odstavec výše;
- ✓ případně kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle.

Kořistěním rozumíme jakýkoli způsob získání majetkového prospěchu z účasti dítěte na výrobě pornografie. Z judikatury soudů jde o případy např. řidič, který vozí dítě za úplatu na místo, kde se následně vyrábí pornografické dílo s tímto dítětem, případně může jít o osobu, která je placena, aby dítěti dělala doprovod, bavila ho, apod.⁷⁹ Jednání je vyjádřeno alternativně, tj. postačí naplnění buď jen jedné z výše uvedených forem jednání na to, aby byla naplněna skutková podstata tohoto trestného činu.

Subjektem trestného činu zneužití dítěte k výrobě pornografie, obdobně jako u výše uvedených trestných činů souvisejících s (dětskou) pornografií, může být jakýkoli trestně odpovědný pachatel, tj. kterákoli fyzická osoba. Subjekt je obecný, který je vyjádřen slovem „kdo“. Není zde vyžadována žádná zvláštní vlastnost, způsobilost či postavení.

Subjektivní stránka trestného činu je vyjádřena jednáním úmyslným.⁸⁰

§ 193a Účast na pornografickém představení

Kdo se účastní pornografického představení nebo jiného obdobného vystoupení, ve kterém účinkuje dítě, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.⁸¹

Trestný čin účast na pornografickém představení je zaveden do trestního zákona novelou z roku 2014. Objektem této skutkové podstaty trestného činu je „zájem společnosti na ochraně dětí před sexuálním

⁷⁹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní právo hmotné. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 626.

⁸⁰ § 13 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

⁸¹ § 193a zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

*zneužíváním a pohlavním vykořisťováním a zájem na zamezení, resp. Eliminaci šíření dětské pornografie prostřednictvím informačních a komunikačních technologií“.*⁸² Objekt této skutkové podstaty trestného činu též můžeme jinými slovy zjednodušeně vymezit jako zájem společnosti na nerušeném mravním vývoji dětí.

Stěžejním pojmem této skutkové podstaty trestného činu je pornografické představení. Draštík pojmem pornografické představení rozumí *„živé vystoupení využívající dítě, jež v něm účinkuje, k vytvoření pornografického díla určeného určitému publiku, a to zejména osobám jej přímo sledujícím, ale též osobám, jež je sledují i prostřednictvím informačních a komunikačních technologií.“*⁸³ Dalším důležitým pojmem je jiné obdobné vystoupení. Z hlediska výkladu jde o neurčitý právní pojem, který je třeba vždy vykládat individuálně v souvislostech daného případu. V praxi však může jít např. o vystoupení, které z hlediska intenzity nenaplnuje pornografické představení, ale jde o dětskou módní přehlídku, na které jsou vidět pohlavní orgány dítěte.⁸⁴

Objektivní stránka je vyjádřena jednáním, které spočívá v tom, že se pachatel účastní pornografického představení nebo jiného obdobného vystoupení.⁸⁵ Pachatel však k naplnění této skutkové podstaty nemusí být nutně aktivní osobou v pornografickém představení, postačí, pokud i pasivně takové představení sleduje.

Subjekt je vyjádřen slovem „kdo“, tj. opět stejně jako u výše uvedených trestných činů týkajících se pornografie není třeba žádná zvláštní vlastnost, způsobilost či postavení pachatele. U této skutkové

⁸² ŠÁMAL, Pavel. Trestní právo hmotné. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 626.

⁸³ DRAŠTÍK, Antonín. Trestní zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 1041.

⁸⁴ ŠÁMAL, Pavel. Trestní právo hmotné. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 627.

⁸⁵ KOLOUCH, Jan. CyberCrime. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. s. 370.

podstaty, na rozdíl od výše uvedených, však může být pachatelem též osoba právnická.⁸⁶

Z hlediska subjektivní stránky se vyžaduje zavinění úmyslné.⁸⁷

3.3.3 Sexting

V souvislosti s rozvojem moderních informačních a komunikačních technologií představuje sexting nový fenomén, který zasahuje nejen dospělé, ale i děti. Pojem sexting se skládá ze slova sex a texting. Obecně jde o elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií či videí se sexuálním obsahem.⁸⁸ Takovýto materiál je pak následně nahráván a šířen po internetu (sociálních sítích, webových stránkách, atd.) nejen samotnými autory těchto materiálů, ale též i těmi, kdo se k takovému materiálu dostal, ať už jakoukoli formou.⁸⁹

Projevem sextingu je, že pachatel poté, co získá citlivý materiál se sexuálním obsahem, začne oběť vydírat či vyhrožovat ji. Forma nátlaku pachatele na oběť nejčastěji spočívá ve dvou formách. V první řadě jde o nátlak spočívající v pohrůzce zveřejnění materiálu s tím, že pachatel požaduje zaslání dalších fotografií či videí se sexuálním obsahem ať už pro svoji potřebu, nebo pro následné skutečné rozesílání po internetu. Druhá forma nátlaku představuje jednání, které spočívá v tom, že pachatel využije materiál se sexuálním obsahem k jinému nátlaku (např. obnovení partnerského vztahu, zaslání finanční částky, apod.) s úmyslem následného zveřejnění tohoto materiálu.⁹⁰

⁸⁶ § 7 zákona č. 183/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁷ § 13 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁸ Co je sexting. E-bezpečí [online]. 2009 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sexting/137-154>

⁸⁹ KOLOUCH, Jan. CyberCrime. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. s. 314 – 315.

⁹⁰ Sexting.cz – vše, co chcete vědět o sextingu [online]. [cit. 25. 7. 2022]. Dostupné z: www.sexting.cz.

Při posuzování co je a co není sexting je třeba tento pojem odlišit od komerční sexuální produkce. Hlavní rozdíl je v tom, že pořizování materiálu se sexuálním, který není pořizován osobně, tj. materiál se netýká přímo dané osoby, ale osoby cizí, není možné považovat za sexting, ale za materiál komerční sexuální produkce (porno). Aby je jednalo v praxi o sexting, musela by osoba pořídít materiál se sexuálním obsahem o sobě samém a následně jej sdílet s jiným uživatelem za pomoci informačních a komunikačních technologií (telefonu, tabletu, počítače, apod.).⁹¹

Jak již bylo výše zmíněno, sexting se dotýká nejenom dospělých, ale též hlavně dětí, na které má tento jev velmi negativní dopady. Co se týká sextingu u dětí, zajímavým výzkumem realizovaným v České republice byl výzkum provedený Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v roce 2014. Z tohoto výzkumu vyplývá, že 9,86 % dětí umístilo svou fotografii či video se sexuálním obsahem na internet. Z celkového počtu 28 232 respondentů 12,14 % uvedlo, že takovýto materiál někomu přes internet poslalo.⁹²

Sexting jako takový je spíše kriminologickým pojmem, než pojmem trestně právním, jelikož trestní zákon vyloženě pojem sexting nezná. Samotný sexting mezi dospělými jako takový není trestným činem. Až některá další doprovodná jednání mohou při sextingu vést k tomu, že již o trestný čin půjde, a to zpravidla v situaci, kdy jsou citlivá data (materiál se sexuálním obsahem) ze strany pachatele zneužita.⁹³

Základním právním předpisem, který chrání soukromí osoby, je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“). Pokud tedy dojde ke zveřejňování materiálu

⁹¹ KOHOUT, Roman a Radek KARCHŇÁK. *Bezpečnost v online prostředí*. Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary, 2016. s. 35.

⁹² Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2014. [online]. [cit. 25. 7. 2022]. Dostupné z: https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/doc_download/61-vyzkum-rizikoveho-chovani-eskych-dti-v-prosted-i-internetu-2014-prezentace

⁹³ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. s. 316.

se sexuálním obsahem dané osoby (bez jejího souhlasu), může se ona následně domáhat u soudu ochrany svých osobnostních práv v rámci občanskoprávního řízení.⁹⁴

Sexting, respektive jeho doprovodné jevy se mohou též následně promítnout do celé řady skutkových podstat trestných činů. V první řadě jde o trestný čin pomluvy.⁹⁵ Pokud dojde k uvádění či zveřejňování nepravdivých údajů, které jsou způsobilé značnou měrou ohrozit vážnost občana či jej poškodit v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy či způsobit jinou obdobnou vážnou újmu, může být naplněna skutková podstat právě trestného činu pomluvy. V českém prostředí šlo např. o kauzu tzv. „roztahovaček“.⁹⁶

Dále mohou projevy sextingu naplnit skutkovou podstatu trestného činu vydírání.⁹⁷ V praxi může jít o situace, kdy materiál se sexuálním obsahem vznikne mezi partnery, kteří si jej vytvořili např. pro své pobavení. Následně v případě rozchodu však mohou tyto materiály sloužit jako nástroj vydírání. Může dojít k situaci, kdy se jeden z partnerů může začít druhému mstít a intimní fotografie či videa zveřejňovat na internetu či jinak s nimi nevhodně nakládat.

Další specifické případy sextingu se již týkají dětí. Jde o trestný čin zneužití dítěte k výrobě pornografie.⁹⁸ Jde o případy, kdy jsou získávány a zneužívány materiály se sexuálním obsahem, na kterých je vyobrazováno dítě. Pokud pachatel vyzývá dítě k vytvoření a zaslání jeho intimního materiálu se sexuálním obsahem, na kterém je dítě vyobrazeno nahé, obnažené či jinak vzbuzující sexuální vzrušení, dopouští se právě jednání popsaného v § 193.⁹⁹

⁹⁴ § 84 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁵ § 184 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁶ KOLOUCH, Jan. CyberCrime. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. s. 316.

⁹⁷ § 175 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁸ § 193 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁹ KOLOUCH, Jan. CyberCrime. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. s. 317.

Projevy sextingu týkajícího se dětí, se mohou projevit i u dalších trestných činů. V praxi může jít o případy naplnění skutkových podstat trestných činů výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií či ohrožování výchovy dítěte.¹⁰⁰

Aby mohl být sexting, respektive jeho projevy posouzeny dle trestního práva, je stěžejní vyhodnotit veškeré okolnosti, za kterých byly fotografie či videa se sexuálním obsahem pořízena a hlavně jak s nimi bylo dále nakládáno.

Stěžejní úlohu v objasňování této trestné činnosti má pochopitelně policie, soudy, soudní znalci a další odborníci, především z oblasti psychologie, kteří rozlišují, zda jde o projevy sextingu, které jsou či nejsou postižitelné dle trestního práva. Zde se můžeme dostat k tzv. právnímu paradoxu (osoba, která dovršila 15 let, může mít sex, ale nesmí se při něm fotografovat či natáčet). Jestliže tak učiní, dopustí se protiprávního jednání. Mnozí odborníci, především sexuologové, tuto normu kritizují. Vycházejí ze skutečnosti, že je dítě po dovršení 15 let fyzicky zralé na provozování sexu, ale otázkou je rozumová vyspělost v tomto období. Nyní tato norma dítě především chrání před možnou psychickou újmou spojenou s rozšířením vlastního intimního materiálu v online prostředí.¹⁰¹

¹⁰⁰ § 192 a § 201 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰¹ Srovnej: Usnesení Nejvyššího soudu ČR z 25. 10. 2017, číslo: 8 T do 1083/2017.

3.4 Kriminalistické aspekty odhalování, prověřování a vyšetřování počítačové mravnostní kriminality

Vyšetřováním trestných činů se zejména zabývá věda, která se nazývá kriminalistika. Kriminalistika je v užším slova smyslu vědou o odhalování, prověřování, vyšetřování a prevenci trestné činnosti. Jejím cílem je poznat zákonitosti vzniku, nalezení a využití informací o spáchaných trestných činech.¹⁰²

Metodikou vyšetřování rozumíme proces poznání kriminalisticky relevantních událostí¹⁰³. Předmětem zkoumání metodiky vyšetřování jsou následující okruhy zákonitostí objektivního světa:

- ✓ Zákonitosti vyhledávání, zajišťování, shromažďování, zkoumání a využívání kriminalistických stop, jiných soudních důkazů a kriminalisticky významných informací v zájmu rychlého, úplného a objektivního odhalování, vyšetřování a prevence trestných činů.¹⁰⁴

Objektem zkoumání metodiky vyšetřování jsou prvky vzniku a průběhu kriminalisticky relevantních událostí, jejich projevy ve stopách a prvky procesu poznávání jednotlivých typů kriminalisticky relevantních událostí ve vyšetřovací a soudní praxi.¹⁰⁵ Cílem zkoumání je vytvořit uspořádaný systém o typových charakteristikách trestných činů a vytvořit doporučení pro efektivní postup policejních orgánů.

Metodika vyšetřování má dvě základní funkce:

- ✓ Poznávací funkci, která spočívá v shromáždění veškerých informací o trestných činech do homogenních skupin. Dále tato funkce

¹⁰² MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. s. 4.

¹⁰³ Kriminalisticky relevantní událost – trestný čin, přešoupek, náhlá úmrtí, nešťastné náhody, působení přírodních sil – zkoumají se z hlediska kriminalistiky jen do té doby, než se prokáže, že se nejedná o trestný čin či přešoupek.

¹⁰⁴ NĚMEC, Miroslav et al. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium* – I. díl. Aktuální problémy kriminalistické praxe. Praha: Abook s. r. o. 2018. s. 52.

¹⁰⁵ Tamtéž.

spočívá v klasifikaci typických stop, které vznikají při páchání trestné činnosti a typických vyšetřovacích situacích, které se utvářejí při vyšetřování dané skupiny trestných činů.

- ✓ Formativní funkci, která vytváří typové modely činností policejních orgánů při procesu poznání určité skupiny trestných činů. Jde o systémy metod a operací, které představují tzv. typové modely.

Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů se vyznačuje svojí pevně stanovenou strukturou. Struktura metodik vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů se skládají z následujících částí:

- ✓ typová kriminalistická charakteristika dané skupiny trestných činů;
- ✓ stopy typické pro daný typ trestných činů;
- ✓ zvláštnosti předmětu vyšetřování;
- ✓ typické podněty k vyšetřování a jejich zvláštnosti;
- ✓ typické vyšetřovací situace vyskytující se při vyšetřování daného typu trestných činů;
- ✓ typické počáteční úkony a jejich zvláštnosti;
- ✓ typové vyšetřovací verze a zvláštnosti vytyčování vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování;
- ✓ zvláštnosti a následné etapy vyšetřování;
- ✓ zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování a prevence.¹⁰⁶

3.4.1 Typová kriminalistická charakteristika

Pro současnou dobu 21. století je typický velký rozvoj informačních a komunikačních technologií. Dnes si již de facto nedokážeme představit celou řadu lidských činností bez využití internetových technologií a internetu. Tím, že se jednotlivé internetové technologie neustále rozvíjejí, dochází však i k zneužívání těchto prostředků k páchání trestné činnosti.

¹⁰⁶ NĚMEC, Miroslav et al. Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – I. díl. Aktuální problémy kriminalistické praxe. Praha: Abook s. r. o. 2018. s. 52.

Požár uvádí: „*Počítače v podstatě neumožňují páchat novou neetickou a trestnou činnost, poskytují jen novou technologii a nové způsoby na páchání již známých trestných činů*“.¹⁰⁷

S tímto konstatováním lze zajisté souhlasit, nicméně na druhou stranu současná doba přináší nová kriminální jednání, která donedávna nebyla trestně právně upravena jako trestný čin a často se taková jednání podřazovala pod obecnější skutky. Konkrétně jde o např. tzv. kybergrooming.

Němec definuje počítačovou (kybernetickou) kriminalitu jako „*taková kriminální jednání, při kterých jsou prostředky informačních a komunikačních technologií:*

- ✓ *užity jako nástroj pro spáchání trestného činu,*
- ✓ *cílem útoku pachatele, přičemž tento útok je trestným činem, za podmínky, že jsou tyto prostředky užity či zneužity v informačním, systémovém, programovém či komunikačním prostředí (tedy v kyberprostoru)*“.¹⁰⁸

Počítačová mravnostní kriminalita je jedním z druhů kyberkriminality.¹⁰⁹ Jde o kombinaci mravnostní kriminality s kyberkriminalitou. Jinými slovy jde o mravnostní kriminalitu, která je uskutečňována prostřednictvím IT prostředků. Předmětem útoku u počítačové mravnostní kriminality je právě mravnost s tím, že samotná trestná činnost je páchána za výrazného využití informačních a komunikačních technologií jakožto významného prostředku k jejímu páchání. Mravnostní trestné činy v kyberprostoru zaujímají zhruba 7 % z celkového počtu kyberkriminality (viz struktura kyberkriminality za rok

¹⁰⁷ POŽÁR, Josef. *Informační bezpečnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 249.

¹⁰⁸ NĚMEC, Miroslav et. al. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – II. díl. Aktuální problémy kriminalistické praxe*. Praha: Abook s. r. o. 2019, s. 305 - 306.

¹⁰⁹ Kyberkriminalita – trestná činnost, která je páchána v prostředí informačních a komunikačních technologií včetně počítačových sítí.

2015).¹¹⁰ Je však třeba podotknout, že mravnostní delikty v kyberprostoru jsou trestnou činností poměrně latentní, tudíž skutečná čísla mohou být v reálu značně jiná.

Počítačová mravnostní kriminalita představuje trestnou činnost, ve které jsou internetové technologie používány jako nástroj páčení trestného činu, případně kde se trestná činnost odehrává, tj. v IT prostředí, zpravidla ve virtuálním (online) prostředí – prostředí internetu. Tím, že jde o relativně nový fenomén v páčení trestné činnosti, je třeba, aby policie byla na samotné vyšetřování počítačové mravnostní kriminality dostatečně vybavena materiálně, ale rovněž i personálně, jelikož jde o oblast velmi odbornou a náročnou na odhalování. V rámci SKPV¹¹¹ by měly existovat specializované týmy, které se budou touto trestnou činností zabývat. Jedním z podkladů, které by měly tyto týmy využívat, by měla být též metodika vyšetřování této trestné činnosti.

3.4.2 Stopy typické pro daný typ trestných činů

Stopy typické pro počítačovou mravnostní kriminalitu můžeme rozdělit do dvou skupin, a to na stopy digitální a stopy materiální (v případech, kdy dojde k fyzickému zneužití oběti). Pokud dojde k sexuálnímu zneužití, mnohdy jsou zanechány na těle oběti zřetelné stopy, které lze spolehlivě dokumentovat prohlídkou těla a vyšetřením lékařem, pokud je trestný čin oznámen bezprostředně po jeho spáchání.

Vedle materiálních stop jsou u počítačové mravnostní kriminality stěžejní stopy digitální. Digitální stopu můžeme vymezit následovně:

¹¹⁰ Jednotlivé druhy kyberkriminality. Policie ČR [online]. 2020 [cit. 2020-10-06]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/jednotlive-druhy-kyberkriminality.aspx>

¹¹¹ SKPV – Služba kriminální policie a vyšetřování.

„Digitální stopa je jakákoliv informace s vypovídající hodnotou, uložená nebo přenášená v digitální podobě.“¹¹²

Smejkal uvádí k digitálním stopám následující poznatek:

„Stále častěji se součástí důkazního materiálu, a to nejen v oblasti počítačové kriminality nebo kriminality informační, ale v podstatě u většiny dalších trestných činů, zejména v oblasti hospodářské, trestných činů proti majetku a trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných, stávají rovněž digitální stopy.“¹¹³

Straus definuje digitální (počítačovou) stopu v širším kontextu:

„Počítačovou stopu lze charakterizovat jako změnu na nosiči informací, vzniklou v souvislosti s trestným činem, při jehož páčání byla použita výpočetní technika a která je zjiřitelná za pomoci současných metod, prostředků a operací. Tyto stopy se nacházejí na pevném disku, vyměnitelných paměťových médiích, CD ROM, disketách atp.“¹¹⁴

Digitální (počítačová) stopa se vyznačuje oproti klasickým stopám specifickými rysy, neboť je zpravidla značně objemná (co se velikosti dat týče), dynamická a může být rozmístěna kdekoli v kyberprostoru. Životnost takovéto stopy může být velmi krátká a jakékoli průtahy jak v postupu před zahájením trestního stíhání, tak ve vyšetřování nutně vedou k její ztrátě.¹¹⁵

Mezi nejvýznamnější odlišnosti digitálních důkazů oproti stopám jiným (např. materiálním) patří zejména:

- ✓ nestálost;
- ✓ dostupnost (dosažitelnost);
- ✓ proces zajištění;

¹¹² WHITCOMB, C., M.: *An Historical Perspective of Digital Evidence: A Forensic Scientist's View*, International Journal of Digital Evidence, Spring 2002 Volume 1, Issue 1.

¹¹³ SMEJKAL, Vladimír. *Kybernetická kriminalita*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 492.

¹¹⁴ STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická metodika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 275.

¹¹⁵ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. s. 403.

- ✓ reprodukovatelnost.¹¹⁶

Mezi další specifika digitálních stop řadíme:

- ✓ nehmotnost digitálních stop,
- ✓ latentnost digitálních stop,
- ✓ manipulovatelnost s časem v počítačových systémech,
- ✓ způsob uchování záznamů,
- ✓ dynamika činnosti počítačových systémů,
- ✓ komplexnost prostředí,
- ✓ vysoký stupeň interní a externí interakce probíhajících procesů,
- ✓ velký geografický rozsah prostoru s digitálními stopami.¹¹⁷

Z hlediska trestního práva procesního je digitální stopa subsumována pod věcný či listinný důkaz.

3.4.3 Typické vyšetřovací situace vyskytující se při vyšetřování daného typu trestných činů

Kriminální situace je tvořena podmínkami a okolnostmi, které umožňují páchaní počítačové mravnostní kriminality. Tyto podmínky a okolnosti určují způsoby páchaní této trestné činnosti a dále zákonitosti vzniku a zániku stop.

Jde o následující podmínky a okolnosti:

- ✓ úroveň právního systému – právní systém nám stanoví, jaké jednání je zákonné a jaké už nezákonné (trestné). V oblasti kyberkriminality obecně lze konstatovat, že leckdy nové metody pachatelů, které jsou používány prostřednictvím internetových technologií,

¹¹⁶ KOLOUCH, Jan. CyberCrime. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. s. 403.

¹¹⁷ PORADA, Viktor a Eduard BRUNA. *Digitální svět a dokazování obsahu elektronických dokumentů*. Bezpečnostní technologie, systémy a management. [online]. [cit. 2. 12. 2020], s. 3. Dostupné z: <http://trilobit.fai.utb.cz/Data/Articles/PDF/37bacb88-3602-4ea7-b9c8-7864970f89e7.pdf>

pro páchání trestné činnosti, působí rychleji než příslušná zákonná úprava daného protiprávního jednání. Jinými slovy trestná činnost v IT prostředí je zpravidla o krok napřed, než zákonná úprava. Proto je zcela zásadní, aby příslušné státní orgány (zákonodárce, nestátní organizace, atd.) včas reagovaly na proměnlivost páchání trestné činnosti v kyberprostoru a příslušné protiprávní jednání pojmenovaly a popsaly v daném právním předpise, aby mohlo dojít k postihu takového jednání a tím k ochraně společnosti. Jednotlivé nové druhy počítačové mravnostní kriminality jsou toho příkladem – např. kybergrooming, sexting, kybersex, atd.

- ✓ technická ochrana počítačových systémů – technická ochrana počítačových systémů a počítačů obecně (hardwaru) je rovněž velmi důležitou oblastí. U počítačové mravnostní kriminality je žádoucí, aby ze strany uživatelů (rodičů) byla nastavena technická ochrana na IT prostředcích, které např. neumožní vstup uživateli – dítěti, vstup na určité internetové stránky či blokaci nevhodného obsahu (např. obsahu se sexuální tematikou). Rovněž poskytovatelé či provozovatelé webových serverů či stránek mají v tomto ohledu klíčovou roli. Oni mohou totiž ovlivňovat obsah svých webových stránek, mohou nastavovat pravidla jednotlivých skupin, nastavovat oprávnění, podávat případně podněty na policii, pokud dochází k naplňování trestné činnosti, atd. Např. dlouholetý seznamovací portál lidé.cz skončil svoji činnost k 14. 12. 2020. Jedním z hlavních důvodů pro ukončení této stránky byla právě skutečnost, že zde působila celá řada sexuálních predátorů, kybergroomerů, atd.
- ✓ úroveň rizikového chování dětí na internetu – internet představuje nejen užitečný nástroj informací, ale též riziko. Převážně děti by měly být již od mala seznamovány s jednotlivými rizikovými faktory, které online svět přináší. Zásadní roli zde hraje výchova v rodině, vzdělání o IT gramotnosti na školách, pořádání osvětové činnosti v rámci škol, atd.

- ✓ úroveň rozvoje internetových technologií – rozvoj internetových technologií musí jít ruku v ruce s právními normami. V současné IT společnosti jsme svědky velmi rychlého rozvoje technologií, což vede k páchání nových forem trestné činnosti. Pachatelé využívají nové prostředky a metody k páchání. U počítačové mravnostní kriminality hovoříme o např. používání webkamer, instalaci sledovacích programů, používání online přenosů, atd.
- ✓ úroveň odborné připravenosti a technického vybavení OČTŘ¹¹⁸ – abychom mohli s počítačovou mravnostní kriminalitou bojovat, musí být příslušné orgány na to patřičně vybaveny, a to nejenom odborně z hlediska znalostí a zkušeností, ale též technicky. V roce 2016 vznikl útvar NCOZ¹¹⁹, který problematiku počítačové mravnostní kriminality ve své gesci měl a odborně se tomu věnoval. Bohužel v současné době se již touto problematikou nezabývá a nyní je tato oblast v gesci ÚSKPV¹²⁰.
- ✓ specifika prostředí, ve kterém je tato trestná činnost páchána – počítačová mravnostní kriminalita je typicky páchána ze své podstaty ve virtuálním, online prostředí, které nabízí vysokou formu anonymity. Jde o prostředí, ve kterém se složitěji získávají důkazy a další podklady pro trestní řízení.
- ✓ specifické postavení oběti – u počítačové mravnostní kriminality jde převážně o oběti z řad dětí. Děti tvoří skupinu zvláště zranitelných obětí a proto je potřeba této skupině věnovat maximální pozornost a klást důraz na prevenci.

¹¹⁸ OČTŘ – Orgány činné v trestním řízení.

¹¹⁹ NCOZ – Národní centrála pro boj s organizovaným zločinem, která vznikla jako důsledek reorganizace ÚOOZ a ÚOKFK.

¹²⁰ ÚSKPV – Úřad služby kriminální policie a vyšetřování.

- ✓ specifické postavení pachatele, kyberútočnicka – zpravidla jde o pachatele, kteří jsou výborní manipulátoři, znají a umějí uplatňovat techniky komunikace a následně techniky nátlaku na oběti.¹²¹

3.4.4 Zvláštnosti předmětu vyšetřování

Předmět dokazování je obecně vymezen v trestním řádu, nicméně pro každý druh kriminality je specifický.¹²² Počítačová mravnostní kriminalita má dvě roviny, na rozdíl od kyberkriminality obecně. Je páchána nejenom v online prostředí, ale u některých forem též v prostředí reálném.

Níže je uveden příkladný výčet toho, co je u počítačové mravnostní kriminality potřeba zjišťovat:

- ✓ zda jde o jeden či více skutků, tj. problematika konkurence trestných činů.
- ✓ informace o metodách útoku – zaznamenání aktivit mezi kyberútočnickem a obětí; struktura a délka útoků – např. v navazování kontaktů; časové úseky mezi jednotlivými navozenými kontakty při komunikaci s obětí; přesun z online prostředí do reálného prostředí vylákáním na schůzku.
- ✓ informace o počítačovém systému – jaký počítač je koncovým přípojným bodem; prostřednictvím kterého počítačového systému došlo k protiprávnímu jednání; jakým způsobem byl počítačový systém připojen do sítě, atd.
- ✓ informace o datech – jakou povahu mají napadená (vylákaná) data z oběti – např. se sexuálním motivem; dále co přesně je obsahem paměťových médií – uložená komunikace mezi pachatelem a obětí,

¹²¹ NĚMEC, Miroslav et. al. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – II. díl. Aktuální problémy kriminalistické praxe*. Praha: Abook s. r. o. 2019, s. 305 - 306.

¹²² § 89 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

fotografie, screeny obrazovek, atd.; originálnost uložených informací – zda došlo k pozměnění či manipulaci s daty a informacemi.

- ✓ informace o pachateli – jakým způsobem a jakými prostředky dochází ze strany pachatele k protiprávnímu jednání; jaký je rozsah znalostí pachatele o IT prostředcích, které používá při navozování kontaktů s obětí; motiv pachatele (např. vylákání oběti na schůzku a její sexuální zneužití).
- ✓ okolnosti, které umožnily spáchání trestného činu – otázka dostupných prostředků užitých ke spáchání trestného činu – IT prostředky, atd.¹²³

3.4.5 Typické podněty k vyšetřování a jejich zvláštnosti

Specifickou zvláštností počítačové mravnostní kriminality je samotná skutečnost, že se její páchaní odehrává v kyberprostoru a že oběti jsou zpravidla děti, které ještě nejsou natolik rozumově a mravně vyspělé, aby rozpoznaly nebezpečnost protiprávního jednání.

Tím, že typickými stopami jsou stopy digitální, může je pachatel ve velmi rychlé době ovlivňovat či ničit.

Podněty k vyšetřování u počítačové mravnostní kriminality můžeme zahrnout do tří následujících skupin:

- ✓ vlastní operativně pátrací činnost orgánů činných v trestním řízení s tím, že podněty od útvarů SKPV mívají největší informační hodnotu.¹²⁴ Mravnostním trestným činům v kyberprostoru se dříve věnoval též celostátní útvar Národní centrály pro boj s organizovaným zločinem (NCOZ), který však v současné době se touto problematikou již nezabývá. Tato problematika je v gesci

¹²³ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. s. 406 – 407.

¹²⁴ PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří. *Kriminalistika: (výzkum, pokroky, perspektivy)*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 528 -529.

Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR (ÚSKPV).¹²⁵

- ✓ Oznámení fyzických či právnických osob. Jak již bylo výše uvedeno, obětí počítačové mravnostní kriminality bývá zpravidla dítě, je velmi složité zajistit či opatřit podnět k vyšetřování u samotné oběti. V praxi zpravidla jde o podněty podané blízkými osobami ve vztahu k dítěti. Může jít např. o rodiče, širší rodinu dítěte či učitele/pedagogy ve školách, atd.
- ✓ Oznámení organizací, které se počítačové mravnostní kriminalitě věnují. Zde má nezastupitelnou roli celá řada subjektů, které mohou být hlavním činitelem při podání podnětu k vyšetřování. V praxi jde např. o organizace, které se věnují obětem trestných činů (Bílý kruh bezpečí, Linka bezpečí, atd.). Dále jde o jednotlivé subjekty neziskových organizací, které se věnují preventivním aktivitám v oblasti kybergroomingu, sextingu, atd. Konkrétně jde např. o neziskovou organizaci you connected, z.s., která realizuje projekt Internetem bezpečně¹²⁶ či aktivity portálu E-Bezpečí, který provozuje Centrum prevence rizikové virtuální komunikace (Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci),¹²⁷ které disponuje svojí online poradnou.

3.4.6 Typické počáteční úkony a jejich zvláštnosti

Typickým počátečním úkonem v oblasti počítačové mravnostní kriminality je, tak jako v celé řadě jiných trestných činů, trestní oznámení. Každé trestní řízení začíná na základě sepsání záznamu o zahájení úkon

¹²⁵ Blíže: <https://www.policie.cz/clanek/narodni-centrala-proti-organizovanemu-zlocinu-skpv.aspx>

¹²⁶ Blíže: <https://www.internetembezpecne.cz/>

¹²⁷ Blíže: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/71-trivium/1421-co-je-kybergrooming#>

trestního řízení či provedením neodkladných či neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí.¹²⁸

V počáteční fázi je velmi klíčové precizní zpracování přijatého oznámení a zajištění prvotních důkazů a informací. Jelikož jde o velmi citlivou problematiku (s mravnostním či sexuálním podtextem), je velmi důležité k tomu přistupovat profesionálním způsobem, aby nedošlo např. ke způsobení sekundární újmy u oběti, pokud je oznamovatelem – např. nevhodně zvoleným postupem OČTŘ.¹²⁹ Pokud to okolnosti dovolí, je vhodné od oznamovatele zajistit data v co nejméně změněné podobě, tj. aby šlo o originály (např. emailových zpráv, uložených datech na externích úložištích, komunikace na sítích v tzv. chatech, atd.). Pokud to technicky či z jiného důvodu není možné, je třeba zajistit alespoň kopie těchto dat prostřednictvím tzv. printscreenů, fotografiemi obrazovek PC, atd.¹³⁰

Dalším významným zdrojem informací je propojení počítačového systému do sítě a přidělení tzv. IP adresy.¹³¹ Abychom mohli identifikovat počítačový systém a následně i kyberútočníka, je nutné znát nejenom IP adresu, ale též datum a přesný čas připojení počítačového systému do počítačové sítě. IP je jedinečným, unikátním identifikátorem, který slouží následně k identifikaci pachatele. Jde tedy o velmi významný zdroj v rámci trestního řízení, s kterým následně OČTŘ pracují. Dílčí informace může OČTŘ získat od jednotlivých poskytovatelů internetového připojení (ISP – Internet Service Provider). Tito poskytovatelé uchovávají informace o počítačových systémech, včetně IP adresy, času a délce používání dané služby, atd.¹³²

¹²⁸ § 158 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁹ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 125 – 127.

¹³⁰ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. s. 411.

¹³¹ IP (identity protokol) adresa je v IT prostředí číslo, které jednoznačně identifikuje síťové rozhraní v počítačové síti, která používá IP protokol.

¹³² KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. s. 411.

Od počátku přijatého oznámení je rovněž důležité, aby případy počítačové mravnostní kriminality byly řešeny dle místní příslušnosti, tj. zpravidla tam, kde vyšel najevo.¹³³ U počítačové mravnostní kriminality je v neposlední řadě velmi důležitá součinnost s dalšími státními orgány, právníckými a fyzickými osobami. Forma dožádání tak podstatně urychluje proces trestního řízení. Poskytovatelé internetových služeb zpravidla poskytují v rámci dožádání informace týkající se IP adresy, emailu, webové stránky, chatu.

Pro samotný průběh trestního řízení je klíčové zajištění nejenom počítačového systému, který byl k trestné činnosti použit, ale pochopitelně i určení uživatele – pachatele. Současně však musí být zachována zásada zákonných důvodů: *„Podmínkou trestního stíhání je, že prověřováním podle § 158 zjištěné a odůvodněné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, jestliže jsou splněny i další zákonné podmínky.“*¹³⁴

Tzn. cílem je za pomoci zajišťovacích úkonů dojít k identifikaci osoby, která kyberútoky vede a k jeho zajištění. Pokud by v průběhu trestního řízení nedošlo ke zjištění konkrétní osoby, přicházelo by v úvahu odložení věci, pokud by následně nevyšly najevo nové skutečnosti, které by svědčily o tom, že daná osoba spáchala trestný čin, bylo by možné v řízení pokračovat.¹³⁵

K zajišťovacím úkonům v rámci počítačové mravnostní kriminality řadíme:

Konrád uvádí, že počátečními úkony při vyšetřování počítačové kriminality jsou zejména:

- 1) ohledání místa činu,
- 2) domovní prohlídka a prohlídka jiných prostor,

¹³³ § 18 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁴ FENYK, Jaroslav, Dagmar ČÍSAŘOVÁ, Tomáš GRIVNA a kol. *Trestní právo procesní*. 6 vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 89.

¹³⁵ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. s. 416.

3) zajišťovací úkony pro počítačovou expertizu a vyhledávání počítačových stop a důkazů.¹³⁶

K těmto základním úkonům by pak bylo možné dále u počítačové mravnostní kriminality přiřadit následující:

4) vydání a odnětí věci,

5) odposlech a záznam telekomunikačního provozu,

6) operativně pátrací prostředky.

Ohledání místa činu, domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor se odehrávají především v místě podezřelé osoby, přičemž se úkony zaměřují na veškerá dostupná počítačová zařízení, včetně jejich software.¹³⁷ V průběhu zajišťovacích úkonů je žádoucí, aby byl přizván znalec (expert). Rozhodujícím taktickým prvkem v případě ohledání místa činu i domovních prohlídek a prohlídek jiných prostor je moment překvapení a rychlost provedení samotného úkonu. Absolutní nutností je zabránění podezřelé osobě s jakoukoli manipulací s počítačovým systémem.¹³⁸

Zásadní je též spolupráce s jednotlivými poskytovateli komunikační (internetových) služeb. Rovněž je důležitá součinnost s mezinárodními policejními institucemi Europol a Interpol a využití zahraničních specialistů. Důvodem bývá častý přeshraniční charakter počítačové mravnostní trestné činnosti.

Zajímavosti z praxe jsou metody vyšetřování, které jsou využívány ve Velké Británii, tj. v anglosaském právním systému. Tam se policejní taktika poměrně liší od českého přístupu. Britští policisté velmi využívají při potlačování počítačové mravnostní kriminality „agenty“, kteří online

¹³⁶ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA a Jiří STRAUS. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: 2015, s. 351–352.

¹³⁷ PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří. *Kriminalistika: (výzkum, pokroky, perspektivy)*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, str. 532 - 533.

¹³⁸ Tamtéž.

prostředí berou jako výhodu a vydávají se falešnými profily za děti. Prakticky využívají stejnou metodu, kterou využívají kyberútočníci, čehož by se hůře dosahovalo mimo online prostředí. Britští policisté takto využívají jednotlivé chaty na sociálních sítích a mají tím pádem možnost sledovat aktivity pedofilů či kybergroomerů. Zároveň online prostředí poskytuje dobrý prostor pro shromažďování důkazů a informací důležitých pro samotné trestní řízení a soudní proces. Britští policisté tento proces nazývají „operacemi skrytého bodnutí“. Tyto skryté operace byly zavedeny v době, kdy se trestná činnost přemístila do prostředí internetu. Aby nedocházelo ze strany policie k tzv. provokacím, měla při své utajené činnosti reagovat pouze na nabídky, které jim poskytne samotný kyberútočník. Pachatel – kyberútočník je ten, kdo by měl učinit první krok vedoucí k trestnému činu. Největší výhodou těchto skrytých operací je skutečnost, že umožňují policii proaktivní boj proti pedofilům, kybergroomerům a dalším sexuálním predátorům na internetu. Jde o velmi silný nástroj, který je v praxi velmi účinný a zajišťuje anonymitu. Tento proces umožňuje sledovat de facto celý průběh trestné činnosti s možností opatřování jednotlivých důkazů pro trestní řízení. Existence těchto operací má poměrně silný odstrašující účinek na potenciální kyberútočníky.¹³⁹

3.4.7 Typové vyšetřovací verze a zvláštnosti vytyčování vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování

Ve vztahu k počítačové mravnostní kriminalitě se vytvářejí verze zejména ke způsobu spáchání trestného činu. Konrád uvádí např. následující verze:

- ✓ verze o neoprávněném zásahu do vstupních dat,
- ✓ verze o provedení neoprávněných změn v uložených datech,
- ✓ verze o provedení neoprávněných pokynů k počítačovým operacím,

¹³⁹ Online grooming and UK law: A submission by Childnet International1 to the Home Office [online]. UK [cit. 2020-11-30]. Dostupné z: <https://www.childnet.com/ufiles/online-grooming.pdf>

- ✓ verze o neoprávněném proniknutí do počítačových systémů a jeho databází,
- ✓ verze o napadení cizího počítače, jeho programového vybavení a souborů dat v databázích.¹⁴⁰

Ve výše uvedených případech jde spíše o obecnou problematiku kyberkriminality. U počítačové mravnostní kriminality můžeme zaznamenat další možné verze:

- ✓ verze o zneužití počítače a jeho komunikačních prostředků (počítač a komunikační prostředky jsou použity jako nástroj vylákání oběti a jejího následného (sexuálního) zneužití),
- ✓ verze o neoprávněném přístupu pachatele k datům oběti (takto získaná data následně slouží jako prostředek pro vydírání).

S nárůstem a vývojem počítačové mravnostní kriminality, zejména pak s její rozmanitostí, dojde bezpochyby k vývoji a obměně uvedených vytýčených verzí.

3.4.8 Zvláštnosti a následné etapy vyšetřování

Následná etapa vyšetřování se skládá jednak ze znalecké činnosti v oblasti zkoumání výpočetní a komunikační techniky, technických prostředků a jiných nosičů informací. Rovněž je zcela zásadní zkušenost a odbornost vyšetřujících orgánů, a to hlavně v oblasti práce s dětmi a mládeží, kteří tvoří citlivou skupinu obětí této trestné činnosti.

U počítačové mravnostní kriminality jde hlavně o zkoumání informací uložených na nosičích dat v digitální podobě, které jsou zpravidla následně nosičem důkazů v trestním řízení.

S ohledem na autenticitu digitálních důkazních prostředků a jejich význam v pozdějším dokazování je nezbytností zabránit jakékoli změně či ztrátě v rámci zkoumaných digitálních informací. Z tohoto důvodu je více než

¹⁴⁰ STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická metodika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 284 a násled.

vhodné přenést veškeré získané digitální důkazní prostředky na již zmiňovanou přesnou bitovou kopii, na níž je možné původní digitální informace mnohonásobně rekonstruovat.

Vedle znaleckého zkoumání je dále významný samotný výslech obviněného. Výslech obviněného proto bývá jedním z nejdůležitějších typických vyšetřovacích úkonů po sdělení obvinění konkrétní osobě. Výslech obviněného je zapotřebí velmi pečlivě připravit, neboť nároky kladené na OČTŘ jsou ve spojitosti s aspekty mravnostními, kybernetickými, ale i psychologickými poměrně značné. Obviněná osoba se obvykle snaží o vysvětlení jednání jako běžného jednání, zakrývá a zatajuje informace a bagatelizuje je a popírá jakýkoli stupeň zavinění.¹⁴¹

S ohledem na výše uvedené je zapotřebí opět klást na příbrání znalce nejen z oboru kriminalistické počítačové expertizy, ale i bezpečnosti a ochrany dat, oblasti soudní psychologie, lékařství apod. V podrobnostech na případné psychologické profilování pachatele a taktické postupy při výslechu obviněných, ale i svědků, lze odkázat na dostupnou literaturu.¹⁴²

3.4.9 Zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování a prevence

Počítačová mravnostní kriminalita je vysoce latentní kriminalitou. Dále se vyznačuje poměrně vysokou mírou tolerance ve společnosti, ve které jsou internetové technologie vnímány primárně pozitivně. Rovněž vysoká anonymita pachatele, jeho identifikace a následně oblast dokazování je u počítačové mravnostní kriminality velmi složitým

¹⁴¹ PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří. *Kriminalistika: (výzkum, pokroky, perspektivy)*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 543.

¹⁴² KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC.

procesem. Proto na jednu stranu existují represivní nástroje, nicméně nesmíme zapomínat na prevenci.¹⁴³

Jelikož u počítačové mravnostní kriminality jsou převážnou částí obětí děti, je třeba této skupině věnovat velkou pozornost. Děti jsou velmi zranitelné, důvěřivé osoby, které se snadno mohou stát obětí trestného činu. Proto je velmi rozhodující v oblasti prevence, výchova a vzdělávání uživatelů v oblasti internetových technologií, které se chtě nechtě stávají součástí našeho každodenního života. Jde o budování tzv. informační gramotnosti. Důležitou roli zde má sehrát nejen výchova v rodině, ale především výchova a vzdělání ve školách a to nejen v rámci jednotlivých předmětů, ale též v rámci realizace jednotlivých školení a pořádání besed na téma rizik a hrozeb v IT prostoru.

Základní nástroj prevence v oblasti počítačové mravnostní kriminality představuje všeobecná primární prevence a výuka dětí v oblasti bezpečného používání internetových technologií, zejména sociálních sítí. Jedním z hlavních gestorů této problematiky je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které realizuje celou řadu preventivních programů, zaměřených na rizikové chování na internetu.¹⁴⁴ Neméně důležitou roli hrají rovněž rodiče, kteří v oblasti prevence představují nejdůležitější článek prevence a jsou schopni působit na děti již v útlém věku a již na začátku dokáží nastavit hranice tomu, jak se jejich děti (ne)budou v IT prostoru pohybovat (např. nastavením blokace některých stránek, kontrolou sociálních sítí, atd.).

¹⁴³ NĚMEC, Miroslav et. al. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – II. díl. Aktuální problémy kriminalistické praxe*. Praha: Abook s. r. o. 2019, s. 305 - 306.

¹⁴⁴ KOPECKÝ, Kamil. *Strategie manipulace dětí v online prostředích se zaměřením na tzv. kybergrooming*. *Pediatric pro praxi* [online]. Solen, 2015, 2015(5) [cit. 2020-10-21]. ISSN 1803-5264. Dostupnéz:https://www.pediatricpropraxi.cz/artkey/ped-201505-0009_Strategie_manipulace_deti_v_online_prostredich_se_zamerenim_na_tzv_kybergrooming.p hp

Prevenci počítačové mravnostní kriminality můžeme rozdělit na ochranu technickou a ochranu spočívající v osvětové činnosti žáků (studentů), učitelů a rodičů.

Technická ochrana spočívá v instalaci ochranných prvků, programů či zařízení, která zamezují vstup či návštěvu určitých webových stránek.

Stěžejní preventivní aktivitou v oblasti počítačové mravnostní kriminality je však velmi dobře fungující komunikace mezi dítětem a rodičem.

Klíčové je též provádět osvětovou činnost na školách a zařazovat témata spojená s počítačovou mravnostní kriminalitou (rizikovým chováním na internetu) do systému vzdělávání v rámci vzdělávacích programů a školních osnov.

Nejúčinnější prevencí je kombinace výše uvedených metod/ochran.

4. Výzkumná část

4.1 Výzkumný problém

Na základě teoretických poznatků o počítačové mravnostní kriminalitě lze usuzovat, že jde o aktuální problém (trend), který má hlavně dopad na děti a mládež v širším slova smyslu. S rozvojem počítačových technologií dochází rovněž k rozvoji nových kriminálních jevů v kyberprostoru, které vykazují znaky mravnostních deliktů.

V této souvislosti je třeba si položit otázku, jaké povědomí mají žáci základních škol a studenti středních škol o počítačové mravnostní kriminalitě? Jak moc si uvědomují rizika spojená s využíváním moderních IT prostředků? Pokud si jednotlivých rizik nejsou vědomi, mohou se snadněji stát obětí této trestné činnosti.

Výzkumný problém obsahuje následující výzkumné otázky:

- 1) Jaké povědomí mají žáci základních škol a studenti středních škol o počítačové mravnostní kriminalitě?
- 2) Jak moc si žáci a studenti uvědomují rizika spojená s využíváním moderních informačních technologií.
- 3) Které hlavní faktory ovlivňují chování žáků a studentů ve vztahu k počítačové mravnostní kriminalitě?

4.1.1 Časový harmonogram výzkumu – program

Výzkumná část práce byla realizována v následujících časových etapách:

- ✓ Plán výzkumného projektu – formulace výzkumného problému; stanovení objektu, předmětu a cílů empirického výzkumu; stanovení metod empirického výzkumu: duben–červen 2020.
- ✓ Realizace rozhovorů na vybraných základních a středních školách pro tvorbu dotazníkového šetření: září–říjen 2020.
- ✓ Vlastní zkoumání – distribuce dotazníkových šetření do příslušných základních a středních škol – sběr dat: říjen–prosinec 2020.

- ✓ Zpracování dat z dotazníkových šetření do podoby určené pro interpretaci výsledků: leden–duben 2021.
- ✓ Analýza a interpretace kategorizovaných dat získaných z dotazníků; porovnávání výsledků z empirického výzkumu s hypotézami: květen–říjen 2021.
- ✓ Závěry z empirického výzkumu, přínosy a doporučení pro praxi: listopad 2021–leden 2022.

4.2 Objekt, předmět, cíl a úkoly empirického výzkumu

Objektem empirického výzkumu byla počítačová mravnostní kriminalita zaměřená na žáky druhého stupně základních škol a studenty středních škol.

Předmětem empirického výzkumu byly postoje a názory výběrového souboru žáků druhého stupně základních škol a studentů středních škol na problematiku počítačové mravnostní kriminality.

Cílem empirického výzkumu je identifikovat – interpretovat a analyzovat vybraná kategorizovaná data získaná prostřednictvím kvantitativního výzkumu provedeného u žáků druhého stupně základních škol a studentů středních škol za účelem zjištění vlivu informačních technologií na mravnostní kriminalitu v kyberprostoru u těchto skupin žáků a studentů.

Empirický výzkum se zaměřil na splnění **základních výzkumných úkolů (dílčích cílů)**:

1. Zjistit vliv rodinného prostředí na způsob trávení volného času s ohledem na používání informačních a komunikačních prostředků (internetu) žáky druhého stupně základních škol a studenty středních škol.
2. Popsat způsoby komunikace a klasifikovat rozsah údajů, které o sobě žáci druhého stupně základních škol a studenti

středních škol zveřejňují a jak vnímají rizika spojená se sdílením obsahu s mravnostní (sexuální) tematikou.

3. Zjistit znalosti a zkušenosti žáků druhého stupně základních škol a studentů středních škol s problematikou kybergroomingu.
4. S využitím analýzy dat určit, zda existuje vztah ve vnímání nebezpečí mravnostního charakteru na internetu mezi žáky druhého stupně základních škol a studenty středních škol.
5. Ověřit výzkumné předpoklady na základě zjištění a interpretace jednotlivých sledovaných faktorů výběrového souboru z hlediska míry nebezpečí komunikace ve virtuálním prostředí s neznámými osobami.

4.3 Charakteristika metod empirického výzkumu

Pro zjištění míry rizika mravnostního charakteru na internetu, kterému čelí žáci na druhém stupni základních škol a studenti středních škol byla zvolena kombinace kvalitativních a kvantitativních výzkumných metod. Nejprve došlo za pomoci kvalitativních výzkumných metod k vytvoření dotazníku. S využitím rozhovorů bylo zjišťováno, jakým způsobem tráví děti a mládež volný čas, kolik času věnují internetu, jaké sociální sítě a za jakým účelem využívají, zda se na internetu setkali se sexuální tematikou a pokud ano, jakým způsobem jí čelili, zda si uvědomují rizika spojená s využíváním IT prostředků apod. Výsledky rozhovorů umožnili vytvořit vhodný dotazník.

Rozhovory byly realizovány na vybraných školách – základní škola Bítovská a základní škola Sdružení na Praze 4, základní škola Křivoklát, střední škola Polytechnická České Budějovice a střední škola průmyslová, strojní a stavební Tábor.

Na základě provedených rozhovorů došlo k sestavení finálního dotazníku, kdy zmíněné otázky dotazníku na sebe navzájem logicky

navazují. Dotazník obsahuje celkem 31 otázek (kombinace uzavřených i otevřených otázek).

První část dotazníku tvořily otázky týkající se osobního života respondenta, tj. šlo o otázky týkající se osobních a rodinných vazeb (kromě povinných otázek jako je pohlaví a věk, též otázky typu, v jaké rodině respondent žije, do jaké školy chodí, kolik času tráví s rodiči, jaké mají rodiče vzdělání a jak převážně tráví volný čas). Jednotlivé proměnné byly zpracovány formou otázek s různými možnostmi odpovědí. Na některé bylo možné odpovědět vepsáním příslušné informace, na některé výběrem příslušné hodnoty na předem zvolené škále (nominální nebo ordinální škála).

Druhá část dotazníku se již týkala otázek spojených s využíváním IT prostředků. Konkrétně šlo otázky týkající se toho, zda respondent používá internet, na jakém zařízení, k čemu směřuje, jak často na internetu působí, zda používá webkameru, zda rodiče kontrolují to, co respondent na internetu dělá, kolik času respondent tráví na internetu, zda si přidává mezi své kontakty neznámé osoby, zda mu někdo psal koho nezná věci s mravnostní (sexuální) tematikou, co to v něm případně vyvolávalo, jaké údaje o sobě na internetu zveřejňuje, zda by šel na schůzku s člověkem, kterého zná pouze virtuálně, které chování na internetu je dle respondenta nejnebezpečnější.

Otázky v této části dotazníku mají charakter otázek uzavřených, poskytujících předem formulované ordinálně řazené odpovědi, nabízející respondentovi určité kontinuum od jednoho pólu k pólu opačnému, se stejným důrazem na všechny varianty odpovědí, ale i otázky otevřené s možností doplnění odpovědi.

Třetí část dotazníku se již věnovala přímo jednomu z druhů počítačové mravnostní kriminality, a to konkrétně kybergroomingu. S konkrétním obsahem otázek v dotazníkú se může čtenář seznámit v kapitole seznamu příloh této práce.

Sběr dat byl uskutečněn prostřednictvím vytištěných a rozdaných dotazníků do jednotlivých základních a středních škol, které se do výzkumu dobrovolně zapojily. Uvedeným způsobem došlo k oslovení celé řady žáků druhého stupně základních škol a studentů středních škol napříč školami s různým zaměřením (jazykové školy, technické školy, gymnázia, odborné učiliště, polytechnické školy, atd.).

4.4 Výzkumné předpoklady

Pro empirický výzkum byly stanoveny následující výzkumné předpoklady:

1. **VP01:** Typ rodiny respondentů výběrového souboru nemá akceptovatelný věcně významný vliv na žádnou ze sledovaných kategorizovaných proměnných.
2. **VP02:** Druh školy, které respondenti výběrového souboru navštěvují, nemá akceptovatelný věcně významný vliv na žádnou ze sledovaných kategorizovaných proměnných.
3. **VP03:** Žáci a studenti výběrového souboru se věcně významně neodlišují ve svých názorech na rizikovost chování na internetu.
4. **VP04:** Žáci a studenti výběrového souboru se věcně významně neodlišují ve vnímání komunikace (se sexuálním či jiným nevhodným podtextem) s osobou, kterou znají pouze virtuálně.
5. **VP05:** Žáci a studenti výběrového souboru se věcně významně neodlišují ve svých znalostech pojmu kybergrooming.
6. **VP06:** Žáci a studenti výběrového souboru se věcně významně neodlišují v osobní zkušenosti s kybergroomingem.

4.5 Základní přístup k analýze kategorizovaných dat

Mezi stále používanější neparametrické metody analýzy dat patří **rozhodovací stromy**, které patří do skupiny neúspěšnějších metod v této kategorii. Rozhodovací stromy si našly pevné místo v rámci

tzv. **vytěžování dat** či **data miningu**, kde lze požadované parametry v datech v mnoha případech zřejmě těžko hledat.¹⁴⁵ Co je velmi důležité a je třeba to zdůraznit, že **zejména slouží k podpoře rozhodování**. Otázka na charakter datového souboru (základní či výběrový) tu postrádá smysl. Analyzují se dostupná data (datové sklady nebo jejich části) a závěry slouží pro přijetí zdůvodněného rozhodnutí. Použití rozhodovacích stromů má ještě další výhodu. Posiluje vizuální vnímání zjištěných odlišností a umožňuje velmi názorné posouzení rozdílů v procentuálním vyjádření odpovědí respondentů u jednotlivých kategorií odpovědí. To značně posiluje rychlé porozumění smyslu odhalených vazeb (asociací).

Jako základní východisko pro analýzu dat byly použity klasifikační stromy algoritmu CHAID z programu IBM Modeler V18.2.1.

Jako **základní kritérium** pro ověřování výzkumných předpokladů u kategorizovaných proměnných lze s oporou o dlouhodobé analytické zkušenosti z analýzy dat zvolit **věcnou významnost reálného rozdílu na úrovni 10 %**¹⁴⁶ mezi adekvátními relativními řádkovými četnostmi v rámci porovnávaných uzlů u klasifikačních stromů (stejně řádky u koncových uzlů klasifikačního stromu, které mají největší heuristický význam).

Pokud byl klasifikačním stromem nalezen relevantní věcně významný vztah, pak byl doplněn koeficientem pro zjišťování věcně významných rozdílů v kontingenční tabulce. Jde o symetrický Cohenův index „w“ pro testy nezávislosti. S oporou o publikované konvenční hodnoty lze jako dolní hranici pro posouzení relevantního věcně významného rozdílu použít pro index „w“ 0.10 (charakterizované

¹⁴⁵ Snad proto se někteří vyhranění odborníci ve statistice dívají na používání metod data miningu s jistou rezervou. Slouží pro analýzu velkých datových souborů, ale poradí si i se soubory malými.

¹⁴⁶ Dosavadní zkušenosti z analýzy dat ukazují, že zjištěný minimální 10% rozdíl v řádkových relativních četnostech je zpravidla doprovázen minimální velikostí Cohena indexu „w“ na úrovni $w \geq 0.10$.

jako malý, nikoli však triviální rozdíl). Jacob Cohen se ve své knize poměrně široce zabývá indexem „w“ a vymezuje zde jeho akceptovatelné hodnoty (0,10 – small; 0,3 – medium; 0,5 – large).¹⁴⁷

Roger E. Kirk ve své monografii vymezil bodové odhady akceptovatelného věcně významného efektu vysvětlujícího rozptyl ω^2 (omega squared) následovně 0,01 – malý efekt; 0,059 – střední efekt; 0,138 – velký efekt).¹⁴⁸

Tabulka věcné významnosti ω^2

$\omega^2 = .010$ is a small association.

$\omega^2 = .059$ is a medium association.

$\omega^2 = .138$ or larger is a large association.

Svémi hodnotami 0,01 (malý efekt); 0,06 (střední efekt) a 0,14 (velký efekt) se nabízí určité srovnávací hranice i pro výše uvedené koeficienty asymetrické asociace PRE (proporcionální redukce chyby), kam patří i Goodman a Kruskalovo tau.

Jako pomocný koeficient pro zjišťování věcně významných rozdílů v kontingenční tabulce byl uveden i symetrický Cohenův index „w“ pro testy nezávislosti. Jacob Cohen se ve své knize široce zabývá indexem „w“ a vymezuje zde jeho akceptovatelné hodnoty (0,10 – small; 0,3 – medium; 0,5 – large).¹⁴⁹ Je třeba doplnit, že hodnota použitého

¹⁴⁷ COHEN, Jacob. *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*. Second Edition. Psychology Press. Taylor&Francis Group 2009, s. 216-227.

¹⁴⁸ KIRK, Roger E. *Statistics: an Introduction*. Fifth Edition. Belmont, CA: Thomson Wadsworth 2008, s. 419. ISBN 978-0-534-56478-0. Koeficient ω^2 , jako ukazatel relativní věcné významnosti nezávislé na různých rozsazích výběrů (N), má také zásadní význam pro srovnávání výsledků z různých výzkumných studií. Tedy také tam, kde jde o syntézu řady výsledků z mnoha výzkumů, článků atp., v tzv. meta-analytických studiích. Tam není možné jen konstatovat statistickou významnost anebo nevýznamnost, nebo porovnávat hodnoty t-testů aj., právě pro neporovnatelnost různých výzkumů s různými rozsahy výběrů N.

¹⁴⁹ COHEN, Jacob. *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*. Second Edition. Psychology Press. Taylor&Francis Group 2009, s. 216-227.

asymetrického Goodman-Kruskalova koeficientu tau má přednost před hodnotou symetrického indexu Cohenova w.

Východiskem pro vymezení Cohenova w je výpočet koeficientu ϕ (ϕ), který měří sílu asociace v tabulce, která má dva řádky a dva sloupce, tedy jeden stupeň volnosti ($df=1$). V praxi je často chybně jeho hodnota používána jako interpretace symetrického věcně významného efektu v kontingenční tabulce o více řádcích či sloupcích ($df=2$ a více).

Pokud má však kontingenční tabulka více než 2 řádků a více než

<i>df*</i>	<i>small</i>	<i>medium</i>	<i>large</i>
1	.10	.30	.50
2	.07	.21	.35
3	.06	.17	.29
4	.05	.15	.25
5	.04	.13	.22

2 sloupců, platí pro stanovení míry indexu věcné významnosti Cohenovo w jiné adekvátní hodnoty, vyplývající z výpočtu Cramerova V. Na internetových

stránkách Real Statistics rozvádí Charles Zaiontz použití Cramerova V, měřícího sílu asociace u větších kontingenčních tabulek s uvedením počtu stupňů volnosti (df):¹⁵⁰

4.5.1 Charakteristika výběrového souboru

Výběrový soubor byl pořízen na základě dostupnosti s ohledem na reálné možnosti sběru dat ve vztahu k celosvětové pandemii Covid 19. Sběr dat byl realizován na podzim roku 2020 (viz kapitola harmonogram výzkumu), kdy pandemická situace v České republice nebyla tak kritická (jako de facto v celém roce 2020 a v první polovině 2021) a umožnila žákům a studentům prezenční výuku. V této době, tj. na podzim roku 2020 došlo k distribuci dotazníkových šetření a ke sběru dat jako takových. Osloveny byly vybrané základní a střední školy.

Výzkum byl realizován na vzorku žáků druhého stupně základních škol a studenty středních škol, tj. ve věkové hranici zhruba 10–18 let. Tato věková struktura byla dále rozdělena na dvě skupiny respondentů – 10–

¹⁵⁰ Effect Size for Chi-square Test. [cit. 15.2.2021]. Dostupné z: <https://www.real-statistics.com/chi-square-and-f-distributions/effect-size-chi-square/>

15 let a skupinu 15–18 let. K rozdělení do těchto uvedených věkových kategorií došlo s ohledem na možné rozdíly mezi pubescentními¹⁵¹ dětmi a dětmi na počátku adolescence¹⁵².

Výzkumu se zúčastnilo na základě dobrovolnosti celkem **1 927 respondentů**, přičemž šlo o **753 žáků** druhého stupně základních škol a **1 174 studentů** středních škol. Zastoupení respondentů je dle následujících kritérií:

1) Charakteristika výběrového souboru dle pohlaví.

Node 0		
Category	%	n
■ Kluk	49,09	946
■ Holka	50,91	981
Total	(100,00)	1927

Z celkového počtu 1927 respondentů tvoří **946 (49,1 %)** chlapců a **981 (50,9 %)** dívek. Podíl počtu respondentů dle pohlaví je tak proporčně zastoupen téměř na polovinu.

¹⁵¹ Pubescence – fáze dospívání (10 až 15 let věku). Psychická charakteristika: emotivní vývoj emočních vlastností člověka, zvýšená velká vnímavost a citová labilita, nastupuje formálně – abstraktní myšlení. Více: VOBR, Radek. *Antropomotorika*. Brno: Masarykova univerzita, 2013.

¹⁵² Adolescence – fáze dospívání (15 až 20 let věku). Psychická charakteristika: zakončení psychického zrání (typové zařazení již neměnné). Formálně – logické myšlení na velmi vysoké úrovni, filosofování a vysoká mentální tvořivost v různých oblastech (hudební, poetická, výtvarná, atd.). Více: VOBR, Radek. *Antropomotorika*. Brno: Masarykova univerzita, 2013.

2) Charakteristika výběrového souboru dle věku.

Kategorizovaný fyzický věk

Node 0		
Category	%	n
■ Do 13 let	25,70	495
■ 14 až 18 let	64,80	1248
■ Nad 18 let	9,50	183
Total	(100,00)	1926

Z celkového počtu 1927 respondentů bylo dle věku nejvíce zastoupeno **318** studentů ve věku **16 let**. Následně šlo o studenty ve věku **17 let**, kteří byli zastoupeni v celkovém počtu **290**. Dále byli v celkovém počtu **241** zastoupeni studenti ve věku **18 let**. Věková struktura respondentů je rozložena relativně proporčně napříč standardní věkovou strukturou druhého stupně základních škol a středních škol.

3) Charakteristika výběrového souboru dle typu školy.

Do jaké chodíš školy?

Node 0		
Category	%	n
■ Základní škola	39,08	753
■ Střední škola s maturitou	48,21	929
■ Odborné učiliště	12,71	245
Total	(100,00)	1927

V dotazníkovém šetření byli respondenti rozděleni do tří skupin dle typu školy. Nejvíce byli zastoupeni studenti střední školy s maturitou, a to v celkovém počtu **929**. Následovali žáci druhého stupně základních škol v počtu **753** a studenti odborných učilišť v počtu **245**.

Pokud jde o konkrétní typy středních škol a učilišť, ve kterých průzkum probíhal, šlo o gymnázium; obchodní akademii; střední školu podnikatelskou; střední školu průmyslovou a strojní; střední školu polytechnickou; střední školu služeb, gastronomie a obchodu (s maturitou a učiliště); jazykovou střední školu; učiliště jezdecké akademie.

4) Charakteristika výběrového souboru dle bydliště.

Node 0			
Category		%	n
■ Praha		44,22	846
■ Velké město (50 tisíc a více)		8,31	159
■ Obec (méně než 5 tisíc)		28,38	543
■ Malé město (méně než 50 tisíc)		19,08	365
Total		(100,00)	1913

Z celkového počtu 1927 respondentů jich bylo zastoupeno **846** z hlavního města Prahy, dále **543** respondentů z obcí menších než 5 tisíc obyvatel, **365** respondentů z malého města do 50 tisíc obyvatel a **159** respondentů z velkého města, tj. města nad 50 tisíc obyvatel. 14 respondentů z celkového počtu všech oslovených svoje bydliště neuvedlo.

4.5.2 Interpretace a analýza vybraných kategorizovaných dat

Analýza vybraných proměnných byla zaměřena na výzkumné úkoly číslo 1–5 s tím, že byla provedena pomocí klasifikačních stromů, které zachycují jednotlivé vlivy (proměnné).

4.5.2.1 Výzkumný předpoklad VP01 a VP02

Výzkumné předpoklady

VP01: Typ rodiny respondentů výběrového souboru nemá akceptovatelný věcně významný vliv na žádnou ze sledovaných kategorizovaných proměnných.

VP02: Druh školy, které respondenti výběrového souboru navštěvují, nemá akceptovatelný věcně významný vliv na žádnou ze sledovaných kategorizovaných proměnných.

Výzkumný úkol číslo 1: Zjistit vliv rodinného prostředí na způsob trávení volného času s ohledem na používání informačních a komunikačních prostředků (internetu) žáky druhého stupně základních škol a studenty středních škol.

Aby bylo možné odpovědět na výzkumný úkol číslo 1, je nutné vymezit příslušný okruh otázek z dotazníkového šetření, který se týká

daného úkolu. Otázka týkající se trávení volného času respondentů byla koncipována tak, že byly vymezeny aktivity, kterým se přiřazovala odpověď alternativně ano či ne, tj. šlo o koncipování polootevřené otázky.

Trávení volného času na počítači a u televize

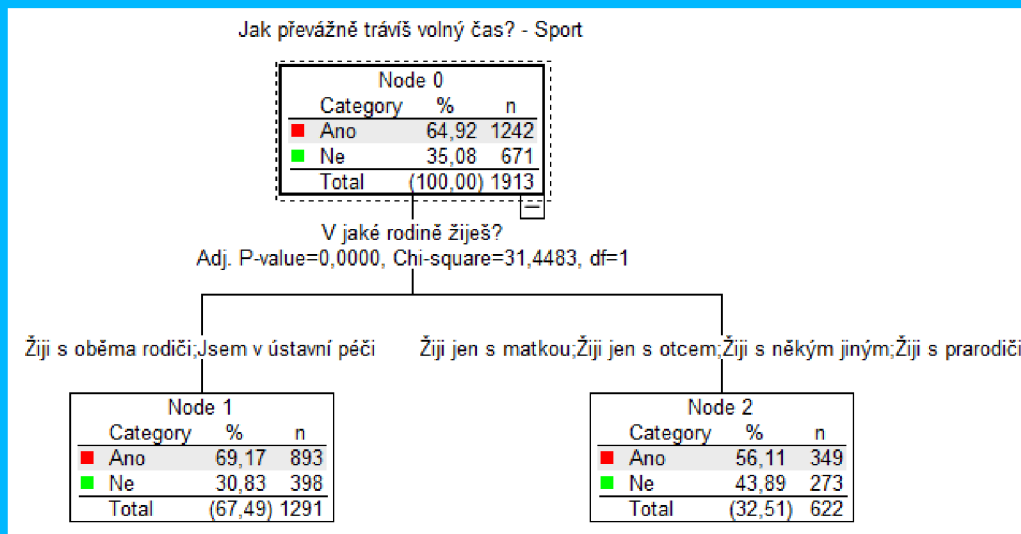
Jak převážně trávíš volný čas? - PC				Jak převážně trávíš volný čas? - TV			
Node 0				Node 0			
Category	%	n		Category	%	n	
■ Ano	57,25	1102		■ Ne	56,52	1088	
■ Ne	42,75	823		■ Ano	43,48	837	
Total	(100,00)	1925		Total	(100,00)	1925	

Z celkového počtu **1 927** respondentů jich **1 102** odpovědělo, že převážně tráví volný čas na počítači (procenty vyjádřeno **57,25%**). Dalším zkoumaným ukazatelem při trávení volného času bylo sledování televize. Zde je poměr vzhledem k trávení volného času na počítači lehce menší. Sledování televize odpovědělo **837** respondentů (**43,48%**) z celkového počtu odpovědí.

Z výše uvedených odpovědí lze usuzovat, že sledování či práce na počítači se dostává mírně do popředí, oproti sledování televize. Dá se předpokládat, že to je kvůli možnosti online prostoru, který počítač oproti televizi umožňuje. Televize zpravidla slouží ke sledování seriálů a filmů, kdežto počítač umožňuje celou řadu dalších online aktivit – komunikaci na sociálních sítích, hraní počítačových her, sledování seriálů. Z obdobných průzkumů, které se zaměřovaly na využívání moderních digitálních prostředků, vyplývá, že časté či nadměrné využívání digitálních technologií vede především u dětí k poruchám paměti, pozornosti, soustředění, emocionálnímu zploštění a celkové otupělosti – syndrom digitální demence (výzkum lékařů v Jižní Koreji).¹⁵³

¹⁵³ SPITZER, Manfred. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. Brno: Host, 2014. s. 10.

Trávení volného času sportem

Asymetrické Goodmanovo a Kruskalovo tau = 0,019 (malá věcně významná asociace)

Symetrický Cohenův Index věcné významnosti w = 0,138 (malý věcně významný efekt)

Dalším aspektem trávení volného času respondentů byl sport. Z celkového počtu **1 913** respondentů odpovědělo, že tráví volný čas sportem **1 242** respondentů, tj. **64,9%** z celkového počtu. Zajímavou proměnnou u trávení volného času v podobě sportu představovala otázka, v jaké rodině respondent žije? Věcně významný efekt byl zaznamenán u odpovědí „žiji s oběma rodiči“ a to konkrétně u **893** respondentů z celkového počtu **1 291**, kteří tráví volný čas sportem. Naopak respondenti, kteří vyrůstají v neúplných rodinách, tj. žijí jen s matkou, či jen s otcem (ve střídavé péči) či někým jiným z příbuzných, tráví volný čas sportem jen **349** respondentů.

Z výše uvedených odpovědí vyplývá, že sportu se věnují ve většině případů děti, které žijí s oběma rodiči. Úplnost rodiny je v tomto ohledu zásadním hlediskem. Lze usuzovat, že je tak dáno celou řadou faktorů – výchovných, ekonomických, sociálních, atd. Podrobnější důvody, které tento podstatný rozdíl zapříčiňují, by bylo vhodné dále rozpracovat v dalších případných výzkumech, které by byly více

Trávení volného času – nudím se

Jak převážně trávíš volný čas? - Nudím se

Node 0		
Category	%	n
■ Ne	67,21	1285
■ Ano	32,79	627
Total	(100,00)	1912

Aspekt trávení volného času – nudím se, je zastoupen **627 případy (32,79%)**. Zbytek respondentů, představující **1 285 odpovědí (67,21%)**, označilo odpověď ne, tj. že se ve volném čase nenudí. Na jednu stranu je pozitivní zjištění, že většina respondentů se ve volném čase nenudí, na druhou stranu vzhledem k výše uvedeným odpovědím – viz trávení volného času – především na počítači a sledováním televize, není zcela uspokojujícím ukazatelem, který by dokazoval pozitivní efekt v tom smyslu, že se sice respondenti nenudí, ale tráví volný čas na digitálních médiích.

Používání internetu – jak často

Jak často používáš internet?

Node 0		
Category	%	n
■ Denně	97,35	1874
■ Jedenkrát za 2 až 3 dny	2,23	43
■ Jedenkrát týdně	0,31	6
■ Jedenkrát za měsíc	0,05	1
■ Vůbec	0,05	1
Total	(100,00)	1925

Na otázku, jak často používáš internet, odpověděla naprostá drtivá většina respondentů, že na každodenní bázi. Celkem šlo o **1 874 (97,35%) odpovědí**. Pouze u **43** odpovědí bylo zaznamenáno, že internet respondenti využívají v období jedenkrát za 2–3 dny, pouze v **6** případech jednou za týden a po **jednom případě** jednou za měsíc či vůbec.

Z výše uvedených dat zcela jasně vyplývá, že internet se stal u dětí součástí každodenního života a nástrojem, který je dnes a denně používám za účelem celé řady činností. Každodenní trávení volného času

na internetu (digitálních médií) vede k rozvoji závislosti na internetu. Zajímavostí je, že „tradiční“ závislosti, jako závislost na alkoholu, nikotinu, drogách, je na ústupu, závislost na počítači a internetu dramaticky narůstá.¹⁵⁴

Paradoxně závislost na internetu – počítačových hrách, může mít daleko větší negativní důsledky pro jedince, než například závislost na nikotinu. Odborná veřejnost se totiž tolik otázkám souvisejícím s používáním internetu nevěnuje, jelikož to není primárně vnímáno jako negativní. Možné negativní následky se v praxi poměrně podceňují.

Používání internetu – k jaké činnosti

K čemu internet využíváš nejčastěji

Node 0		
Category	%	n
■ Vyhledávání informací	19,07	364
■ Hraní počítačových her	21,53	411
■ Sociální sítě	48,51	926
■ Příprava do školy	10,90	208
Total	(100,00)	1909

Odpovědi na otázku, za jakým účelem respondenti internet využívají, jsou už poměrně rozmanité. Nejvíce děti používají internet pro komunikaci na **sociálních sítích** – celkem **926 odpovědí (48,51%)**. Tato skutečnost představuje poměrně velké riziko spojené s tím, že především kybergrooming, sexting a další projevy mravnostní deliktů v kyberprostoru se odehrává především na sociálních sítích. Tudiž tím, že děti často využívají internet za účelem komunikace na sociálních sítích, mohou se stát snadněji obětí mravnostních deliktů páchaných na internetu.

Druhou nejčastější odpovědí bylo dále **hraní počítačových her** – celkem **411 odpovědí (21,53%)**. Rovněž jde podobně jako u výše uvedené odpovědi o poměrně znepokojující ukazatel. Na třetí pozici byla

¹⁵⁴ SPITZER, Manfred. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. Brno: Host, 2014. s. 9.

zaznamenána odpověď **vyhledávání informací**, a to celkem ve **364 odpovědích (19,07%)**. Na poslední čtvrté pozici, tj. nejmenší zájem jeví děti na internetu o přípravu do školy. **Příprava do školy** je zastoupena pouze **208 odpověďmi (10,9%)**, tj. velmi malá část dětí využívá internet k přípravě do školy. V drtivé většině případů slouží internet dětem jako prostředek pro trávení volného času.

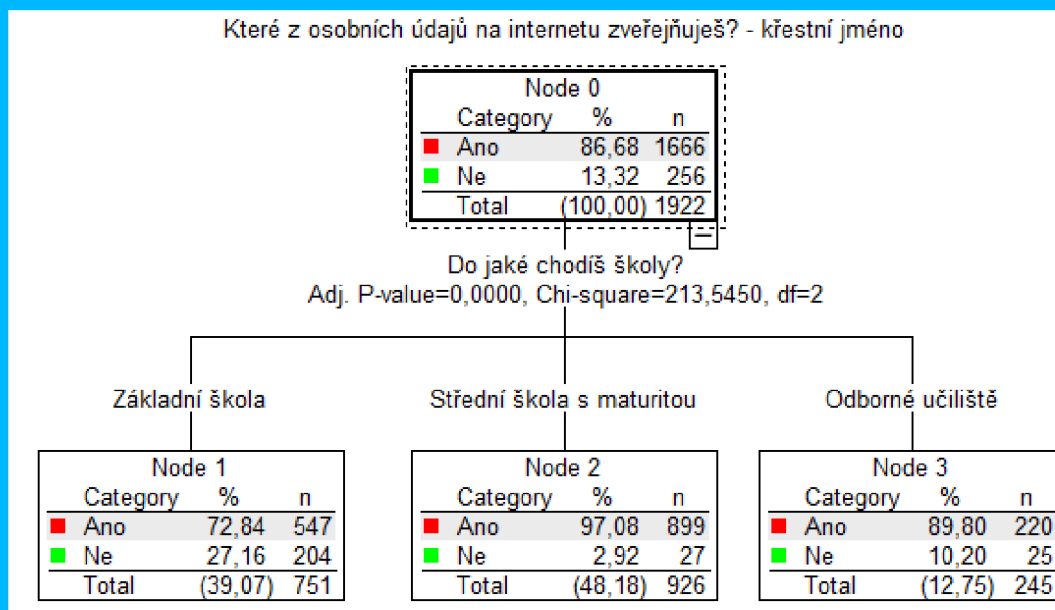
Pokud odpovědi z této otázky rozdělíme zjednodušeně na činnosti „negativní“ a „pozitivní“, tak z toho plyne to, že sociální sítě a hraní počítačových her (negativní činnosti) hrají při trávení volného času na internetu prim. V celkovém součtu těchto dvou hodnot jde o 70% všech odpovědí. Pokud zařadíme činnosti vyhledávání informací a přípravu do školy mezi pozitivní činnosti, pak jde o necelých 30% všech odpovědí.

Výzkumný úkol číslo 2: Popsat způsoby komunikace a klasifikovat rozsah údajů, které o sobě žáci druhého stupně základních škol a studenti středních škol zveřejňují a jak vnímají rizika spojená se sdílením obsahu s mravnostní (sexuální) tematikou.

Cílem výzkumného úkolu číslo 2 bylo identifikovat, jaké osobní údaje respondenti o sobě na internetu zveřejňují (v jakém rozsahu). Odpovědi na tyto otázky byly koncipovány tak, že respondenti odpovídali alternativně, tj. odpovědí ano či ne.

Dále otázky směřovaly na zodpovězení na otázku, zda respondenti věří tomu, co lidé na internetu zveřejňují. Zde měly odpovědi charakter ano, spíše ano, ne, spíše ne, tj. zde byla větší škála odpovědí. V neposlední řadě je součástí tohoto úkolu zjistit, jaké chování považují respondenti na internetu za nejnebezpečnější. V tomto případě již byly vytipovány konkrétní odpovědi a na respondentovi bylo označit tu možnost, kterou považoval za nejnebezpečnější.

Zveřejňování křestního jména

Asymetrické Goodmanovo a Kruskalovo tau = 0,111 (střední věcně významná asociace)

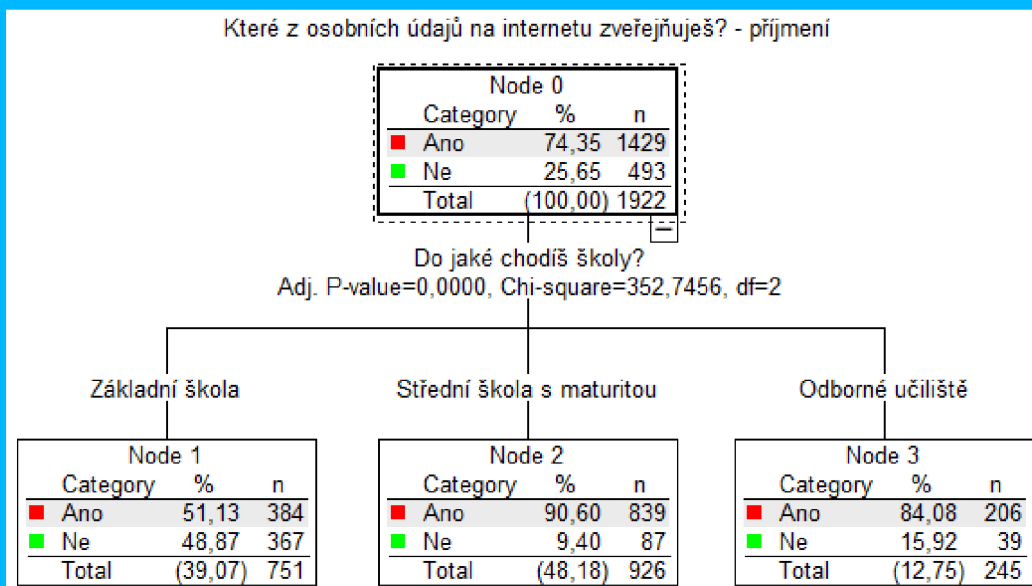
Symetrický Cohenův Index věcné významnosti w = 0,333 (střední věcně významný efekt)

Při analýze odpovědí na otázku, zda respondenti o sobě na internetu zveřejňují své křestní jméno, byl důležitým hlediskem typ školy, který respondent navštěvuje. Z celkového pohledu křestní jméno na internetu zveřejňuje drtivá většina respondentů – celkově šlo o **1 666 (86,68%)** případů. Pouze ve **256 (13,32%)** případech respondenti uvedli, že křestní jméno nezveřejňují. Opatrnější skupinu, která nezveřejňuje své křestní jméno na internetu, představují respondenti na základních školách – celkem **204 respondentů (27,16%)** ze **751** respondentů na základních školách odpovědělo, že nezveřejňují své křestní jméno na internetu. Respondenti na ostatních typech škol, tj. na středních školách s maturitou a odborných učilištích v drtivé většině odpovídali, že své křestní jméno na internetu zveřejňují. U studentů středních škol s maturitou šlo konkrétně o **899 respondentů (97,08%)** a u studentů odborných učilišť šlo o **220 respondentů (89,8%)** odpovědí.

Z výše uvedených dat vyplývá, že žáci na druhém stupni základních škol jsou co do zveřejňování svého křestního jména na internetu

podstatněji opatrnější, než studenti středních škol a učilišť, kteří naopak v tomto zveřejňovaném údaji nepociťují nějaké zvláštní riziko.

Zveřejňování příjmení

Asymetrické Goodmanovo a Kruskalovo tau = 0,184 (velká věcně významná asociace)

Symetrický Cohenův Index věcné významnosti w = 0,428 (takřka velký věcně významný efekt)

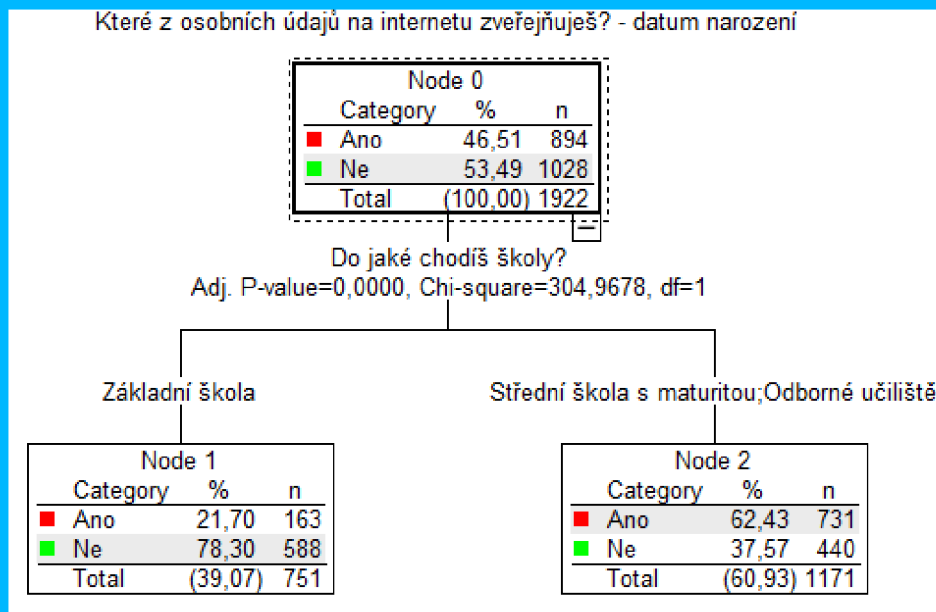
U zveřejňování příjmení na internetu je to vcelku obdobné, tak jako u křestního jména s tím rozdílem, že v celkovém počtu všech odpovědí, které vypovídají o tom, že respondenti příjmení zveřejňují, je zaznamenán mírný pokles. Z celkového počtu **1 922** odpovědí je evidováno **1 429 odpovědí (74,35%)** ano, tj. že respondenti zveřejňují své příjmení na internetu. Zbylých **493 respondentů (25,65%)** nikoli.

Opět je zde důležitý aspekt typu školy. Rovněž jako u zveřejňování křestního jména, tak i u příjmení, jsou opatrnější žáci druhého stupně základních škol. Oproti křestnímu jménu zveřejňují své příjmení ještě v menší míře. Konkrétně ze **751** žáků zveřejňuje svoje příjmení **384 (51,13%)** a téměř druhá polovina, tj. **367 žáků (48,87%)** své příjmení na internetu nezveřejňuje.

Oproti tomu studenti středních škol a odborných učilišť už tak opatrní nejsou. V **90,6% případů (839)** z celkového počtu **926** studentů

středních škol odpověděli, že své příjmení na internetu zveřejňují. Podobně odpovídali studenti odborných učilišť – celkem **206 studentů (84,08%)** z celkového počtu **245** odpovědělo, že své příjmení na internetu zveřejňuje.

Zveřejňování data narození

Asymetrické Goodmanovo a Kruskalovo tau = 0,159 (velká věcně významná asociace)

Symetrický Cohenův Index věcné významnosti w = 0,399 (střední věcně významný efekt)

U aspektu zveřejňování data narození je možné sledovat klesající tendenci u odpovědí, které vypovídají o tom, že respondenti tento údaj zveřejňují, oproti údajům jména a příjmení. Z celkového počtu **1 922** odpovědí bylo v **894** případech (**46,51%**) zaznamenána odpověď, že datum narození respondenti zveřejňují. Naopak v **1 028** případech (**53,49%**) takový údaj nezveřejňují.

Stejně jako u zveřejňování jména a příjmení, tak rovněž i u data narození je možné vysledovat, že opatrnější přístup je u žáků druhého stupně základních škol, kteří tento údaj na internetu uvádějí ve **163 případech (21,7%)** s tím, že opačný přístup zaujímá **588 respondentů (78,3%)**.

Daleko větší procento je možné sledovat u odpovědí u studentů středních škol a odborných učilišť, byť i u této skupiny je mírně klesající tendence. Celkem **731 (62,43%)** respondentů středních škol a odborných učilišť odpovědělo, že údaj o datu narození zveřejňují na internetu. Na druhou stranu **440 (37,57%)** odpovědí má opačný názor a ve zveřejňování data narození jsou opatrnější, a takový údaj nezveřejňují.

Opět, stejně jako u aspektu jména a příjmení se potvrzuje, že žáci na druhém stupni základních škol jsou podstatně opatrnější při zveřejňování svých základních identifikačních osobních údajů na internetu, oproti studentům na středních školách. Je zajímavostí, že rozumově a mravně vyspělejší skupina, tj. studenti středních škol a učilišť, jsou méně obezřetní, než žáci druhého stupně základních škol. Podrobnější příčiny by bylo možné vysledovat v nějakém dalším případném výzkumu.

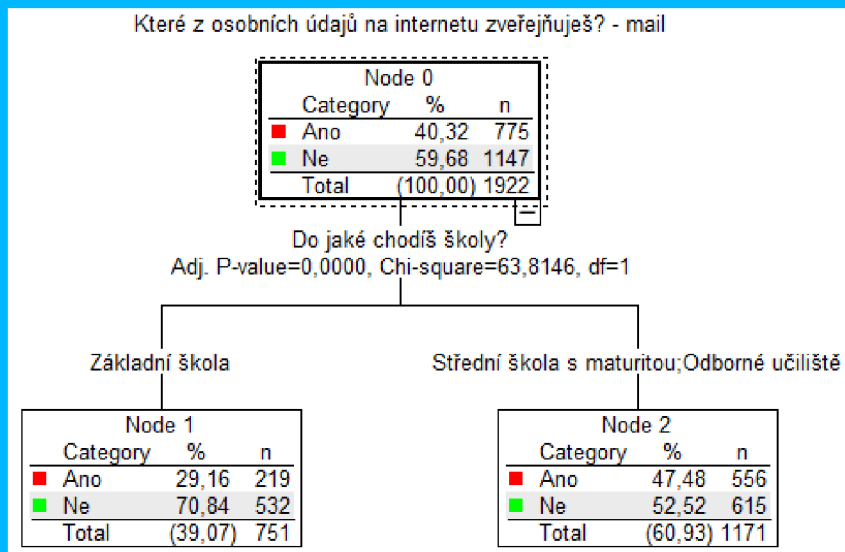
Zveřejňování rodného čísla

Které z osobních údajů na internetu zveřejňuješ? - rodné číslo

Node 0		
Category	%	n
Ne	99,17	1906
Ano	0,83	16
Total	(100,00)	1922

Rodné číslo je z hlediska osobních údajů jeden z nejcitlivějších údajů. Při analýze odpovědí na zveřejňování rodného čísla se potvrdilo, že drtivá většina ze všech **1 922** respondentů odpovídá, že takový údaj nezveřejňují – konkrétně **1 906 odpovědí (99,17%)**. Pouhých **16 respondentů (0,83%)** odpovědělo, že rodné číslo na internetu zveřejňují. Lze usuzovat, že tomu tak je právě proto, že rodné číslo jako takové, většinou není nutné při různých registracích do sociálních sítích, seznamkách, chatů, atd. vůbec uvádět, právě s ohledem na citlivost údaje. Tj. samotní správci sítí, webových domén, atd. ani takový údaj po uživatelích zpravidla nevyžadují.

Zveřejňování mailu

Asymetrické Goodmanovo a Kruskalovo tau = 0,033 (malá věcně významná asociace)

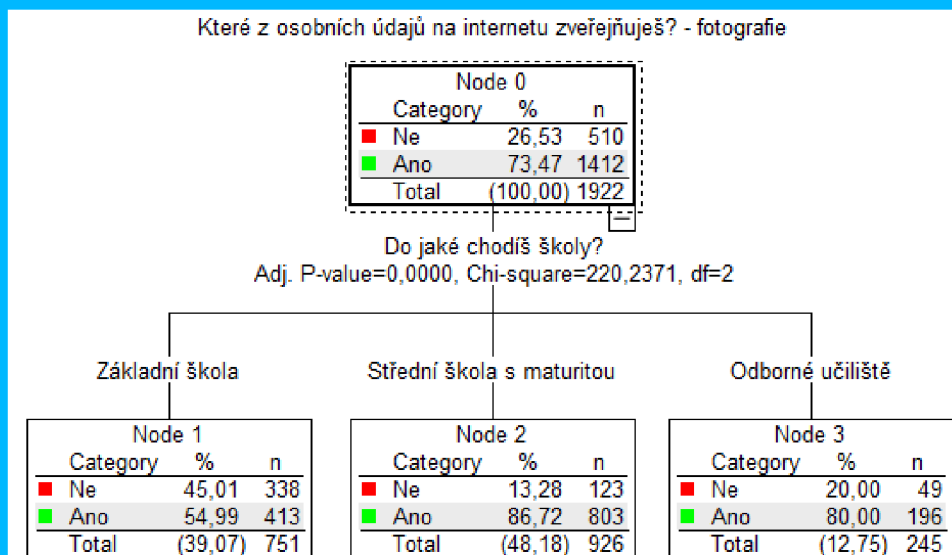
Symetrický Cohenův Index věcné významnosti w = 0,183 (malý věcně významný efekt)

U zveřejňování mailové adresy se ukazuje klesající trend u odpovědi – ano. Z celkového počtu **1 922** respondentů jich **775 (40,32%)** odpovědělo, že mailovou adresu zveřejňují, oproti **1 147 (59,68%)** respondentů, kteří odpověděli opak. Pokud odpovědi dále analyzujeme opět dle kategorie školy, potvrzuje se, že opět žáci na druhém stupni základních škol jsou při zveřejňování mailu opatrnější, než studenti středních škol a učilišť. Z celkového počtu **751** žáků druhého stupně základních škol, zveřejňuje mail na internetu pouze **219 (29,16%)** žáků a naopak **532 (70,84%)** žáků mail nezveřejňují. U studentů středních škol a učilišť (celkem **1 171**) je evidováno **556 odpovědí (47,48%)** kladných, tj. že mail respondenti zveřejňují a **615 odpovědí (52,52%)** nikoli. Z těchto dat vyplývá, že stejně jako u výše uvedených aspektů, tak i u mailové adresy, jsou studenti středních škol a učilišť při zveřejňování tohoto údaje na internetu méně opatrní, než žáci druhého stupně základních škol.

Je zajímavostí, že mail není z pohledu ochrany osobních údajů tak citlivý údaj, jako např. datum narození, nicméně respondenti se v této

otázce velmi v odpovědích podobají, tj. vnímají mail de facto na roveň údaji o datu narození.

Zveřejňování fotografie

Asymetrické Goodmanovo a Kruskalovo tau = 0,115 (střední věcně významná asociace)

Symetrický Cohenův Index věcné významnosti w = 0,339 (střední věcně významný efekt)

Zveřejňování fotografie na internetu je prvním aspektem, kterému obecně všichni respondenti nepřikládají takovou váhu, a ve většině odpovědí bylo zaznamenáno, že tento údaj zveřejňují – konkrétně z celkového počtu **1 922** respondentů odpovědělo **1 412 (73,47%)**, že fotografii na internetu zveřejňují. Naopak pouze **510 (26,53%)** respondentů fotografii nezveřejňují. Lze předpokládat, že fotografie není z pohledu respondentů natolik významný osobní údaj, aby ho nezveřejňovali.

Analýza odpovědí dle typu škol opět ukazuje trend, že žáci na druhém stupni základních škol jsou přeci jen i v tomto poměrně zveřejňovaném údaji celkem opatrní. Na základní škole zveřejňuje fotografii **413 (54,99%)** dotázaných respondentů a **338 (45,01%)** nikoli, tj. jde celkem o vyrovnaný poměr odpovědí ano x ne. Kdežto stejně jako u výše uvedených proměnných u studentů středních škol a odborných učilišť je možné vysledovat, že fotografii tyto dvě skupiny studentů

převážně zveřejňují. U studentů středních škol jde dokonce o **86,72%** všech odpovědí (**803**) a u studentů odborných učilišť je to **80%** všech odpovědí (**196**). Z výše uvedených odpovědí je tedy opět patrné, že studenti na středních školách nevnímají ve zveřejňování fotografií na internetu nějaké zvláštní riziko, oproti opatrnějšímu přístupu žáků na druhém stupni základních škol.

Zveřejňování telefonního čísla

Které z osobních údajů na internetu zveřejňuješ? - telefonní číslo

Node 0		
Category	%	n
■ Ne	83,14	1598
■ Ano	16,86	324
Total	(100,00)	1922

Telefonní číslo je jedním z dalších údajů, které respondenti zpravidla nezveřejňují na internetu v takové míře, jako např. jméno, příjmení či fotografii. Z celkového počtu **1 922** respondentů jich **1 598 (83,14%)** odpovědělo, že telefonní číslo nezveřejňuje. Oproti tomu pouhých **324 (16,86%)** respondentů odpovědělo, že telefonní číslo zveřejňuje.

Pravděpodobně je tento jev dán tím, že telefonní číslo zpravidla není povinnou položkou, kterou je nutné vyplňovat např. na sociálních sítích či na jiných obdobných serverech, tudíž není nutné primárně tento údaj zveřejňovat. Rovněž lze usuzovat, že v online prostředí jsou hlavními komunikačními kanály různé textové aplikace, které nejsou podmíněny uvedením telefonního čísla ale zřízením uživatelského účtu – např. messenger na Facebooku, Instagram, Telegram a další. Při textové komunikaci na mobilních telefonech, jako je např. aplikace Whats App, Signal a podobně už fungují jako ryze komunikační kanál, kde je telefonní číslo bezpodmínečně nutné, avšak se nikterak nezveřejňuje na internetu.

Věříš tomu, co lidé na internetu zveřejňují

Věříš tomu, co lidé na internetu zveřejňují?

Node 0		
Category	%	n
Ano	3,83	73
Spiše ano	32,14	613
Ne	18,25	348
Spiše ne	45,78	873
Total	(100,00)	1907

S ohledem na analýzu výše uvedených aspektů, které se zaměřovaly na rozsah údajů, které respondenti o sobě zveřejňují na internetu, je zajímavá otázka, zda respondenti věří tomu, co lidé na internetu zveřejňují.

Z celkového počtu **1 907** respondentů, jich **873 (45,78%)** odpovědělo, že spíše nevěří tomu, co lidé o sobě na internetu zveřejňují. Na jednu stranu poměrně velká část respondentů své osobní údaje na internetu zveřejňuje, nicméně zároveň na druhou stranu nevěří tomu, co ostatní o sobě vypovídají. Tyto dva aspekty jsou ve vzájemném protikladu a je otázkou, čím je to zapříčiněno. K vysvětlení podrobnějších příčin, proč tomu tak je, by posloužily další provedené výzkumy v této oblasti.

Při analýze dalších odpovědí na otázku, zda respondenti věří tomu, co lidé na internetu zveřejňují je celkově vidět skeptičtější pohled. Celkem **348 (18,25%)** respondentů odpovědělo striktně, že zcela nevěří tomu, co lidé o sobě na internetu zveřejňují. V součtu odpovědí spíše ne a ne, jde celkem o **1 221 respondentů, tj. (64%)** všech odpovědí.

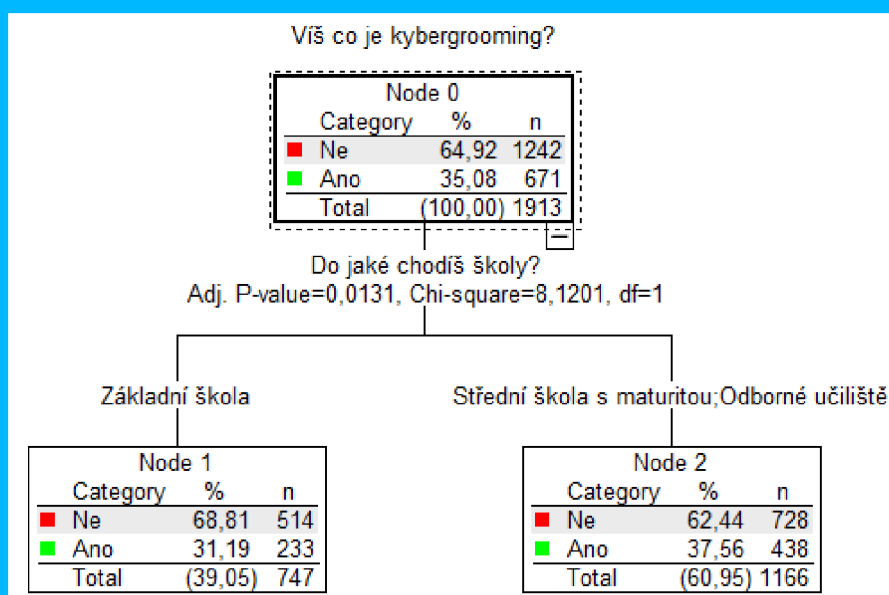
Celkem **613 (32,14%)** respondentů odpovědělo, že spíše věří tomu, co lidé o sobě na internetu zveřejňují a zbylých **73 (3,83%)** respondentů odpovědělo, že zcela věří tomu, co lidé o sobě na internetu zveřejňují. Při součtu odpovědí spíše ano a ano jde o **686 (36%)** respondentů.

Z výše uvedených dat je patrné, že většina respondentů je spíše skeptických k tomu, co lidé o sobě na internetu zveřejňují, a spíše tomu, co ostatní lidé o sobě zveřejňují na internetu, nedůvěřují. Na druhou stranu o sobě respondenti zveřejňují poměrně celou řadu svých osobních údajů – např. jméno, příjmení, datum narození či fotografii. Opět zůstává otázkou, zda to, co o sobě respondenti zveřejňují, jsou pravdivé informace. Konkrétnější odpovědi na tyto otázky by přinesl další podrobnější výzkum, který by se zaměřil na otázky spojené s věrohodností zveřejňování jednotlivých údajů na internetu.

Výzkumný úkol číslo 3: Zjistit znalosti a zkušenosti žáků druhého stupně základních škol a studentů středních škol a učilišť s problematikou kybergroomingu.

Třetí část analytické části výzkumných úkolů se týkala úkolu, který byl zaměřen na konkrétní formu kybernetické mravnostní kriminality, konkrétně kybergrooming. Otázky směřovaly na znalosti a zkušenosti žáků druhého stupně a studentů středních škol a učilišť s touto problematikou. První otázka se týkala zjištění, zda vůbec respondenti znají pojem kybergrooming. Další otázka se již zabývala přímo otázkou, zda mají respondenti osobní zkušenost s kybergroomingem.

Co je kybergrooming

Asymetrické Goodmanovo a Kruskalovo tau = 0,004 (není věcně významná asociace)

Symetrický Cohenův Index věcné významnosti w = 0,065 (není věcně významný efekt)

Na otázku, víš co je kybergrooming, odpovědělo celkem **671 (35,08%)** respondentů, že tento pojem znají a ví, co to je. Zbylá část respondentů, tj. **1 242 (64,92%)** respondentů tento pojem nezná. Z hlediska odpovědí dle typu škol vyplývá, že znalosti o pojmu kybergrooming jsou vcelku mezi žáky druhého stupně základních škol a studenty středních škol a učilišť poměrně vyrovnané. Na středních školách a učilištích je znalost respondentů o pojmu kybergrooming o trochu větší, než na základních školách, nejde však o rozdíl výrazný. Konkrétně **438 (37,56%)** respondentů na středních školách a učilištích odpovědělo, že pojem kybergrooming znají. Oproti tomu **728 (62,44%)** respondentů odpovědělo, že tento pojem nezná. U žáků druhého stupně základních škol je poměr odpovědí vcelku podobný. Celkem **233 (31,19%)** respondentů tento pojem zná, oproti **514 (68,81%)** respondentům, kteří tento pojem nezná.

Rozdíl ve znalostech o pojmu kybergrooming u těchto dvou skupin není nikterak velký – ani nespĺňuje věcně významný efekt 10%. Obecně vzato je zajímavostí, že rozumově a mravně vyspělejší skupina studentů

středních škol a učilišť, nemá až o tolik více znalostí o pojmu kybergrooming, než skupina žáků druhého stupně základních škol. Je otázkou, proč tomu tak je. Ke zjištění bližších příčin by rovněž posloužil další dílčí výzkum.

Osobní zkušenost s kybergroomingem

Máš osobní zkušenost s kybergroomingem?

Node 0		
Category	%	n
■ Ne	92,84	1777
■ Ano	7,16	137
Total	(100,00)	1914

Další otázka se již zabývala osobní zkušeností s kybergroomingem. Z celkového počtu **1 914** respondentů jich **137 (7,16%)** odpovědělo, že má přímou osobní zkušenost s kybergroomingem. Drtivá většina respondentů na druhou stranu odpověděla, že osobní zkušenost s kybergroomingem nemá – **1 777 (92,84%)** respondentů.

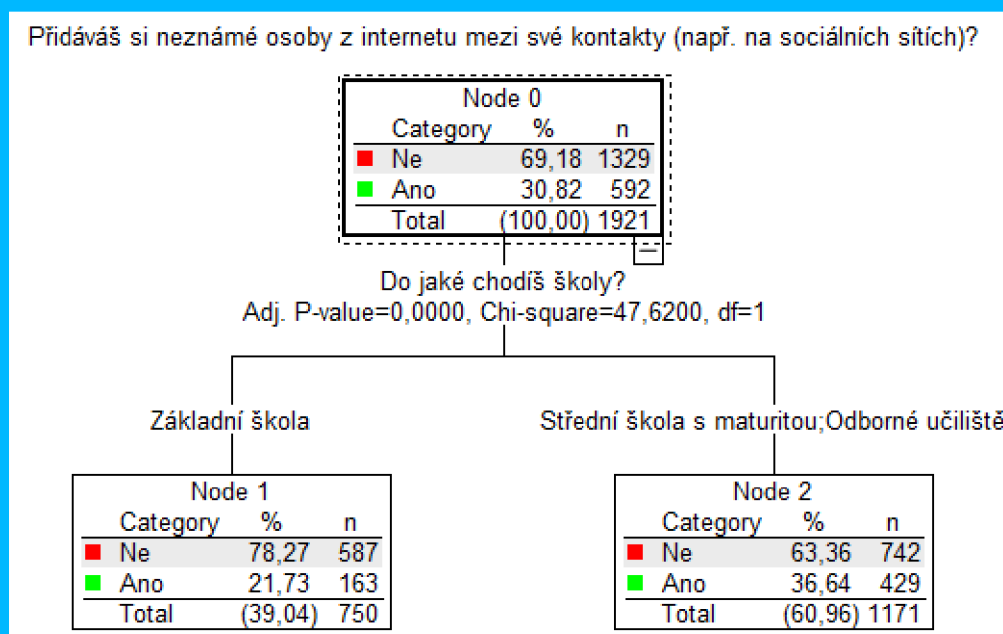
Z pohledu statistiky by se mohlo zdát, že 7,2% respondentů, kterých má osobní zkušenost s kybergroomingem, je vcelku marginální procento. Při větším zaměření se na tuto část odpovědí, tj. celkem 137 respondentů, jde však o poměrně významné číslo, jelikož u této trestné činnosti nejde primárně o kvantitu trestné činnosti. Kybergrooming je totiž velmi společensky nebezpečné jednání, které má závažné (celoživotní) následky pro oběť. Oběťmi jsou v tomto případě děti, tj. zvláště zranitelné oběti, pro které jsou často následky spáchání kybergroomingu vcelku fatální s ohledem na jejich další osobní a mravní vývoj (navazování budoucích vztahů, vnímání sexuality, důvěra v mezilidské vztahy, atd.).

Výzkumný úkol číslo 4: S využitím analýzy dat určit, zda existuje vztah ve vnímání nebezpečí mravnostního charakteru na internetu mezi žáky druhého stupně základních škol a studenty středních škol.

Výzkumný úkol číslo 4 byl zaměřen na zjištění rizikovosti vnímání nebezpečí mravnostního charakteru na internetu žáky druhého stupně základních škol a studenty středních škol. Za pomoci analýzy vybraných proměnných bylo cílem identifikovat, zda mezi těmito dvěma skupinami respondentů existuje vztah, tj. zda se respondenti ve svých odpovědích (ne)liší. K analýze dat, podobně jako ve výše uvedených případech, byly využity klasifikační stromy, které zachycují vliv typu školy.

Aby bylo možné odpovědět na výzkumný úkol číslo 4, bylo nutné vymezit příslušný okruh otázek z dotazníkového šetření, které se týkají daného úkolu. Otázka týkající se rizikovosti mravnostního charakteru na internetu byly koncipovány následovně: přidáváš si neznámé osoby z internetu mezi své kontakty; šel (šla) jsi někdy na schůzku s osobou, kterou znáš pouze virtuálně?

Přidávání si neznámých osob na internetu mezi své kontakty (přátele)

Asymetrické Goodmanovo a Kruskalovo tau = 0,025 (malá věcně významná asociace)

Symetrický Cohenův Index věcné významnosti w = 0,158 (malý věcně významný efekt)

Z výše uvedeného klasifikačního stromu je zřejmé, že akceptovatelný věcně významný rozdíl mezi žáky druhého stupně základních škol a studenty středních škol existuje. Na otázku, zda si

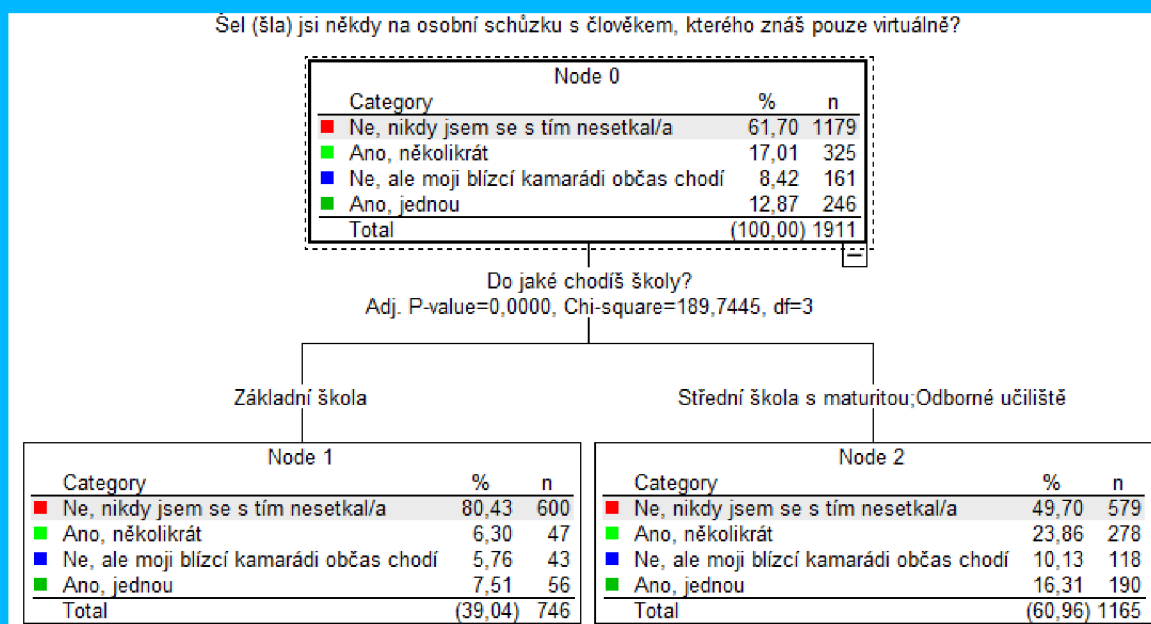
respondenti přidávají neznámé osoby mezi své kontakty (např. na sociálních sítích), odpovědělo **592 (30,82%)** respondentů, že ano. Zbýlých **1 329 (69,18%)** respondentů odpovědělo, že nikoli. Při bližší analýze dat dle typu školy bylo zjištěno následující:

U žáků druhého stupně základních škol bylo zaznamenáno celkem **163 (21,73%)** respondentů, kteří si přidávají neznámé osoby mezi své kontakty. Většina, tj. **587 (78,27%)** respondentů si neznámé osoby mezi své kontakty nepřidává.

U studentů středních škol byl zaznamenán větší poměr studentů než u žáků druhého stupně základních škol, kteří si neznámé osoby mezi své kontakty přidávají. Konkrétně **429 (36,64%)** respondentů si právě neznámé osoby přidává mezi své kontakty. Naopak **742 (63,36%)** respondentů nikoli.

Rozdíl relativních četností u odpovědí mezi studenty obou typů škol a žáky základních škol přesahuje stanovených 10 %, což ukazuje na akceptovatelný věcně významný rozdíl na úrovni malého (nikoli však triviálního) efektu. Lze udělat závěr, že **studenti středních škol vnímají rizikovitost spočívající v přidávání si neznámých přátel na internetu mezi své kontakty jako méně nebezpečné chování, než žáci druhého stupně základních škol.** Je zajímavostí, že rozumově a mravně vyspělejší skupina studentů středních škol je v tomto aspektu méně opatrná, než žáci na druhém stupni základních škol.

Osobní schůzka s neznámou osobou (znalost pouze virtuální)

Asymetrické Goodmanovo a Kruskalovo tau = 0,057 (malá věcně významná asociace)

Symetrický Cohenův Index věcné významnosti w = 0,321 (malý věcně významný efekt)

Na otázku, zda respondent šel někdy na osobní schůzku s člověkem, kterého zná pouze virtuálně, byl opět zaznamenán vliv typu školy, u kterého byl zjištěn věcně významný efekt. Z výše uvedeného klasifikačního stromu je patrné, že akceptovatelný věcně významný rozdíl mezi žáky druhého stupně základních škol a studenty středních škol tu opět existuje.

Žáci na druhém stupni základních škol i studenti středních škol nejčastěji odpověděli na otázku, zda se sešli s někým osobně, koho znají pouze virtuálně, že se **nikoli, že se s tím nikdy nesetkali**. U žáků druhého stupně základních škol to představuje **600 (80,43%)** odpovědí, u studentů středních škol a učilišť je to **579 (49,7%)** odpovědí. Akceptovatelný věcně významný efekt tu představuje velký rozdíl – přes 30%.

Rozdíl relativních četností u odpovědí mezi žáky a studenty obou typů škol dále přesahuje stanovených 10 %, což ukazuje na akceptovatelný věcně významný rozdíl na úrovni malého (nikoli však

triviálního) efektu u odpovědi „ano, několikrát“. Konkrétně žáci na druhém stupni základních škol šli ve **47 (6,3%)** případech několikrát na osobní schůzku s osobou, kterou do té doby znali pouze virtuálně. Kdežto studenti středních škol šli ve **278 (23,86%)** případech.

Lze udělat závěr, že **studenti středních škol chodí na osobní schůzky s neznámými lidmi častěji, než žáci na druhém stupni základních škol**. Stejně jako u výše uvedené proměnné u výzkumného úkolu číslo 4 se potvrzuje, že žáci na druhém stupni jsou o dost opatrnější, než rozumově a mravně vyspělejší skupina studentů středních škol. S ohledem na vysokou rizikovost osobních schůzek s neznámými lidmi je tento aspekt vysoce důležitý.

Žádné další akceptovatelné věcně významné rozdíly uvedený klasifikační strom neobsahuje.

Výzkumné předpoklady

VP01: Typ rodiny respondentů výběrového souboru nemá akceptovatelný věcně významný vliv na žádnou ze sledovaných kategorizovaných proměnných.

VP02: Druh školy, které respondenti výběrového souboru navštěvují, nemá akceptovatelný věcně významný vliv na žádnou ze sledovaných kategorizovaných proměnných.

VP01: Typ rodiny – trávení volného času respondentů sportem.

VP02: Typ školy – zveřejňování křestního jména na internetu.

VP02: Typ školy – zveřejňování příjmení na internetu.

VP02: Typ školy – zveřejňování data narození na internetu.

VP02: Typ školy – zveřejňování mailu na internetu.

VP02: Typ školy – zveřejňování fotografie na internetu.

VP02: Typ školy – přidávání si neznámých osob na internetu mezi své kontakty (přátele).

VP02: Typ školy – osobní schůzka s neznámou osobou (znalost pouze virtuální).

Nulový věcně významný vliv typu rodiny mohl být **falzifikován** pouze ve směru k trávení volného času respondentů sportem. V ostatních případech tento nulový věcně významný vliv rodiny si zachoval svou obstojitelnost (byl koroborován).

Nulový věcně významný vliv typu školy byl **falzifikován** ve směru k proměnným – zveřejňování křestního jména na internetu; zveřejňování příjmení na internetu; zveřejňování data narození na internetu; zveřejňování mailu na internetu; zveřejňování fotografie na internetu; přidávání si neznámých osob na internetu mezi své kontakty (přátele); osobní schůzka s neznámou osobou (znalost pouze virtuální). V ostatních případech tento nulový věcně významný vliv typu školy si zachoval svou obstojitelnost (byl koroborován).

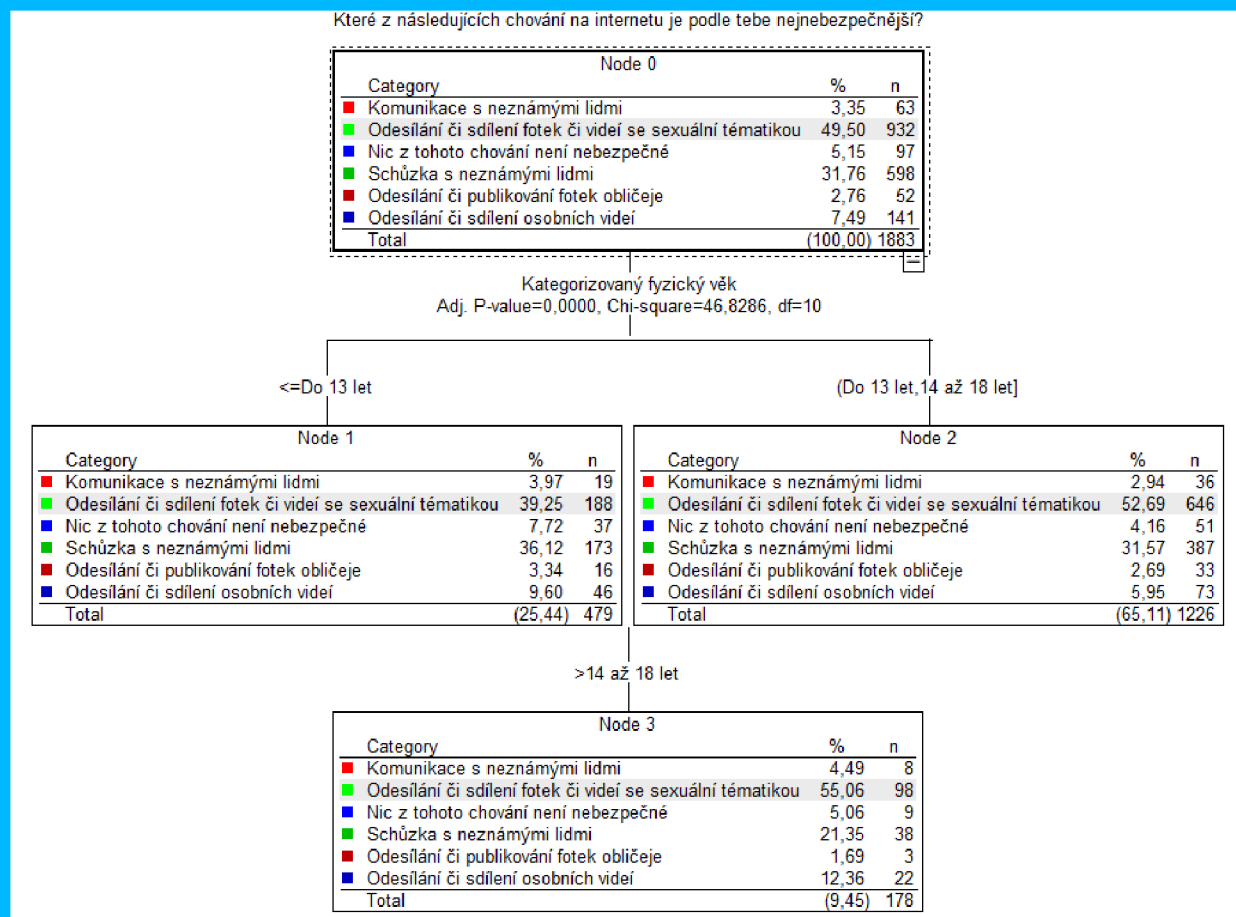
Dílčí závěr k výzkumnému předpokladu VP01 a VP02

Ověřováním výzkumných předpokladů VP01 a VP02 bylo zjištěno, že typ rodiny ovlivňuje pouze charakteristiku trávení volného času respondenta, v ostatních dalších případech – proměnných, již tomu tak není. Naopak typ školy je výraznějším ovlivňujícím faktorem, než právě vliv (typ) rodiny.

4.5.2.2 Výzkumný předpoklad VP03

VP03: Žáci a studenti výběrového souboru se věcně významně neodlišují ve svých názorech na rizikovost chování na internetu.

Klasifikační strom č. 1 – Vliv kategorizovaného věku.

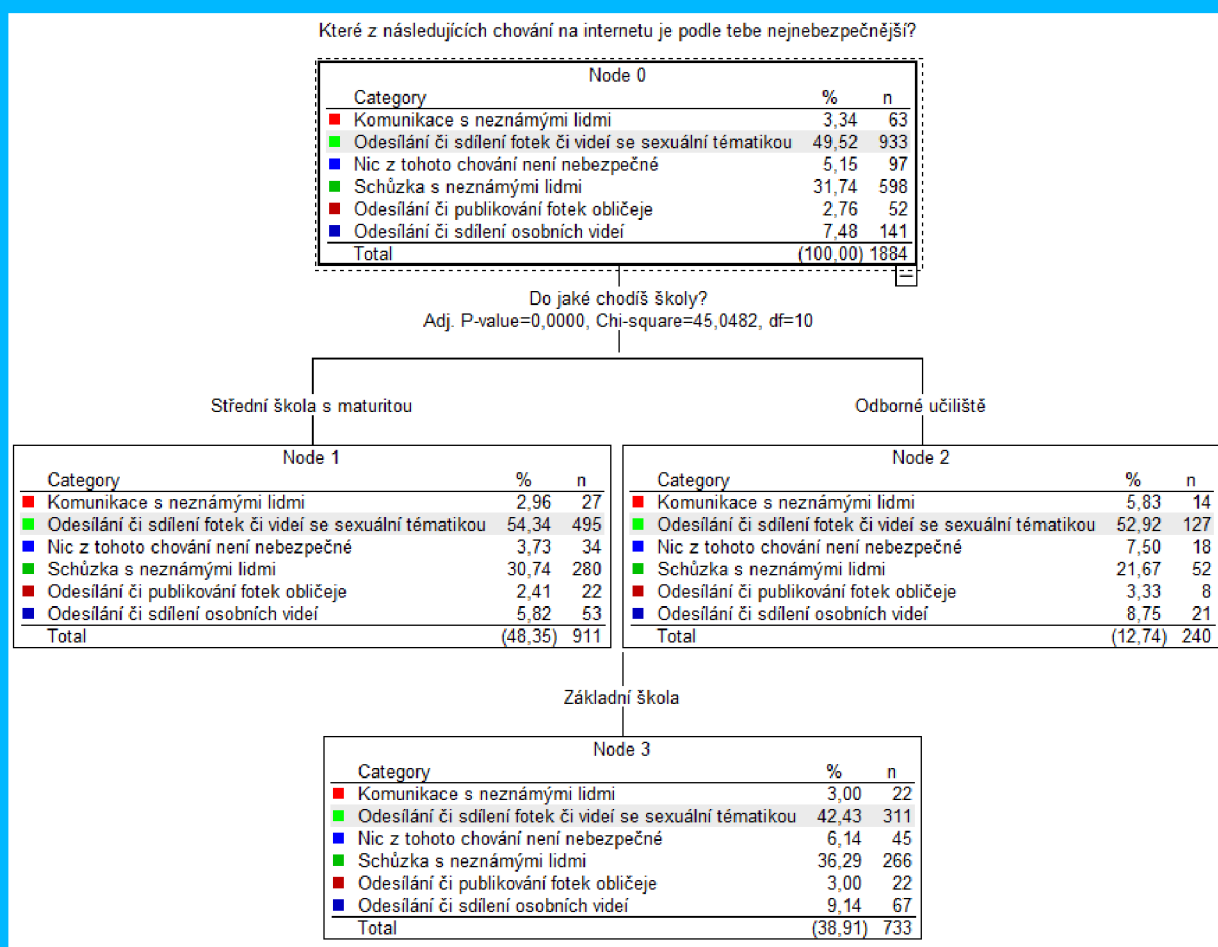

Jde o velký počet stupňů volnosti (df = 10). Cohenovo $w = 0,112$ (malý věcně významný efekt)

Vliv fyzického věku se ukázal jako více věcně významný než vliv typu školy. Z klasifikačního stromu je zřejmé, že akceptovatelný věcně významný rozdíl u aspektu – Odesílání či sdílení fotek či videí se sexuální tematikou je v případě věku do 13 let (39,25 %), kdežto u starších žáků či studentů nad 13 let je to více než 52 %.

Schůzku s neznámými lidmi uvádí žáci a studenti ve více než 30% případů, kdežto starší ve věku nad 14 let pouze více než 21 %.

Klasifikační strom č. 2 – Vliv typu školy.

Jde o velký počet stupňů volnosti (df = 10). Cohenovo $w = 0,109$ (malý věcně významný efekt)

Vliv typu školy se ukázal o něco méně věcně významný, než vliv fyzického věku. Z klasifikačního stromu č. 2 je zřejmé, že akceptovatelný věcně významný rozdíl tu existuje. Žáci na druhém stupni základních škol i studenti středních škol považují za nejnebezpečnější chování na internetu – **odesílání či sdílení fotek či videí se sexuální tematikou**. U studentů středních škol s maturitou to představuje **54,34 %** odpovědí, u studentů odborných učilišť je to **52,92 %** odpovědí a u žáků základních škol je to **42,43 %** odpovědí.

Rozdíl relativních četností u odpovědí mezi studenty obou typů škol a žáky základních škol přesahuje stanovených 10 %, což ukazuje na akceptovatelný věcně významný rozdíl na úrovni malého (nikoli však triviálního) efektu. Lze udělat závěr, že žáci základních škol vnímají –

odesílání či sdílení fotek či videí se sexuální tematikou, za méně nebezpečné, než studenti středních škol s maturitou a odborných učilišť. Tento aspekt může být zapříčiněn věkovým rozdílem a rovněž rozumovou a mravní vyspělostí dětí v obecné rovině.

Žádné další akceptovatelné věcně významné rozdíly uvedený klasifikační strom neobsahuje.

Na základě uvedené evidence lze vymezený výzkumný předpoklad VP03 zamítnout. Byl nalezen u dvou aspektů věcně významný vliv věku i typu školy.

Dílčí závěr k výzkumnému předpokladu VP03

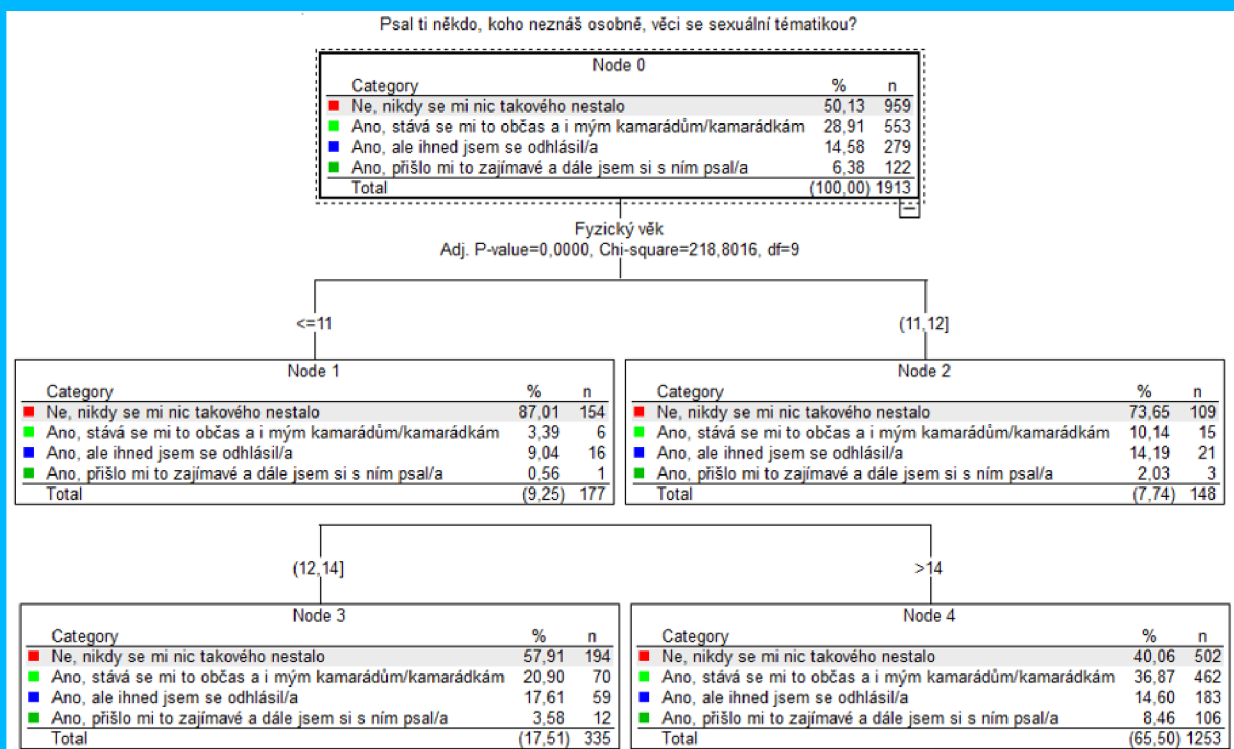
Při porovnání odpovědí respondentů u otázky rizikovosti chování na internetu se ukázalo, že vliv fyzického věku je věcně významnější než typ školy. Při analýze aspektů odpovědí je zřejmé, že čím starší žáci a studenti, tím více si uvědomují jednotlivá rizika spojená s chováním na internetu. Z toho lze udělat dílčí závěr, že žáci základních škol vnímají – odesílání či sdílení fotek či videí se sexuální tematikou, za méně nebezpečné, než studenti středních škol s maturitou a odborných učilišť. Tento aspekt může být zapříčiněn věkovým rozdílem a rovněž rozumovou a mravní vyspělostí dětí v obecné rovině.

Z pohledu prevence je třeba se zaměřit na vzdělávací aktivity o těchto možných rizicích již na základních školách. Prevenci by dle mého názoru měla realizovat sama škola dle upravených vzdělávacích plánů a rovněž i preventisté Policie ČR v rámci svého zaměření formou besed, seminářů, atd. Preventivní aktivity by neměly směřovat pouze k samotným ohroženým skupinám, tj. dětem, ale též i rodičům, kteří mohou chování svých dětí na internetu velmi ovlivnit.

4.5.2.3 Výzkumný předpoklad VP04

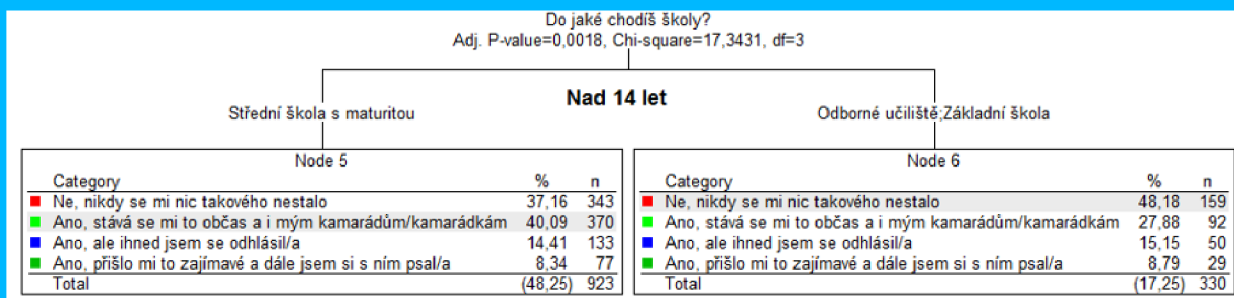
VP04: Žáci a studenti výběrového souboru se věcně významně neodlišují ve vnímání komunikace (se sexuálním či jiným nevhodným podtextem) s osobou, kterou znají pouze virtuálně.

Klasifikační strom č. 1 - psal ti někdo, koho neznáš osobně, věci se sexuální tematikou (vliv fyzického věku)

Jde o velký počet stupňů volnosti (df = 9). Cohenovo w = 0,195 (střední věcně významný efekt)

Klasifikační strom č. 2 - psal ti někdo, koho neznáš osobně, věci se sexuální tematikou (respondenti nad 14 let – vliv typu školy)

Počet stupňů volnosti (df = 3). Cohenovo w = 0,118 (malý věcně významný efekt)

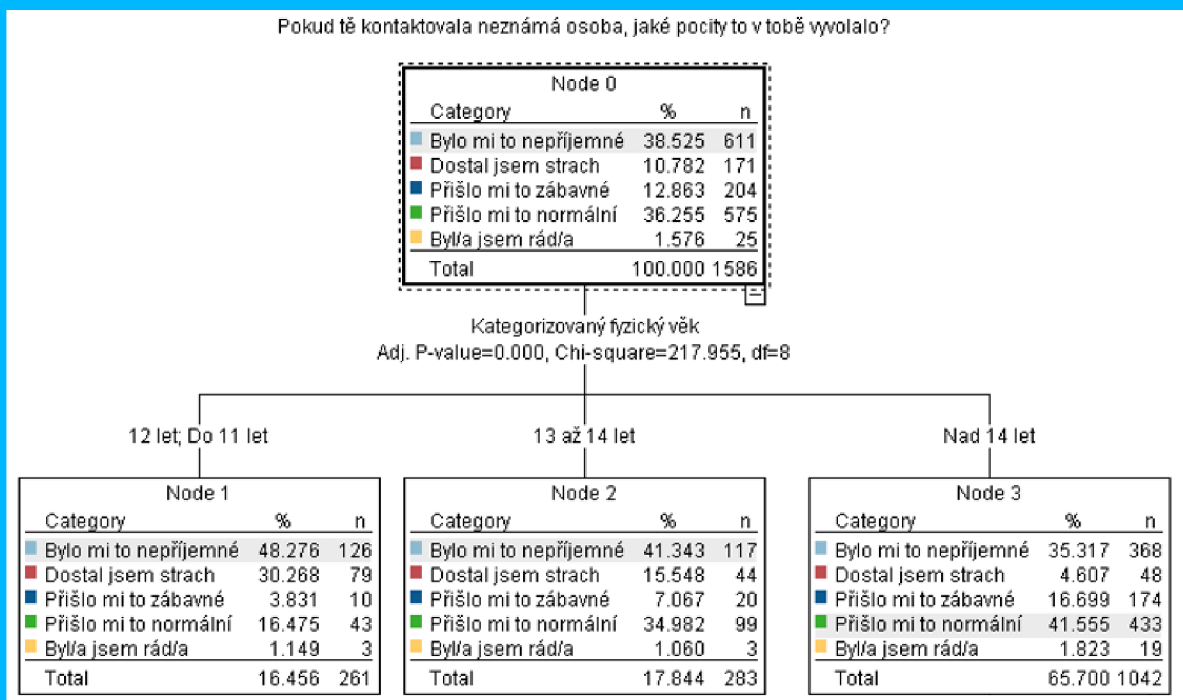
Klasifikační strom č. 1 ukazuje, že u dané odpovědi dominuje vliv fyzického věku před vlivem typu školy. Pokud se podíváme na odpověď – Ne, nikdy se mi nic takového nestalo, můžeme vidět lineární pokles zastoupeného procenta odpovědí od 87 % u fyzického věku do 11 let, přes 73,65 % odpovědí u věku 11 a 12 let, dále 57,91 % odpovědí u fyzického věku 12 až 14 let až po procentuální hodnotu 40 % u fyzického věku nad 14 let. Tento postupný pokles procent odpovědí má charakter věcně významného efektu. Dalším zajímavým a akceptovatelným věcně významným zjištěním je zastoupení odpovědí u aspektu – Ano, stává se mi to občas a i mým kamarádům/kamarádkám, kdy můžeme vidět opačný, tedy vzestupný trend odpovědí od 3,39 % u věku do 11 let, 10,14 % odpovědí u fyzického věku 11 a 12 let, 20,9 % procent odpovědí u fyzického věku od 12 do 14 let a 36,87 % odpovědí u fyzického věku nad 14 let. U ostatních typů odpovědí věcně významný efekt není.

Klasifikační strom č. 2 ukazuje, že věcně významný vliv typu školy lze nalézt pouze u žáků a studentů nad 14 let fyzického věku. V tomto případě u odpovědi – Ne, nikdy se mi nic takového nestalo, vidíme procentuální zastoupení odpovědí na hodnotě 37,16 % u studentů středních škol s maturitou oproti 48,18 % odpovědí u žáků a studentů odborných učilišť. U odpovědi typu – Ano, stává se mi to občas, a i mým kamarádům/kamarádkám, je procentuální zastoupení odpovědí věcně významně odlišné u studentů středních škol s maturitou na úrovni 40,09 %, kdežto u žáků a studentů odborných učilišť nad 14 let na úrovni 27,88 %. U ostatních typů odpovědí věcně významný efekt není.

Z výše uvedené analýzy proměnných vyplývá (u otázky, zda respondentům někdo psal věci se sexuální tematikou), že typ školy nemá až tak velký význam. Naopak zcela rozhodujícím aspektem je samotný věk respondenta. Z analýzy podle věku je patrné, že čím vyšší věk u respondentů, tím větší zkušenost s tím, že jim někdo psal věci se sexuální tematikou a naopak. Zde se ukazuje, že více ohroženou (postiženou) skupinou jsou děti ve věku nad 14 let, kdy se děti právě

v tomto věku stávají těmi, co dostávají elektronický obsah se sexuální tematikou daleko častěji, než děti ve věku pod 14 let. Tento vzestupný trend potvrzuje právě výše uvedené, tzn., že čím vyšší věk, tím větší pravděpodobnost toho, že respondent bude konfrontován s tím, že mu bude někdo cizí psát věci se sexuální tematikou. Lze předpokládat, že pokud by byl výzkum zaměřen ještě na další skupinu respondentů, tj. např. studenty prvních a druhých ročníků vysokých škol, byly by zkušenosti respondentů s tímto aspektem ještě častější, jelikož z výše uvedených dat je patrná vzestupná tendence společně s rostoucím věkem respondenta.

Klasifikační strom č. 3 - pokud tě kontaktovala neznámá osoba, jaké pocity to v tobě vyvolalo (vliv fyzického věku).

Počet stupňů volnosti (df = 8). Cohenovo w = 0,262 (velký věcně významný efekt)

Z klasifikačního stromu č. 3 lze vidět, že opět dominuje věcně významný vliv kategorizovaného věku. Věcně významný vliv typu školy nebyl zjištěn.

V daném klasifikačním stromu lze vysledovat dvě tendence. Tendenci sestupnou u aspektu – Bylo mi to nepříjemné (11 a 12 let – 48,28 %; 13 a 14 let – 41,34 %; nad 14 let – 35,32 %) a u aspektu – Dostal jsem strach (11 a 12 let – 30,27 %; 13 a 14 let – 15,55 %; nad 14 let – 4,61 %) a tendenci vzestupnou u aspektu – Přišlo mi to normální (11 a 12 let – 11,48 %; 13 a 14 let – 34,98 %; nad 14 let – 41,56 %). Věcně významný efekt lze nalézt vždy v procentuálním zastoupení odpovědí u fyzického věku 11 a 12 let na jedné straně a u fyzického věku nad 14 let na straně druhé.

Při interpretaci tohoto aspektu se lze domnívat, že velmi významnou roli hraje rozumová a mravní vyspělost daného respondenta (dítěte). Věcně významné rozdíly můžeme nalézt v relativně úzkém věkovém rozpětí 11–14 let. Pro toto období je typické, že dochází k formování jedince, jeho názorů, postojů a vůbec vnímání lidské sexuality jako takové. Platí, že čím nižší věk respondenta, tím mu bylo více nepříjemné čelit tomu, když ho kontaktovala neznámá osoba. Naopak respondentům ve věku nad 14 let takové chování přijde normální.

Na základě uvedené evidence lze vymezený výzkumný předpoklad VP04 zamítnout u vlivu fyzického (kategorizovaného) věku a dle klasifikačního stromu č. 2 u typu školy u respondentů starších 14 let.

Dílčí závěr k výzkumnému předpokladu VP04

Při analýze aspektu komunikace v online prostředí o sexuální tématice s někým, koho respondent nezná osobně, rovněž vyplývá, že je významným ukazatelem věk oproti typu školy. Z analýzy podle věku je patrné, že čím vyšší věk u respondentů, tím větší zkušenost s tím, že jim někdo psal věci se sexuální tematikou a naopak. Zde se ukazuje, že více ohroženou (postiženou) skupinou jsou děti ve věku nad 14 let, kdy se děti právě v tomto věku stávají těmi, co dostávají elektronický obsah se sexuální tematikou daleko častěji, než děti ve věku pod 14 let. Tento vzestupný trend potvrzuje právě výše uvedené, tzn., že čím vyšší věk,

tím větší pravděpodobnost toho, že respondent bude konfrontován s tím, že mu bude někdo cizí psát věci se sexuální tematikou.

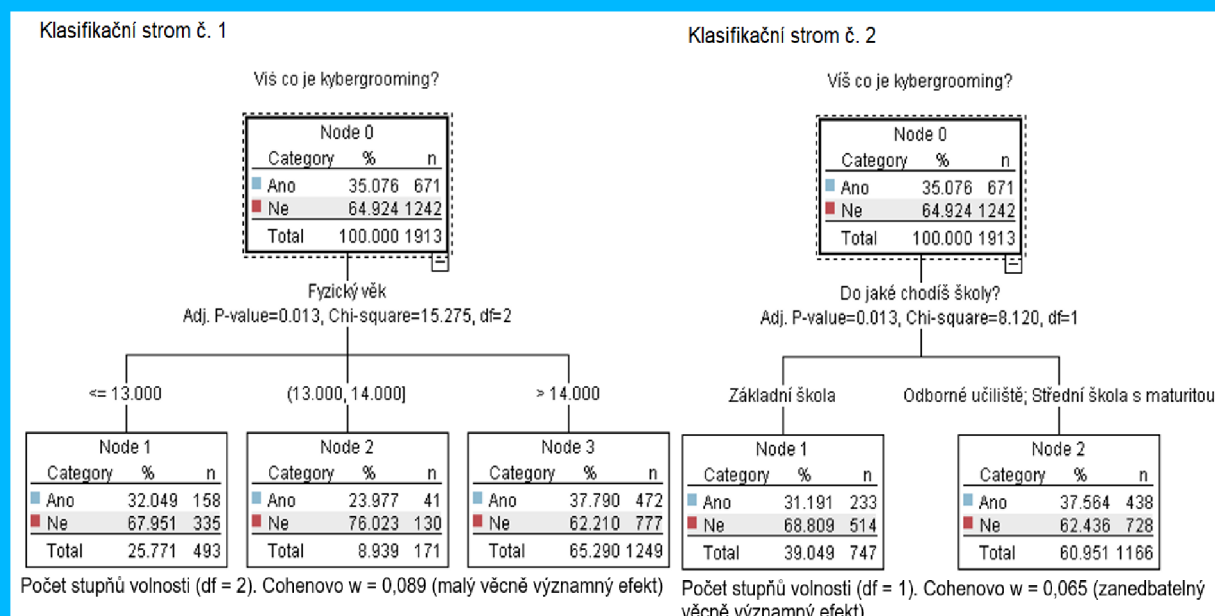
V oblasti prevence je v tomto ohledu zcela zásadní osvěta, podobně jako u výše uvedeného. Jelikož se celá řada těchto chování odehrává na sociálních sítích, je rovněž zcela rozhodující to, aby správci a provozovatelé sociálních sítích regulovali obsah, který se v dané sociální síti šíří, tj. věci se sexuální tematikou.

4.5.2.4 Výzkumný předpoklad VP05

VP05: Žáci a studenti výběrového souboru se věcně významně neodlišují ve svých znalostech pojmu kybergrooming.

Klasifikační strom č. 1 – Víš, co je kybergrooming? (vliv fyzického věku).

Klasifikační strom č. 1 ukazuje vliv fyzického věku na znalost pojmu kybergrooming a klasifikační strom č. 2 ukazuje vliv typu školy na znalost pojmu kybergrooming.

Z celkového počtu všech odpovědí respondentů (1913) na otázku, zda znají pojem kybergrooming, odpovědělo 1 242 respondentů (64,9 %), že nikoli a 671 respondentů (35,1 %) tento pojem zná.

Z klasifikačního stromu č. 1 je zřejmé, že nejmenší znalosti pojmu kybergrooming mají respondenti fyzického věku 13 a 14 let (znalost potvrdilo pouze necelých 24 % respondentů). Zajímavé je, že respondenti do 13 let fyzického věku uvedli vyšší úroveň znalostí tohoto pojmu (32 %), než respondenti ve věku 13 a 14 let. Očekávaným zjištěním je nejvyšší míra znalostí u respondentů nad 14 let (téměř 38 %). Věcně významný efekt lze nalézt pouze při porovnání uvedených znalostí u respondentů ve věku 13 a 14 let (23,98 %) ve vztahu ke znalostem u respondentů nad 14 let (37,8 %).

Z klasifikačního stromu č. 2 vyplývá, že nižší úroveň znalostí mají respondenti základních škol (31,2 %) a vyšší úroveň respondenti středních škol (37,6 %). Nicméně uvedený rozdíl nelze považovat za věcně významný.

Z výše uvedené analýzy opět vyplývá, že čím starší respondenti, tím větší znalost o kybergroomingu. Lze usuzovat, že to opět souvisí s rozumovou a mravní vyspělostí respondentů. U tohoto aspektu je zajímavý poznatek, který se týká respondentů do 13 let, kteří vykazují větší ponětí o kybergroomingu (32%), než děti ve věku 13–14 let (23,98%). Sice nejde o věcně významný rozdíl, nicméně tento aspekt je v rozporu s tím, co se ukazuje u ostatních proměnných, tj. že čím starší respondenti, tím větší znalosti/zkušenosti s danou problematikou. Tento rozpor může být způsoben několika faktory (např. obsahem výuky o sexuální výchově na základních školách; osvětovou činností ze strany médií, rodičů, pedagogů a dalších skupin; realizacemi odborných přednášek a seminářů na školách na téma kybergrooming, atd.).

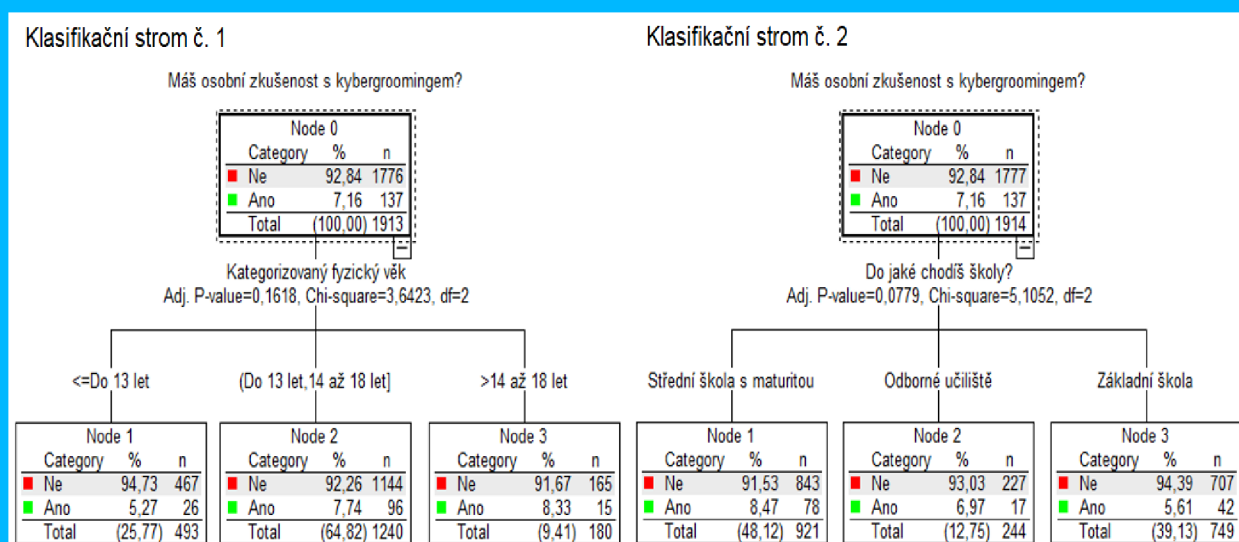
Na základě uvedené evidence lze vymezený výzkumný předpoklad VP05 zamítnout u vlivu fyzického věku a nezamítnout u vlivu typu školy.

4.5.2.5 Výzkumný předpoklad VP06

VP06: Žáci a studenti výběrového souboru se věcně významně neodlišují v osobní zkušenosti s kybergroomingem.

Klasifikační strom č. 1 – Máš osobní zkušenost s kybergroomingem? (vliv kategorizovaného věku).

Klasifikační strom č. 2 – Máš osobní zkušenost s kybergroomingem? (vliv typu školy).

1) Df = 2. Cohenovo w = 0,044; 2) Df = 2. Cohenovo w = 0,52 (nejde o věcně významný efekt)

Klasifikační strom č. 1 naznačuje, že s růstem věku respondentů narůstá i jejich osobní zkušenost s kybergroomingem (od 5,27% do 8,33%). Obdobně klasifikační strom č. 2 ukazuje, že dochází k mírnému nárůstu osobní zkušenosti s kybergroomingem od základní školy (5,61 %), přes odborné učiliště (6,97 %) po střední školu s maturitou (8,47 %).

Nalezené rozdíly však nemají povahu akceptovatelných věcně významných zjištění.

Na základě uvedené evidence nelze výzkumný předpoklad VP06 zamítnout.

Dílčí závěr k výzkumným předpokladům VP05 a VP06

Při zkoumání, zda respondenti znají pojem kybergrooming se ukázalo, že opět platí úměra, že čím starší respondenti, tím větší znalost o kybergroomingu. Obdobně to platí s osobní zkušeností s kybergroomingem. S růstem věku respondentů narůstá i jejich osobní zkušenost s kybergroomingem. Lze předpokládat, že u starších respondentů je to zapříčiněno častějším trávením volného času na internetu a sociálních sítích než u mladších respondentů.

5. Diskuse

Počítačová mravnostní kriminalita je aktuálním fenoménem současné doby, nicméně této problematice se již téměř 10 let věnuje značná pozornost odborné veřejnosti. Na toto či obdobná témata byla zpracována celá řada odborných studií a projektů a rovněž je jisté, že i v budoucnu se tomuto tématu bude věnovat i celá řada dalších autorů. Každý výzkum v průběhu času je však jiný a s jinými výsledky, a proto je vhodné, jednotlivé výzkumy vzájemně porovnávat a vyhodnocovat tak, aby se snadněji nalézala řešení pro daný výzkumný problém. Pro účely této práce bude provedeno porovnání s výzkumem „Projekt EU Kids Online“, který byl realizován v roce 2010 napříč státy Evropské unie a projektem z českého prostředí, který realizovalo Centrum prevence rizikové virtuální komunikace na Univerzitě Palackého v Olomouci (Pedagogická fakulta – vedoucí týmu Kamil Kopecký) – projekt Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu z roku 2013.

Ve dvou výše uvedených projektech byl primárně sledován a následně komparován aspekt sdílení svých osobních údajů na internetu a ochota setkat se s neznámou osobou, kterou znají respondenti pouze z online prostředí, v reálném prostředí.

5.1 Projekt EU Kids Online

Projekt EU Kids online je jedním z projektů realizovaný v rámci Evropské unie, který se zaměřuje na využívání online prostředí dětmi. Cílem projektu bylo zjistit, jaká rizika hrozí dětem na internetu v online prostředí.¹⁵⁵

Výzkum byl proveden ve 21 členských státech EU v roce 2010. Z výzkumu je patrné, že celá řada mladých lidí sdílí na internetu své

¹⁵⁵ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 398. ISBN 9788075985545.

osobní údaje. Obzvláště varovné signály přinesl výzkum z České republiky, dle kterého 91 % dětí, které využívají internetové služby, poskytlo zcela cizí neznámé osobě svojí emailovou adresu, 79 % svojí fotografii a 72 % své telefonní číslo. Ke zveřejňování osobních údajů dochází nejvíce prostřednictvím sociálních sítí (hlavně Facebook).¹⁵⁶

Primární cílem vzniku sociálních sítí bylo sdílet své zážitky a zkušenosti a urychlit komunikaci téměř odkudkoli, nicméně sociální sítě mají i stinné stránky. Pro samotné děti představují celou řadu rizik. Údaje shromážděné v rámci projektu EU Kids Online uvádějí, že ve zkoumaných zemích má zhruba 15–20 % mladých uživatelů s internetem nepříjemnou zkušenost: 17 % belgických dětí ve věku 9–12 let se na internetu cítilo ohroženo, 19 % estonských dětí ve věku 6–14 na síti obtěžoval neznámý člověk, 44 % německých dívek a 30 % chlapců má špatné zkušenosti z chatovacích místností a 16 % islandských teenagerů dostalo e-maily, které je vystrašily nebo znepokojily.¹⁵⁷

Varovným signálem, který z průzkumu vyšel je taková skutečnost, že v České republice se s osobou, kterou respondenti poznali v online světě na internetu, následně později setkalo v reálném životě 65 % dětí ve věku od 12–17 let. Evropský průměr je přitom jedno dítě z dvanácti.¹⁵⁸

Ředitelka projektu EU Kids Online profesorka Sonia Livingstone z London School of Economics k tomu uvedla: *„Dětem se na internetu otevírá řada zajímavých možností, zejména jde o sociální sítě. Mnoho dětí ovšem dá na internetu k dispozici svoje osobní údaje a příliš nepřemýšlí o tom, kdo by je mohl vidět. Jak ukazuje náš výzkumný projekt, v mnoha*

¹⁵⁶ EU Kids Online [online]. London, 2020 [cit. 2020-11-30]. Dostupné z: <http://www.eukidsonline.net/>

¹⁵⁷ LIVINGSTONE, S., HADDON, L., GORZIG, A., ÓLAFSON, K. *Risk and safety on the internet: The perspective of European children*. Full Findings. London: LSE. 2011.

¹⁵⁸ EU Kids Online [online]. London, 2020 [cit. 2020-11-30]. Dostupné z: <http://www.eukidsonline.net/>

*případech je výsledkem obtěžování, často se sexuálním obsahem, které může dětem ublížit.*¹⁵⁹

5.2 Projekt Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu

Dílčího výzkumu Nebezpečí internetové komunikace IV, který byl realizován v projektu Výzkumu rizikového chování českých dětí v prostředí internetu (2013), se účastnilo celkem 21 372 respondentů ve věku 11–17 let, přičemž soubor respondentů byl dále ještě rozdělen do dvou kategorií: 11–14 let (střední školní věk), 15–17 let (starší školní věk).¹⁶⁰

Z dílčího závěru výzkumu Nebezpečí internetové komunikace IV mimo jiné vyplývá, že s neznámými lidmi na internetu komunikuje více než polovina respondentů (53,16 %), což je poměrně vysoké číslo, avšak nikterak překvapující. Dalším dílčím aspektem výzkumu bylo zjištění, že 49,19% respondentů šlo na osobní schůzku s neznámou osobou, kterou znají pouze z online prostředí. Z výzkumu dále vyplývá, že celkem 57,99 % respondentů považuje komunikaci s lidmi z internetu, které neznají osobně, za riskantní, 76,07 % respondentů považuje osobní schůzku s lidmi z internetu, které neznají osobně, za nebezpečnou. Přesto by na osobní schůzku 54,95 % z nich šlo.¹⁶¹

Výzkum Nebezpečí internetové komunikace IV dále rovněž zahrnoval otázky týkající se zveřejňování a sdílení osobních údajů dětmi v online prostředí, od kterých následně plynou nebezpečné komunikační projevy, které jsou popsány v teoretické části – kybergrooming, sexting.

¹⁵⁹ Professor Sonia Livingstone: Professor of Social Psychology, Department of Media and Communications [online]. London: London School of Economics and Political Science, 2020 [cit. 2020-11-30]. Dostupné z: <http://www.eukidsonline.net/>

¹⁶⁰ SZOTKOWSKI, René, Kamil KOPECKÝ a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 130.

¹⁶¹ Tamtéž.

Z citlivých osobních údajů děti nejčastěji zveřejňují – sdílejí jméno a příjmení (75,64 %), dále e-mailovou adresu (58,67 %) a fotografii svého obličeje (55,19 %) – viz níže uvedená tabulka:

Pořadí	Osobní údaj	%
1.	Jméno a příjmení	75,64 %
2.	E-mail	58,67 %
3.	Fotografie obličeje	55,19 %
5.	Telefonní číslo	16,78 %
4.	ICQ, Skype či jiné instant messenger	16,06 %
6.	Adresa školy	16,02 %
7.	Adresa bydliště	12,76 %
8.	Žádný osobní údaj	10,42 %
9.	Rodné číslo	2,92 %
10.	Heslo k e-mailovému účtu	2,58 %
11.	PIN kód kreditní karty	1,18 %

Tabulka: Osobní údaje, které jsou na internetu českými dětmi sdílené nejčastěji¹⁶²

5.3 Komparace výsledků z vybraných výzkumů

Výše uvedené průzkumy byly zaměřeny na podobné výzkumné otázky. Pro účely této práce byly vybrány některé aspekty zveřejňování osobních údajů na internetu a ochota se setkat s neznámými lidmi, které respondenti znají pouze z online prostředí. Oběma aspektům se věnoval jak projekt EU Kids Online, tak i projekt Výzkumu rizikového chování českých dětí v prostředí internetu – Nebezpečí internetové komunikace IV. Rovněž výzkum provedený v této práci obsahuje mimo jiné tyto dvě otázky. Realizované výzkumy byly vybrány záměrně v poměrně širokém časovém rozpětí, aby výsledky bylo možné komparovat s větším časovým odstupem.

¹⁶² SZOTKOWSKI, René, Kamil KOPECKÝ a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 133.

V následujícím textu práce jsou nastíněny jednotlivé vybrané aspekty, které jsou komparovány. Otázkou je, proč v jednotlivých průzkumech dochází k odlišným výsledkům.

Název projektu – výzkumu	Rok	Email	Fotografie	Telefonní číslo	Osobní schůzka
EU Kids Online	2010	91%	79%	72%	65%
Nebezpečí internetové komunikace IV	2013	58,70%	55,20%	16,80%	49,20%
Počítačová mravnostní kriminalita – DDP	2020	40,30%	73,50%	16,90%	29,90%

Tabulka: Komparace výsledků z vybraných výzkumů

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že při realizaci výzkumu na úrovni Evropské unie, tj. ve výzkumu EU Kids Online v roce 2010, byly zaznamenány poměrně znepokojivé informace spočívající v tom, že u aspektu sdílení či zveřejňování emailu, fotografie a telefonního čísla respondentů, jsou evidována velmi vysoká procentní čísla. Celkem 91% respondentů v tomto průzkumu odpovědělo, že zveřejňuje svůj email, dalších 79% respondentů zveřejňuje svoji fotografii a 72% respondentů zveřejňuje své telefonní číslo. Dále otázka týkající se osobní schůzky s osobou, kterou respondent zná pouze z online prostředí, jsou výsledky alarmující. Celkem 65% respondentů šlo na schůzku s neznámou osobou.

Je třeba podotknout, že v období kolem roku 2010 byla problematika počítačové mravnostní kriminality zcela novým fenoménem, o kterém se do té doby de facto nevědělo (nebo jen velmi málo) a šlo o zcela novou formu negativního společenského chování zasahující děti a výzkum projektu EU Kids Online byl jedním z prvních, který se na toto téma realizoval.

Na území České republiky se následně touto problematikou začala zabývat celá řada odborníků. Již zmíněný projekt Pedagogické fakulty

Univerzity Palackého v Olomouci uskutečnil mimo jiné výzkum v roce 2013 – výzkum Nebezpečí internetové komunikace IV. Z dílčích výsledků tohoto výzkumu je patrné, že oproti výzkumu EU Kids online, došlo k podstatnému snížení případů toho, co respondenti o sobě zveřejňují, a i v otázce osobní schůzky s cizí osobou došlo k poklesu případů.

Celkem 58,7% respondentů odpovědělo, že o sobě zveřejňuje email, dalších 55,2% respondentů zveřejňuje svoji fotografii a pouze 16,8% respondentů zveřejňuje své telefonní číslo. K poklesu došlo rapidně, tj. u aspektu emailu a fotografie téměř o 30% a u aspektu telefonního čísla jde dokonce o pokles 55%! U otázky ochoty sejít se s neznámou osobou, kterou zná respondent pouze z online prostředí, šlo o pokles o 15% případů.

Lze usuzovat, že tento jev – snížení rizikového chování na internetu ze strany respondentů, mohl být způsoben realizací celé řady preventivních programů a osvětové činnosti o této problematice, tj. seznamování dětí o nebezpečnosti a rizikovosti chování na internetu.

Z výzkumu, který byl uskutečněn v rámci této práce, vyplývají ještě o něco více pozitivní výsledky. U aspektu emailu odpovědělo 40,3% respondentů, že tento údaj zveřejňují, tj. oproti dvěma předešlým výzkumům opět dochází k poklesu. U aspektu zveřejňování fotografie to už však není a odpovědi respondentů se blíží číslům získaných z výzkumu projektu EU Kids Online, konkrétně celkem 73,5% respondentů tento údaj zveřejňuje. Lze se domnívat, že respondenti tento údaj (fotografii), nepovažují za natolik citlivý údaj, který by neměl být zveřejňován. Aspekt telefonního čísla je konstantní oproti předešlému výzkumu – de facto jde o stejnou hodnotu (16,9% respondentů zveřejňuje své telefonní číslo – 16,8% respondentů tak odpovědělo ve výzkumu Nebezpečí internetové komunikace IV). Posledním aspektem je schůzka s neznámou osobou. V tomto ohledu došlo opět oproti dvěma předchozím výzkumům k poklesu, konkrétně 29,9% respondentů odpovědělo, že šlo na schůzku s osobou, kterou znají pouze z online prostředí. Oproti výzkumu v roce 2013 tak

došlo k poklesu o dalších téměř 20% případů, což je jednoznačně velmi pozitivním signálem směrem k předcházení rizikům spojeným s tímto vysoce společensky nebezpečným chováním.

Z dílčích dat těchto výše uvedených výzkumů lze usuzovat, že v současné době jsou děti schopny nástrahám spojeným s rizikovým chováním na internetu (počítačovou mravnostní kriminalitou) čelit o dost lépe, než tomu bylo např. právě před 10 lety. Lze předpokládat, že tento úspěch je dosažen díky kvalitní prevenci a osvětové činnosti nejenom na školách, ale celou řadou preventivních aktivit i mimo školu.

6. Přínosy disertační práce

6.1 Přínosy DDP pro rozvoj vědního oboru

Doktorská disertační práce vedla vlastním tvůrčím zpracováním teoretických a empirických poznatků k poznání a rozvoji některých aspektů počítačové mravnostní kriminality.

Charakter doktorské disertační práce včetně provedeného výzkumu naznačuje některé možnosti a předpoklady využití výsledků v praxi. V první řadě jde o teoretické výstupy v podobě článků, příspěvků, studií, atd. Dále to jsou praktické poznatky z dané oblasti, které mohou mít do budoucna informační hodnotu nejen pro daný vědní obor, ale též pro realizaci dalších podobných či obdobných výzkumů na dané téma.

Přínos práce spočívá především v **realizaci širokého zastoupení respondentů ve výzkumné části** (vzorek 1 927 žáků druhého stupně základních škol a studentů středních škol) a v **rozšíření poznatkové báze, která může sloužit jako podklad pro navazující bádání** (tvorbu dalších výzkumů v této oblasti).

Doktorská disertační práce může přispět k obohacení teorie a praxe kyberkriminality, konkrétně počítačové mravnostní kriminality, a to konkrétně v následujících závěrech:

- ✓ Na základě teoretické analýzy poměrně značně různorodé problematiky počítačové mravnostní kriminality došlo k formulování teoretických východisek této problematiky.
- ✓ Práce se zabývala otázkami klasifikací (pojetím) počítačové mravnostní kriminality, jejím stavem, strukturou a dynamikou.
- ✓ V teoretické části se práce rovněž zabývá metodikou vyšetřování počítačové mravnostní kriminality, tj. obsahuje kriminalistický aspekt odhalování, prověřování a vyšetřování této trestné činnosti.
- ✓ Práce se zabývala otázkami vlivu informačních technologií na mravnostní kriminalitu v kyberprostoru u žáků druhého stupně

základních škol a studentů středních škol, přičemž se zaměřila na vybrané výzkumné předpoklady, které následně ověřovala.

- ✓ V neposlední řadě další přínos práce spočívá v závěrečné diskusi, která umožňuje alespoň částečné porovnání mezi již provedenými výzkumy na dané téma.
- ✓ Průběžným publikováním jednotlivých částí práce v odborných periodikách – časopisu *Bezpečnostní teorie a praxe* (číslo 1/2021 – téma: Kriminologické aspekty odhalování, prověřování a vyšetřování počítačové mravnostní kriminality; 4/2021 – téma: Počítačová mravnostní kriminalita), byl učiněn skromný vklad k rozvoji teorie počítačové mravnostní kriminality. Vlastní publikační činnost je v souladu se zaměřením vědeckovýzkumné činnosti Katedry managementu a informatiky Fakulty bezpečnostního managementu Policejní akademie České republiky, realizované v rámci výzkumného úkolu – Výzkumný program Fakulty bezpečnostního managementu „Scénáře a predikce strategických změn v bezpečnostním prostředí České republiky“ – výzkumný směr Fakulty bezpečnostního managementu „Kybernetická bezpečnost“.

6.2 Přínosy DDP pro praxi

Počítačová mravnostní kriminalita je v posledním desetiletí novým typem páchaní kriminality, který zasahuje primárně děti a mládež. Doktorská disertační práce předložila především dílčí výsledky získané z výzkumu, které **poskytují dobrý podklad pro tvorbu a následnou realizaci preventivních programů pro děti a mládež**, jejichž cílem je maximální eliminace rizik mravnostního charakteru v kyberprostoru.

Dílčím přínosem této práce pro praxi je bezesporu **poskytnutá zpětná vazba těm školám, které se na bázi dobrovolnosti účastnily tohoto výzkumu**. Široké spektrum respondentů z různých typů škol napomůže dát velmi detailní zpětnou vazbu s tím, že konkrétní daná škola může následně s dílčími výsledky ze své školy pracovat dále již s ohledem

na jejich konkrétní situaci. Podle dílčích výsledků může daná škola případně zvolit vhodný nástroj k prevenci, případně edukaci.

V eliminaci rizik mravnostního charakteru v kyberprostoru je zcela zásadní přímá terénní **edukace**, která by měla být zaměřena na potencionální ohroženou skupinu, tj. děti a mládež a rovněž na skupinu osob, která s touto potencionální ohroženou skupinou pracuje, tj. v první řadě učitele – viz podrobněji kapitola závěr a doporučení pro praxi.

6.3 Přínosy DPP pro vzdělávání

Získané odpovědi na otázky vyvolané výzkumnými problémy se mohou stát impulsem k jisté optimalizaci studijních plánů, s cílem provést případné korekce profilu absolventa Policejní akademie České republiky s ohledem na aktuálnost fenoménu počítačové mravnostní kriminality.

Počítačová mravnostní kriminalita je problematikou multidisciplinární, tj. zasahuje do celé řady vědních oborů. V první řadě jde o téma z oblasti informačních technologií propojené dále s kriminologií, kriminalistikou, trestním právem, psychologií, sociologií, pedagogikou, etikou, atd.

Vyřešením výzkumného problému se naskytnou nové možnosti pro tvorbu efektivních nástrojů eliminace těchto rizik a právě zapojení celé řady participujících odborníků z výše uvedených oblastí. Tito odborníci se mohou následně podílet na vzdělávání v této oblasti (nejen sebe sama, ale též na edukaci ohrožených skupin – dětí a mládeže). Zcela zásadní je role školních metodiků prevence, pedagogů, speciálních pedagogů, budoucích pedagogů a celé řady dalších subjektů, bez kterých se účinná prevence de facto neobejde.

7. Závěr a doporučení pro praxi

Předložená doktorská disertační práce reaguje na aktuální fenomén současné doby v oblasti páchaní trestné činnosti mravnostního charakteru v kyberprostoru – počítačovou mravnostní kriminalitu. Problematika počítačové mravnostní kriminality je vysoce společensky nebezpečným jevem, který má velmi závažné následky (psychické a fyzické) pro své oběti, především děti a mládež. Analýzou současného stavu poznání počítačové mravnostní kriminality, systematickým utříděním a vlastním tvůrčím zpracováním, práce přispívá k rozvoji této problematiky. Vhodným metodologickým východiskem práce byla tvůrčí aplikace teorie počítačové mravnostní kriminality na vnímání rizik mravnostního charakteru na internetu pro děti a mládež. Zejména řešený výzkumný problém, spočívající v pojetí rizikovosti chování na internetu mezi žáky druhého stupně základních škol a studenty středních škol, je značně otevřený, a diskutovaný, a proto lze tuto práci považovat za dílčí příspěvek k rozvoji poznání o počítačové mravnostní kriminalitě.

Práce v úvodní části popisuje problematiku počítačové mravnostní kriminality, která je v současné době aktuálním fenoménem v oblasti páchaní kyberkriminality. Struktura mravnostních deliktů v kyberprostoru měla dle policejních statistik v jednotlivých letech 2016–2019 vzrůstající tendenci, tj. počet skutků v průběhu let narůstal. Až rok 2020 byl v tomto ohledu přelomový a došlo k mírnému poklesu v počtu spáchaných skutků (925 skutků v roce 2019; 847 skutků v roce 2020). Zůstává otázkou, jaké jsou příčiny tohoto mírného poklesu v roce 2020, když do té doby byla tendence vzrůstající.

Výzkumná část práce již byla zaměřena na samotný výzkum v oblasti vnímání rizik spojených s počítačovou mravnostní kriminalitou u žáků na druhém stupni základních škol a u studentů na středních školách. Řešením zformulovaných výzkumných problémů v podobě

výzkumných otázek, se následně provedeným výzkumem podařilo dospět k úspěšnému splnění cílů této doktorské disertační práce.

Výzkumná část práce představuje akceptovatelné věcně významné výsledky analýzy vlivu počítačové mravnostní kriminality výběrového souboru respondentů na otázky z dotazníkového šetření. Výzkum byl zaměřen, jak již je výše zmíněno, na žáky druhého stupně základních škol a studenty středních škol, neboť právě tyto skupiny dětí se stávají nejčastěji oběťmi počítačové mravnostní kriminality. Výzkumná část našla odpovědi na otázky stanovené prostřednictvím výzkumných předpokladů, které se následně ověřovaly – viz kapitola 4.5.2.1 a následující.

Z dílčích závěrů vyplývá, že žáci druhého stupně základních škol a studenti středních škol v různé míře dnes a denně čelí na internetu celé řadě rizik, které vykazují prvky počítačové mravnostní kriminality. Na jednu stranu, jak je výše uvedeno, dochází z hlediska evidence spáchaných skutků mravnostního charakteru v kyberprostoru ke každoročnímu nárůstu z hlediska kvantity (až na rok 2020), na druhou stranu z dlouhodobějšího hlediska (viz kapitola diskuse) je patrné, že děti a mládež dokážou jednotlivá rizika lépe vyhodnocovat a čelit jim, tj. nestát se potencionální, ani skutečnou obětí počítačové mravnostní kriminality.

Jak již bylo výše nastíněno, zcela zásadní roli v oblasti prevence, má v tomto ohledu edukace. Proto je zcela zásadní, aby všechny zainteresované subjekty, prováděly účinná opatření proti páčání této vysoce společensky nebezpečné trestné činnosti. Jde o zapojení celé řady subjektů, nejenom policejních orgánů, ale jde též o zahrnutí širší komunity, např. pedagogických pracovníků, školních metodiků prevence, psychologů, rodičů, neziskových organizací, atd. Nejde však jen o součinnost několika těchto subjektů. Též je důležité společně vytvářet a realizovat preventivní programy, které mohou napomoci v osvětě této problematiky a to hlavně na školách. Důležité je děti a mládež informovat o možných rizicích na internetu a metodách, jak se jim úspěšně bránit.

Prevence je totiž v tomto ohledu zcela zásadní, jelikož újma spáchaná některou z forem počítačové mravnostní kriminality má na oběti zásadní negativní dopad, ať už na zdravím fyzickém, ale hlavně též psychickém.

V oblasti prevence jde v oblasti předcházení počítačové mravnostní kriminalitě o celou řadu preventivních aktivit, které jsou realizovány jak státními institucemi, tak i soukromými subjekty. V první řadě jde o preventivní programy uskutečňované v rámci sekundární sociální prevence a v rámci sekundární viktimologické prevence.¹⁶³ Sekundární sociální prevence je v oblasti počítačové mravnostní kriminality zaměřena na opatření, která směřují na jednotlivé druhy rizikových skupin, tj. v tomto případě děti a mládež. Sekundární viktimologická prevence spočívá v informovanosti o možnosti obrany proti rizikům vyplývajícím z počítačové mravnostní kriminality. Tyto dva typy prevence se navzájem prolínají a doplňují. Jistou nevýhodou preventivních aktivit je to, že se poměrně složitě měří jejich dopad a účinnost.

Účinným preventivním nástrojem v oblasti eliminace rizikového chování mravnostního charakteru na internetu, jsou edukativní aktivity. Jelikož potencionálními oběťmi počítačové mravnostní kriminality jsou právě děti a mládež, je třeba k této sociální skupině přistupovat v rámci prevence tak, aby byla daná problematika správně uchopena a následně těmto skupinám řádně vysvětlena a z jejich strany adekvátně pochopena. Nejde však pouze o aktivity edukativní (ať už prezenční či online formou), ale také nástroje medializace případů z reálného života – viz např. film *V síti*,¹⁶⁴ případně kazuistikou dalších obdobných případů.

Edukace by měla směřovat primárně vůči dětem, rodičům a učitelům. Děti a mládež tvoří sociální skupinu, která je projevům počítačové mravnostní kriminality nejvíce ohrožena, proto je edukaci třeba směřovat hlavně vůči této potencionálně nejohroženější skupině. Edukace

¹⁶³ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 143.

¹⁶⁴ Osvětová kampaň *V síti*. *V síti film* [online]. [cit. 2021-12-30]. Dostupné z: <https://vsitifilm.cz/>

by měla nejlépe probíhat formou přímé edukace formou různých přednášek, besed či dalších obdobných akcích, kde bude problematika počítačové mravnostní kriminality náležitě a efektivně vysvětlena, nejlépe popsána i na konkrétních kazuistikách. Výhodou této formy edukace je to, že je zde přímá interakce mezi posluchači, tj. dětmi a tím, kdo podává odborný výklad. Okamžitá zpětná vazba posluchačů a možnost pokládání dotazů v rámci diskuse jsou velmi cenným přínosem této formy vzdělávání. Rovněž při samotné edukaci a výkladu dané problematiky je u dětí důležité uvádět reálné případy včetně fotografií útočníků, screenů internetové komunikace a dalších názorných ukázek, aby byl výklad řádně pochopen, přičemž je třeba postupovat obezřetně ve vztahu k reálným obětem¹⁶⁵.

Edukaci zaměřenou na žáky základních škol a studenty středních škol by měly být hlavní náplní práce školního metodika prevence. V praxi však dochází k tomu, že školní metodik prevence má ve své gesci i celou řadu dalších preventivních aktivit, které souvisejí např. se sociálně patologickými jevy a dále je často rovněž „klasickým“ pedagogem na plný úvazek, takže plné nasazení pro kvalitní práci metodika lze jen těžko očekávat. Dalším subjektem, který edukaci může vykonávat, je zpravidla externí lektor, který se danou problematikou zabývá. Velmi důležitá je propojenost a kooperace s Policií ČR, konkrétně pracovníky PIS,¹⁶⁶ kterých je však v současné době jen velmi málo k dispozici (s ohledem na jejich specializaci a rovněž s ohledem na nízké stavy příslušníků Policie ČR). Edukaci a další vzdělávací aktivity rovněž poskytuje celá řada dalších komerčních subjektů – např. projekt E-bezpečí, Dětské krizové centrum, atd. Nevýhodou pro školy je, že vzdělávací aktivity jsou od komerčních subjektů zpravidla zpoplatněny.

¹⁶⁵ Viz: Zákon č. 52/2009 Sb., ze dne 5. února 2009, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, který zakazuje zveřejňovat fotografie nezletilých obětí.

¹⁶⁶ PIS – preventivně informační skupina.

Edukace rodičů je poměrně komplikovanou a problematickou oblastí, jelikož každý rodič přistupuje k využívání moderních informačních technologií svými dětmi rozdílným přístupem. Současně jsou rodiče zpravidla velmi pracovně vytíženi, takže nevěnují dětem přílišnou pozornost. Lze předpokládat, že vhodnou formou edukace rodičů, je přímé zapojení do školních preventivních aktivit, což je však velmi náročné realizovat. Jako vhodný nástroj edukace rodičů spatřuji v mediální kampani, která by byla zaměřena tematicky na otázku, zda rodiče ví, co jejich dítě dělá na internetu.

Edukace učitelů je pomalu stejně významná a důležitá, jako edukace samotných dětí. Edukace učitelů je však podstatně složitější, jelikož se jich počítačová mravnostní kriminalita přímo jako taková z pohledu oběti nedotýká, nicméně mohou vyzorovat z chování žáka či studenta jisté signály, které mohou napovídat, že se zrovna dané dítě obětí stalo. Edukace učitelů probíhá osvojováním si celé řady základních teoretických poznatků z různých vědních oborů. Pro učitele existuje rovněž celá řada preventivních programů, primárně se této oblasti věnuje projekt E-bezpečí.¹⁶⁷

Z oblasti prevence vůči počítačové mravnostní kriminalitě je rovněž důležité aplikovat preventivní aktivity v rámci primární sociální prevence.¹⁶⁸ Primární sociální prevence představuje opatření směřující ke zlepšení společenských a ekonomických podmínek života. V tomto případě jde především o celou řadu volnočasových aktivit, kterým se děti mohou věnovat – trávení volného času sportem, koníčky, zájmovými kroužky, atd.

V prevenci vůči počítačové mravnostní kriminalitě nejde však pouze o samotnou edukaci vůči cílovým skupinám, tj. prevenci orientovanou na osvětovou činnost. Velmi významnou roli v oblasti prevence má ochrana technická. Technická ochrana v první řadě spočívá v instalaci

¹⁶⁷ Bližší informace: viz E-Bezpečí – vzdělávací akce (e-bezpeci.cz)

¹⁶⁸ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 143.

ochranných prvků, programů či zařízení, která zamezují vstup či návštěvu určitých webových stránek či portálů. Dalším zcela zásadním technickým aspektem je to, aby příslušní správci či provozovatelé různých sociálních sítích, seznamovacích serverů či obdobných portálů, kontrolovali nevhodný obsah (především mravnostního – sexuálního charakteru), který se na jejich síti sdílí a následně takový obsah blokovali. Dle mého názoru jde o velmi účinnou metodu, která eliminuje sdílení nevhodného obsahu. Jelikož pachatelům počítačové mravnostní kriminality jde primárně o obsah, tj. získání citlivých údajů – fotek, videí s mravnostním – sexuálním podtextem, tak pokud by došlo k zamezení sdílení tohoto obsahu, dojde de facto k zamezení toho, co pachatelé po svých potencionálních či skutečných obětech požadují a co je zpravidla následně nástrojem vydírání oběti.

Dílčím návrhem de lege ferenda by tak mohla být právní úprava, která by správcům a poskytovatelům internetových služeb nařizovala blokovat nevhodným obsah s mravnostní či sexuální tematikou a tím by mohlo dojít alespoň k částečné eliminaci páchaní počítačové mravnostní kriminality.

8. Seznam použité literatury

Monografie:

COHEN, Jacob. *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*. Second Edition. Psychology Press. Taylor&Francis Group 2009, 329 s. ISBN 978-0-8058-0283-2.

DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4.

FAJKUS, Břetislav. *Filosofie a metodologie vědy: vývoj, současnost a perspektivy*. Praha: Academia, 2005. 344 s. ISBN 80-200-1304-0.

FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ, Tomáš GŘIVNA a kol. *Trestní právo procesní*. 6 vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 927. ISBN: 978-80-7478-750-8.

GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 398. ISBN 9788075985545.

HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1999. s. 372. ISBN 8024600307.

CHMELÍK, Jan. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003. 201 s. ISBN 9788071787396.

KIRK, Roger E. *Statistics: an Introduction*. Fift Edition. Belmont, CA: Thomson Wadsworth 2008, s. 419. ISBN 978-0-534-56478-0.

KOHOOUT, Roman a Radek KARCHŇÁK. *Bezpečnost v online prostředí*. Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary, 2016. 68 s. ISBN 978-80-260-9543-9.

KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ. NIC, z.s.p.o., 2016. CZ. NIC. 528 s. ISBN 978-80-88168-18-8.

KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA a Jiří STRAUS. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: 2015, 414 s. ISBN 978-80-7380-547-0.

KOPECKÝ, Kamil a kol. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, 170 s. ISBN 978-80-244-4868-8.

KOPECKÝ, Kamil. *Kybergrooming – nebezpečí kyberprostoru*. Olomouc: Net University, 2010, 38 s. ISBN 978-80-254-7573-7.

KOPECKÝ, Kamil, Michaela HŘIVNOVÁ, Alena MALÚŠKOVÁ, Václav ŠIMANDL, Václav DOBIÁŠ, Jan ŠMAHAJ, Panajotis CAKIRPALOGLU, Veronika OČENÁŠKOVÁ, Pavol TOMÁNEK, Lukasz TOMCZYK, Arkadiusz WASINSKI a Zuzana VÁCLAVÍKOVÁ. *Rizika internetové komunikace v teorii a praxi*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2013. 288 s. ISBN 978-80-244-3571-8.

KUDRLOVÁ, Kateřina. *Kybergrooming – 3 roky kriminalizace*. Právo, Bezpečnost, Informace, 2017, číslo 4. 22 s. ISSN 2336-3657.

KUCHTA, Josef. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část*. V Praze: C. H. Beck, 2009. Beckovy právnické učebnice. 656 s. ISBN 978-80-7400-047-8.

LIVINGSTONE, S., HADDON, L., GORZIG, A., ÓLAFSON, K. Risk and safety on the internet: The perspective of European children. Full Findings. London: LSE. 2011.

Malý encyklopedický slovník A - Ž. Academia, 1972. 1456 s.

MOLNÁR, Zdeněk. *Pokročilé metody vědecké práce.* [Zeleneč]: Profess Consulting, 2012. Věda pro praxi (Profess Consulting). 143 s. ISBN 9788072590643.

MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2., přeprac. a dopl. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. 583 s. ISBN 80-7179-878-9.

NĚMEC, Miroslav et al. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – I. díl. Aktuální problémy kriminalistické praxe.* Praha: Abook s. r. o. 2018. 491 s. ISBN 978-80-906974-1-6.

Ochrana, František. *Metodologie vědy (úvod do problému).* Praha: FSV a FF UK, 2008. 100 s. ISBN 978-80-2461-609-4.

PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří. *Kriminalistika: (výzkum, pokroky, perspektivy).* 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 699 s. ISBN 978-80-7380-477-0.

POŽÁR, Josef. *Informační bezpečnost.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 311 s. ISBN 80-86898-38-5.

SMEJKAL, Vladimír. *Kybernetická kriminalita.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 636 s. ISBN 978-80-7380-501-2.

SPITZER, Manfred. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. Brno: Host, 2014. 343 s. ISBN 9788072948727.

STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická metodika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 414 s. ISBN 978-80-7380-547-0.

SVATOŠ, Roman. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2009. 496 s. ISBN 978-80-86708-81-2.

SZOTKOWSKI, René, Kamil KOPECKÝ a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 180 s. ISBN 978-80-244-3911-2.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné. 7., přeprac. vyd.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1 040 s. ISBN 9788074786167.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář. 2. vyd.* V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. 3 632 s. ISBN 978-80-7400-428-5.

VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky. 3. vydání*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy mezioborové učebnice, 616 s. ISBN 9788074007323.

VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem: k ...* Olomouc: ANAG, 2011-. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-677-8.

VOBR, Radek. *Antropomotorika*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 288 s. ISBN 978-80-210-6284-9.

WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti*. Praha: Grada, 2000. Psyché (Grada). 219 s. ISBN 8071697958.

WHITCOMB, C., M.: An Historical Perspective of Digital Evidence: A Forensic Scientist's View, *International Journal of Digital Evidence*, Spring 2002 Volume 1, Issue 1. s. 156. ISBN 805469858.

ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 256 s. ISBN 978-80-7380-312-4.

Elektronické zdroje:

BERSON, I. H. Grooming Cybervictims: The Psychosocial Effects of Online Exploitation for Youth. University of South Florida. USA. (online) cit. 6. 10. 2020. dostupné z <http://www.cs.auckland.ac.nz/~john/NetSafe/I.Berson.pdf>

Effect Size for Chi-square Test. [cit. 15.2.2021]. Dostupné z: <https://www.real-statistics.com/chi-square-and-f-distributions/effect-size-chi-square/>

<https://www.bkb.cz/>

<https://www.linkabezpeci.cz/>

Co je sexting. E-bezpečí [online]. 2009 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sexting/137-154>

EU Kids Online [online]. London, 2020 [cit. 2020-11-30]. Dostupné z: <http://www.eukidsonline.net/>

CHOO, Kim-Kwang Raymond. Online child grooming: a literature review on the misuse of social networking sites for grooming children for sexual offences [online]. Published by the Australian Institute of Criminology. Canberra: Australian Institute of Criminology 2009, 2009 [cit. 2020-10-21]. ISBN

97819https://www.aic.gov.au/sites/default/files/202005/rpp103.pdf2118586
1. Dostupné z:

0009_Strategie_manipulace_deti_v_online_prostredich_se_zamerenim_n
a_tzv_kybergrooming.php

Jednotlivé druhy kyberkriminality. Policie ČR [online]. 2020 [cit. 2020-10-06]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/jednotlive-druhy-kyberkriminality.aspx>

KOPECKÝ, Kamil. Strategie manipulace dětí v online prostředích se zaměřením na tzv. kybergrooming. *Pediatric pro praxi* [online]. Solen, 2015, 2015(5) [cit. 2020-10-21]. ISSN 1803-5264. Dostupné z: https://www.pediatricpropraxi.cz/artkey/ped-201505-0009_Strategie_manipulace_deti_v_online_prostredich_se_zamerenim_n_a_tzv_kybergrooming.php

MAŠKOVÁ, Anna, Kateřina LUKÁŠOVÁ, Rastislav PACÁK a Jana BRANDEJSOVÁ. Kybergrooming a kyberstalking. Metodický materiál pro pedagogické pracovníky. © Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2012, 34 s. Dostupné z: <http://www.ncbi.cz/category/6-metodiky-ucebni-materialy?download=37>

Methods of Predators. iKeepSafe.org. Online: http://kids.yahoo.com/parents/online-safety/1706/4_Methods+of+Predators
Nakladatelství Karolinum Univerzita Karlova – Karolinum [online]. Copyright © [cit. 25. 12. 2020]. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/clanek/664/luridica_4_2012_05_Poborilova.pdf

PORADA, Viktor a Eduard BRUNA. Digitální svět a dokazování obsahu elektronických dokumentů. Bezpečnostní technologie, systémy a management. [online]. [cit. 2. 12. 2020], Dostupné z: <http://trilobit.fai.utb.cz/Data/Articles/PDF/37bacb88-3602-4ea7-b9c8-7864970f89e7.pdf>

Osvětová kampaň V síti. V síti film [online]. [cit. 2021-12-30]. Dostupné z: <https://vsitifilm.cz/>

Professor Sonia Livingstone: Professor of Social Psychology, Department of Media and Communications [online]. London: London School of Economics and Political Science, 2020 [cit. 2020-11-30]. Dostupné z: <http://www.eukidsonline.net/>

SOUKUP, Petr. Věcná významnost výsledků a její možnosti měření. [cit. 2015-06-12]. Dostupné z: http://dav.soc.cas.cz/uploads/fd5db6d740120e06ee3102c9fa85a5febfcfb56b8_DaV_2013-2_125-148-1.pdf

Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2014. [online]. [cit. 25. 7. 2022]. Dostupné z: https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/doc_download/61-vyzkum-rizikoveho-chovani-eskych-dti-v-prosted-i-internetu-2014-prezentace

Právní předpisy a právní prameny:

International Journal of Digital Evidence, Spring 2002 Volume 1, Issue 1.
RÁMCOVÉ ROZHODNUTÍ RADY 2004/68/SVV ze dne 22. prosince 2003 o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii.

Sdělení č. 104/1991 Sb., Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte, ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR z 25. 10. 2017, číslo: 8 T do 1083/2017.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 12. 2004, sp. zn. 7 T do 1077/2004-1.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 183/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 52/2009 Sb., ze dne 5. února 2009, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

9. Přílohy

1) Dotazníkové šetření – sledované faktory

P01	pohlaví
P02	fyzický věk
P03	struktura rodiny
P04	škola
P05	čas trávený s rodiči
P06	vzdělání rodičů
P07a	trávení volného času – TV
P07b	trávení volného času – PC
P07c	trávení volného času – sport
P07d	trávení volného času – koníčky
P07e	trávení volného času – s partou
P07f	trávení volného času – nudím se
P08	používání internetu
P09a	používání internetu – na telefonu
P09b	používání internetu – na tabletu
P09c	používání internetu – na PC
P10	frekvence používání internetu
P11	nejčastější využívání internetu
P12	používání webkamery
P13	program na blokaci některých internetových stránek
P14	kontrola rodičů toho, co dítě/mladistvý dělá na internetu
P15	vymezování času, které dítě/mladistvý tráví na internetu
P16	kolik času rodiče dovolí dítěti/mladistvému trávit na internetu
P17	přidávání si neznámých osob na internetu
P18	psaní sexuální tematiky od osoby, kterou dítě/mladistvý nezná
P19	pocity u dítěte/mladistvého, pokud ho kontaktovala neznámá osoba
P20	osobní schůzka s neznámou osobou

P21a	používání sociálních sítí – facebook
P21b	používání sociálních sítí - lide.cz
P21c	používání sociálních sítí - libimseti.cz
P21d	používání sociálních sítí – badoo
P21e	používání sociálních sítí – twitter
P21f	používání sociálních sítí – snapchat
P21g	používání sociálních sítí - xchat.cz
P21h	používání sociálních sítí – yahoo
P22a	zveřejňování osobních údajů – křestní jméno
P22b	zveřejňování osobních údajů – příjmení
P22c	zveřejňování osobních údajů – datum narození
P22d	zveřejňování osobních údajů – rodné číslo
P22e	zveřejňování osobních údajů – mail
P22f	zveřejňování osobních údajů – fotografie
P22g	zveřejňování osobních údajů – telefonní číslo
P22h	zveřejňování osobních údajů – adresa pobytu
P23	důvěra v tom, co lidé na internetu zveřejňují
P24	nejnebezpečnější chování na internetu
P25	co je kybergrooming
P26	otázka zda je kybergrooming nebezpečný
P27a	zachování se v situaci, kdy se stane obětí kybergroomingu – oznámení policii
P27b	zachování se v situaci, kdy se stane obětí kybergroomingu – oznámení rodičům
P27c	zachování se v situaci, kdy se stane obětí kybergroomingu – oznámení učiteli
P27d	zachování se v situaci, kdy se stane obětí kybergroomingu – odpojení se od internetu
P27e	zachování se v situaci, kdy se stane obětí kybergroomingu – nechá si vše pro sebe

P28	následky kybergroomingu – otevřená otázka
P29	osobní zkušenost s kybergroomingem
P30	Internetové stránky o kybergroomingu
P31	bydliště

2) Dotazník

Pokyny k vyplnění otázek:

Vybrané kolečko odpovědi se vyplní perem, tužkou, **ne fixem**.

(Neškrtat !!!) Vzor vyplnění:

1. Jaké je tvoje pohlaví

Kluk

Holka

2. Kolik je ti let?

(napiš do rámečku)

3. V jaké rodině žiješ?

Žiji s oběma rodiči

Žiji jen s otcem

Žiji jen s matkou

Jsem v ústavní péči

Žiji s prarodiči

Žiji s někým jiným

s kým

4. Do jaké chodíš školy?

Základní škola

Odborné učiliště

Střední škola s maturitou

5. Kolik času trávíš s rodiči?

- Velmi často
- Často
- Nepravidelně
- Málo
- Nikdy

6. Jaké mají rodiče vzdělání?

(nejvyšší alespoň u jednoho)

- Vysokoškolské
- Vyšší odborné
- Středoškolské s maturitou
- Středoškolské bez maturity
- Vyučen
- Základní

7. Jak převážně trávíš volný čas?

- TV
- PC
- Sport
- Koníčky (kroužky)
- S partou
- Nudím se

8. Používáš doma internet?

- Ano
- Ne

(pokud jsi odpověděl/a Ne, dále v dotazníku nepokračuj)

9. Na čem doma internet používáš?

- Telefon

- Tablet
- Počítač
- Jiná odpověď

10. Jak často používáš internet?

- Denně
- Jedenkrát za 2-3 dny
- Jedenkrát týdně
- Jedenkrát za měsíc
- Vůbec

11. K čemu internet využíváš nejčastěji? Označ jen jednu odpověď

- Vyhledávání informací
- Příprava do školy
- Hraní počítačových her
- Sociální sítě
- Jiná odpověď

12. Používáš při komunikaci přes internet webkameru?

- Ano
- Ne

13. Instalovali ti rodiče nějaký program, který ti neumožňuje navštívit všechny internetové stránky?

- Ano
- Ne

14. Kontrolují rodiče to, co na internetu děláš?

- Ano
- Ne

15. Vymezuji ti rodiče čas, který můžeš strávit na internetu?

Ano

Ne

16. Kolik času ti rodiče dovolí strávit na internetu za den?

1 hodina

2 hodiny

3 hodiny

4 hodiny a více

17. Přidáváš si neznámé osoby z internetu mezi své kontakty (např. na sociálních sítích)?

Ano

Ne

18. Psal ti někdo, koho neznáš osobně, věci se sexuální tematikou?

Ano, přišlo mi to zajímavé a dále jsem si s ním psal/a

Ano, ale ihned jsem se odhlásil/a

Ano, stává se mi to občas a i mým kamarádům/ kamarádkám

Ne, nikdy se mi nic takového nestalo

19. Pokud tě kontaktovala neznámá osoba, jaké pocity to v tobě vyvolalo? (označ jen jednu odpověď)

Bylo mi to nepříjemné

Dostal jsem strach

Přišlo mi to zábavné

Přišlo mi to normální

Byl/a jsem rád/a

Jiná odpověď

20. Šel/šla jsi někdy na osobní schůzku s člověkem, kterého znáš pouze virtuálně?

- Ano, jednou
- Ano, několikrát
- Ne, ale moji blízcí kamarádi občas chodí
- Ne, nikdy jsem se s tím neseťkal/a

21. Jaké sociální síť používáš? Můžeš označit více odpovědí.

- Facebook
- Lidé.cz
- Líbimseti.cz
- Badoo
- Twitter
- Snapchat
- Xchat.cz
- Yahoo

22. Které z osobních údajů na internetu zveřejňuješ? Můžeš označit více odpovědí.

- Křestní jméno
- Příjmení
- Datum narození
- Rodné číslo
- Mail
- Fotografie
- Telefonní číslo
- Adresa pobytu

23. Věříš tomu, co lidé na internetu zveřejňují?

- Ano
- Spíše ano

- Ne
- Spíše ne
- Nevím

24. Které z následujících chování na internetu je podle tebe nejnebezpečnější? (označ jen jednu odpověď)

- Odesílání či publikování fotek obličeje
- Odesílání či sdílení osobních videí
- Odesílání či sdílení fotek či videí se sexuální tematikou
- Komunikace s neznámými lidmi
- Schůzka s neznámými lidmi
- Nic z tohoto chování není nebezpečné
- Jiná odpověď

25. Víš co je kybergrooming?

- Ano
- Ne

26. Kybergrooming je psychická manipulace dítěte dospělým prostřednictvím počítačových technologií s cílem získat důvěru oběti, vylákat z ní intimní fotky nebo ji vylákat na osobní schůzku a zpravidla sexuálně zneužít. Myslíš, že je kybergrooming nebezpečný?

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne
- Nevím

27. Jak by ses zachoval/a, kdyby ses stal/a obětí kybergroomingu?

- Oznámil/a to na policii
- Oznámil/a to rodičům
- Oznámil/a to učitelí
- Odpojit/a se od internetu/sociální sítě
- Nechal/a bych si vše pro sebe
- Jiná odpověď

28. Jaké následky může podle tebe kybergrooming způsobit?

.....

.....

.....

.....

29. Máš osobní zkušenost s kybergroomingem?

- Ano
- Ne

30. Znáš některé internetové stránky, na kterých se můžeš dozvědět více o kybergroomingu? Pokud ano, jaké?

- Ano
- Ne

Jaké internetové stránky
.....